

**Regionalna Dyrekcja
Lasów Państwowych w Olsztynie**

**PLAN URZĄDZENIA LASU
NADLEŚNICTWO OSTROŁĘKA
OBRĘB OSTROŁĘKA**

sporządzony na okres od 1 stycznia 2022 roku do 31 grudnia 2031 roku
na podstawie stanu lasu na dzień 1 stycznia 2022 roku

**PROGRAM OCHRONY PRZYRODY
(Elaborat)**

.....
Sporządził

.....
Sprawdził

.....
Dyrektor Oddziału

Wykonawca:

**Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej
Oddział w Olsztynie**

Olsztyn 2022

ZAWIERA DANE WRAŻLIWE

SPIS TREŚCI

1.	Cel i zakres opracowania	7
2.	Ogólna charakterystyka Nadleśnictwa.....	10
2.1.	Położenie	10
2.2.	Struktura użytkowania gruntów	15
2.3.	Charakterystyka kompleksów leśnych.....	17
2.4.	Zarys historii gospodarki leśnej.....	17
3.	Walory przyrodniczo-leśne.....	21
3.1.	Geomorfologia i rzeźba terenu.....	21
3.2.	Charakterystyka gleb	21
3.3.	Wody	22
3.4.	Klimat.....	25
3.5.	Roślinność	26
3.5.1.	Zbiorowiska roślinne.....	26
3.5.2.	Cenne siedliska przyrodnicze	28
3.6.	Charakterystyka lasów.....	30
3.6.1.	Typy siedliskowe lasu	30
3.6.2.	Grupy lasu i kategorie ochronności	33
3.6.3.	Struktura wiekowa drzewostanów	34
3.6.4.	Bogactwo i struktura gatunkowa drzewostanów.....	35
3.6.5.	Struktura pionowa drzewostanów	38
3.6.6.	Pochodzenie drzewostanów	39
4.	Formy ochrony przyrody.....	40
4.1.	Rezerваты przyrody.....	40
4.1.1.	Rezerwat przyrody Olsy Płoszyckie.....	40
4.2.	Obszary Natura 2000.....	44
4.2.1.	PLB140005 Doliny Omulwi i Płodownicy	44

4.2.2.	PLB140007 Puszcza Biała	48
4.2.3.	PLB140014 Dolina Dolnej Narwi.....	51
4.3.	Pomniki przyrody	55
4.4.	Ochrona gatunkowa.....	58
4.5.	Ochrona strefowa.....	66
5.	Walory historyczne i kulturowe	67
5.1.	Obiekty wpisane do rejestru zabytków.....	67
5.2.	Miejsca pamięci, martyrologii i kultu religijnego.....	71
6.	Zagrożenia środowiska przyrodniczego	73
6.1.	Zagrożenia abiotyczne	74
6.2.	Zagrożenia biotyczne	76
6.2.1.	Szkody powodowane przez owady.....	76
6.2.2.	Szkody powodowane przez grzyby patogeniczne	76
6.2.3.	Szkody powodowane przez ssaki.....	77
6.3.	Zagrożenia antropogeniczne.....	78
6.3.1.	Zanieczyszczenia powietrza.....	78
6.3.2.	Zanieczyszczenia wód	80
6.3.3.	Hałas	83
6.3.4.	Gospodarka odpadami	84
6.3.5.	Promieniowanie elektromagnetyczne.....	85
6.3.6.	Formy degradacji ekosystemu leśnego.....	85
6.3.7.	Pożary lasu	89
6.3.8.	Szkodnictwo leśne.....	90
6.3.9.	Presja turystyczna.....	90
6.3.10.	Wadliwe wykonywanie czynności hodowlano-ochronnych.....	91
7.	Plan działań z zakresu ochrony przyrody	92
7.1.	Ogólne wytyczne i zasady organizacji gospodarstwa leśnego i realizacji prac leśnych	

7.2.	Zadania dotyczące form ochrony przyrody.....	94
7.2.1.	Rezerwat.....	94
7.2.2.	Obszary Natura 2000	95
7.2.3.	Pomniki przyrody	97
7.3.	Ochrona gatunkowa roślin.....	98
7.4.	Ochrona gatunkowa grzybów.....	100
7.5.	Ochrona gatunkowa zwierząt.....	101
7.6.	Ochrona strefowa.....	103
7.7.	Ochrona siedlisk przyrodniczych.....	104
7.8.	Kształtowanie stosunków wodnych	107
7.9.	Kształtowanie stref ekotonowych.....	108
7.10.	Zbiorcze zestawienie wskazań z zakresu ochrony przyrody.....	110
8.	Turystyka, edukacja i promocja	112
9.	Literatura.....	127
10.	Załączniki.....	130
10.1.	Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Ostrolęka	130
11.	Kronika.....	151

1. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Program Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Ostrołęka jest integralną częścią „Planu Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Ostrołęka” (PUL), sporządzonego na okres od 1.01.2022 r. do 31.12.2031 r. Został sporządzony w celu:

- zobrazowania bogactwa przyrodniczego lasów Nadleśnictwa,
- przedstawienia istniejących i potencjalnych zagrożeń ekosystemów leśnych oraz środowiska przyrodniczego,
- ułatwienia prowadzenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych i w zgodzie z potrzebami społecznymi,
- ulepszenia i rozwijania metod ochrony przyrody,
- umożliwienia w przyszłości porównań i analiz zmian zachodzących w środowisku przyrodniczym,
- wskazania potencjalnych, kolejnych obiektów do objęcia ochroną,
- wytyczenia kierunków działań w zakresie ochrony środowiska.

Program ochrony przyrody został opracowany zgodnie z wymogami ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jednolity Dz. U., 2021 r., poz. 1275, 1718), na podstawie „Instrukcji sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie” z 1996 r. (Załącznik nr 11 do Instrukcji urządzania lasu z 1994 r.) oraz „Instrukcji urządzania lasu” z 2011 r. (Załącznik do Zarządzenia nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie Instrukcji urządzania lasu).

Program Ochrony Przyrody na lata 2022–2031, zaktualizowany został zgodnie z § 3 ust.4 oraz § 110 i 111 Instrukcji Urządzania Lasu [PGL LP 2012c] i wg zaleceń wynikających z posiedzenia Komisji Założeń Planu Nadleśnictwa Ostrołęka, które odbyło się 17 września 2019 r.

Program wykonano w formie szczegółowej dla lasów i gruntów nieleśnych pozostających w zarządzie Nadleśnictwa Ostrołęka oraz w formie uproszczonej dla obszaru w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa.

W programie uwzględniono ogólne cele i zasady prowadzenia trwale zrównoważonej gospodarki leśnej w lasach wielofunkcyjnych, określone w „Polityce ekologicznej państwa 2030” przyjętej przez Radę Ministrów 16 lipca 2019 roku oraz wymogi dotyczące leśnictwa określone w aktach prawnych:

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. „Prawo ochrony środowiska” (tekst jednolity Dz. U., 2021 r., poz. 55),

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U., 2021 r., poz. 1098, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity Dz. U., 2017 r., poz. 1161, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U., 2021 r., poz. 247, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U., 2018 r., poz. 2067),
- Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (Dz. U. 2021 r. poz. 1718);
oraz w aktach wykonawczych do wymienionych ustaw:
- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej (Dz. U., 1992 r., Nr 67, poz. 337),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2012 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu sporządzania planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu (Dz. U., 2012 r., poz. 1302),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U., 2014 r., poz. 1409),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U., 2014 r., poz. 1408),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U., 2016 r., poz. 2183),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (tekst jednolity Dz. U., 2014 r., poz. 1713),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2005 r. w sprawie rodzajów, typów i podtypów rezerwatów przyrody (Dz. U., 2005 r., Nr 60, poz. 533),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U., 2011 r., Nr 25, poz. 133),

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz. U., 2011 r., Nr 210, poz. 1260),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U., 2019 r., poz. 1839).

Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Ostrołęka wykonano zgodnie z ustaleniami Komisji Założeń Planu, przy wykorzystaniu następujących materiałów:

- wyników VI rewizji urządzenia lasu, wykonanej przez BULiGL Oddział w Olsztynie,
- informacji dostarczonych przez Nadleśnictwo Ostrołęka i RDLP w Olsztynie,
- informacji uzyskanych od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie,
- operatu glebowo-siedliskowego wykonanego przez BULiGL Oddział w Warszawie (wg stanu na 1.01.2010 r.),
- opracowanych przez Nadleśnictwo zestawień drzewostanów stanowiących lasy referencyjne w ekosystemach leśnych, jako drzewostanów wyłączonych z użytkowania głównego na okres obowiązywania PUL decyzją Nadleśniczego,
- Standardowych Formularzy Danych obszarów Natura 2000: PLB140005 Doliny Omulwi i Płodownicy, PLB140014 Dolina Dolnej Narwi, PLB140007 Puszcza Biała,
- planów zadań ochronnych dla ww. obszarów Natura 2000,
- dokumentacji do planów zadań ochronnych dla ww. obszarów Natura 2000,
- istniejącego programu ochrony przyrody,
- planu ochrony rezerwatu „Olsy Płoszyckie”,
- baza ornitho.pl oraz Atlas Ssaków Polski,
- materiały zebrane podczas opracowywania planu urządzenia lasu na lata 2022-2031,
- publikacje i materiały niepublikowane, których wykaz zamieszczono na końcu opracowania.

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA

2.1. Położenie

Nadleśnictwo Ostrołęka położone jest w północnej części województwa mazowieckiego, w dwóch powiatach: makowskim (gminy: Krasnosielc, Młynarze, Sypniewo) i ostrołęckim (miasto Ostrołęka oraz gminy: Baranowo, Czerwin, Goworowo, Kadzidło, Lelis, Olszewo-Borki, Rzekuń, Troszyn). Krańce obszaru Nadleśnictwa wyznaczają punkty o współrzędnych: na północy - 53°16' N; 21°31' E; na południu - 52°47' N; 21°29' E; na wschodzie - 52°58' N; 21°57' E; na zachodzie - 52°57' N; 21°10' E.

Ryc. 1. Położenie Nadleśnictwa Ostrołęka na tle podziału administracyjnego

Tab. 1. Zestawienie powierzchni gmin w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Ostrołęka

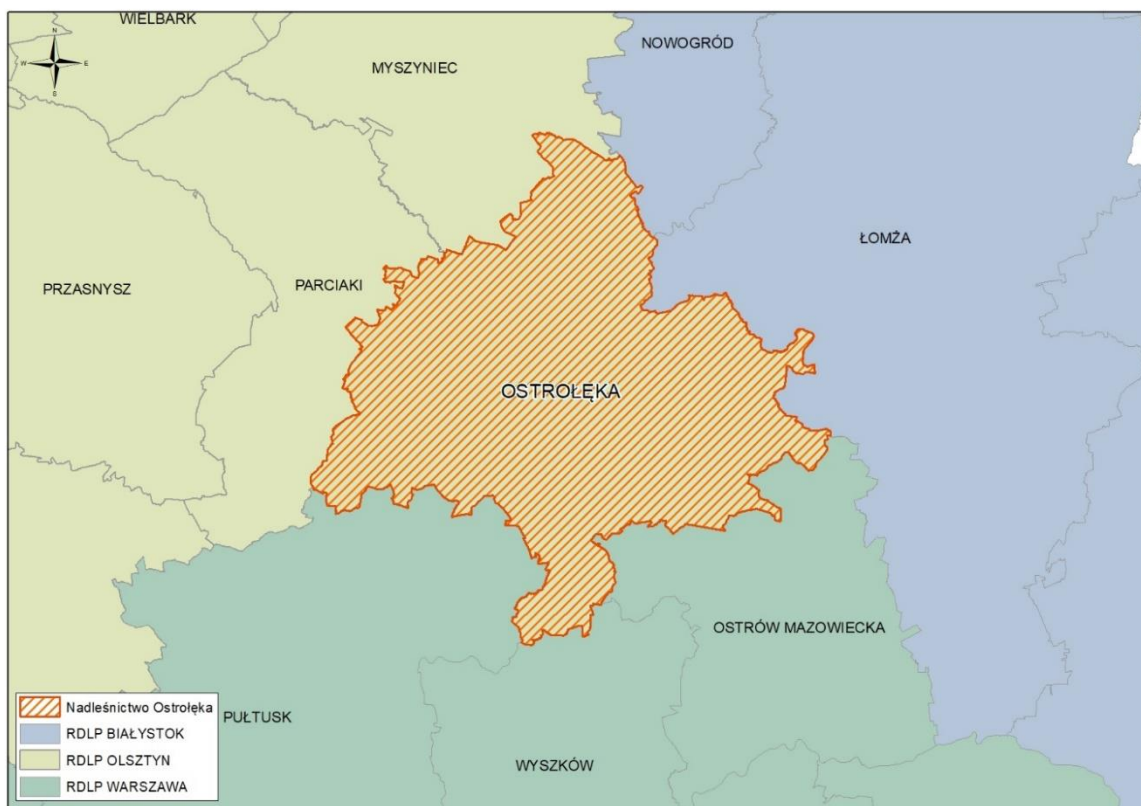
Powiat	Gmina	Powierzchnia [km ²]	Udział [%]
makowski	Krasnosielc	18,1	1,4
	Młynarze	74,8	5,7
	Sypniewo	128,1	9,8
Razem powiat makowski		221,0	16,9
ostrołęcki	m. Ostrołęka	33,4	2,6
	Baranowo	12,5	1,0
	Czerwin	170,2	13,0
	Goworowo	180,3	13,8
	Kadzidło	16,8	1,3
	Lelis	196,3	15,0
	Olszewo-Borki	196,6	15,1
	Rzekuń	122,7	9,4
Troszyn	156,2	12,0	
Razem powiat ostrołęcki		1085,0	83,1
Łącznie Nadleśnictwo		1306,0	100,0

Tab. 2. Zestawienie powierzchni w zarządzie Nadleśnictwa Ostrołęka według jednostek podziału terytorialnego

Powiat i gmina	Pow. leśna zalesiona i niezalesiona	Pow. związana z gospodarką leśną	Pow. nieleśna	Razem
	Powierzchnia [ha]			
Gmina M. Ostrołęka		0,94		0,94
Razem Powiat M. Ostrołęka		0,94		0,94
Gmina Krasnosielc	449,73	7,93	35,50	493,16
Gmina Młynarze	210,45	1,71	0,20	212,36
Gmina Sypniewo	1446,08	36,87	15,84	1498,79
Razem Powiat Makowski	2106,26	46,51	51,54	2204,31
Gmina Baranowo	977,26	27,86	30,02	1035,14
Gmina Czerwin	531,23	7,26	41,75	580,24
Gmina Goworowo	1802,60	32,01	32,42	1867,03
Gmina Kadzidło	1052,20	34,84	3,85	1090,89
Gmina Lelis	4695,63	112,30	47,12	4855,05
Gmina Olszewo-Borki	3959,07	92,16	45,91	4097,14
Gmina Rzekuń	990,86	29,85	15,92	1036,63
Gmina Troszyn	26,13	0,01	3,32	29,46
Razem Powiat Ostrołęcki	14034,98	336,29	220,31	14591,58
Razem	16141,24	383,74	271,85	16796,83

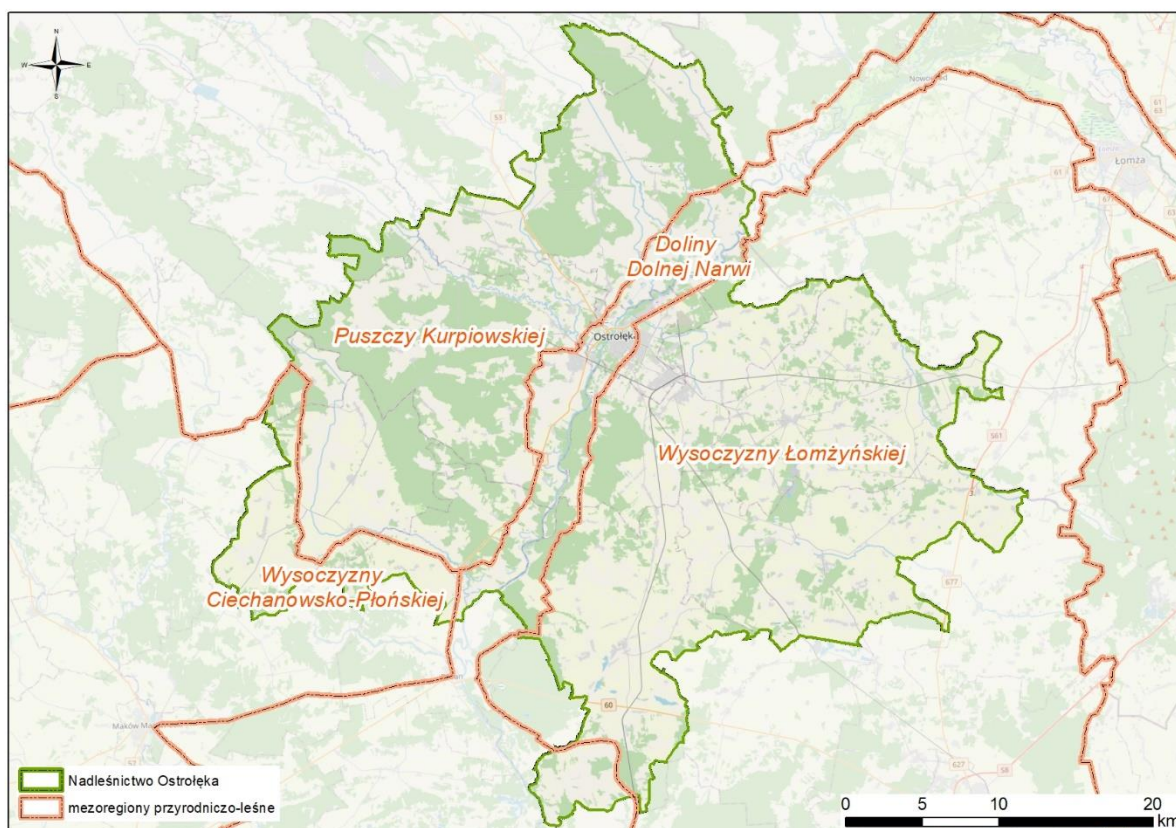
Nadleśnictwo Ostrołęka wchodzi w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie. Położone jest w jej południowo wschodnim krańcu. Od północy graniczy z Nadleśnictwami Myszyńiec (RDLP Olsztyn) i Nowogród (RDLP Białystok), od wschodu

z Nadleśnictwem Łomża (RDLP Białystok), od południa z Nadleśnictwami: Ostrow Mazowiecka, Wyszów i Pultusk (RDLP Warszawa), od zachodu z Nadleśnictwem Parciaki (RDLP Olsztyn).

Ryc. 2. Położenie Nadleśnictwa Ostrołęka w podziale jednostek LP

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej (Zielony i Kliczkowska 2012), opartej na zróżnicowaniu przyrodniczym (warunków klimatycznych, geologicznych i geomorfologicznych, rozmieszczenia klas krajobrazów naturalnych i roślinności potencjalnej) obszar Nadleśnictwa Ostrołęka znajduje się w zasięgu IV Krainy - Mazowiecko Podlaskiej. Klimat krainy jest mało zróżnicowany. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 8,0 °C, roczna suma opadów to 500-550 mm a okres wegetacyjny trwa 200-210 dni. Kraina ta wyróżnia się najmniejszą lesistością w kraju – 22%. Dominują tu lasy iglaste (77%) z panującą sosną (75%). W obrębie Krainy IV wyodrębniono 20 mezoregionów. Obszar Nadleśnictwa położony jest na czterech z nich: Puszczy Kurpiowskiej (IV.2), Wysoczyzny Ciechanowsko – Płońskiej (IV.4), Doliny Dolnej Narwi (IV.5) i Wysoczyzny Łomżyńskiej (IV.6).

Ryc. 3. Położenie Nadleśnictwa Ostrołęka wg regionalizacji przyrodniczo-leśnej.

Południowo-wschodnia część Nadleśnictwa Ostrołęka położona na wschód od rzeki Narwi, leży w zasięgu mezoregionu Wysoczyzny Łomżyńskiej. Ukształtowany przez zlodowacenie Warty mezoregion ten charakteryzuje się dominacją krajobrazów równinnych i falistych. Lasy i ekosystemy seminaturalne stanowią 31% powierzchni tego mezoregionu i położone są głównie w jego południowej części – Puszcza Biała. W centrum tego mezoregionu przeważa krajobraz roślinny śródlądowych borów sosnowych i borów mieszanych w odmianie północnomazowiecko-kurpiowskiej.

Na zachód od Narwi, znaczna część obszaru Nadleśnictwa (37% zasięgu terytorialnego) znajduje się w obrębie mezoregionu Puszczy Kurpiowskiej. Lasy i ekosystemy seminaturalne stanowią 35% jego powierzchni. Dominują krajobrazy fluwioglacjalne równinne i faliste. Pokrywa geologiczna ma układ mozaikowo-pasowy, co determinuje również pasowe rozmieszczenie kompleksów leśnych. Krajobraz roślinny, podobnie jak w mezoregionie Wysoczyzny Łomżyńskiej, tworzą śródlądowe bory sosnowe i bory mieszane w odmianie północnomazowiecko-kurpiowskiej w podwariancie z udziałem łągów jesionowo-olszowych i olsów (Zielony i Kliczkowska 2012).

Opisane powyżej mezoregiony oddziela dolina rzeki Narwi, meandrująca i tworząca liczne starorzecza. Jest to mezoregion Doliny Dolnej Narwi, stanowiący ponad 10% zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Ostrołęka. Dominują tu krajobrazy naturalne zalewowych den dolin, tarasów nadzalewowych i równin bagiennych. Szerokość doliny rzecznej wynosi od 1,5 do 7 km. Lesistość tego mezoregionu wynosi 24%, a lasy występują głównie na obszarze Puszczy Białej – poza granicami Nadleśnictwa Ostrołęka. Mozaikę krajobrazów, podobnie jak w wyżej opisywanych mezoregionach, tworzą śródładowe bory sosnowe i bory mieszane w odmianie północnomazowiecko-kurpiowskiej, w podwariancie z udziałem łągów jesionowo-olszowych i olsów (Zielony i Kliczkowska 2012).

W zachodniej części Nadleśnictwa Ostrołęka swym zasięgiem obejmuje również niewielki fragment mezoregionu Wysoczyzny Ciechanowsko – Płońskiej (6% powierzchni zasięgu terytorialnego). Mezoregion odznacza się bardzo małą lesistością – 12%. Lasy tworzą małe kompleksy. Krajobraz roślinny mezoregionu tworzą światliste dąbrowy i grądy z udziałem łągów w centralnej części, natomiast w części północno-wschodniej są to bory mieszane i grądy w odmianie mazowiecko-podlaskiej.

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej (Richling i in. 2021) tereny Nadleśnictwa Ostrołęka położone są w zasięgu następujących jednostek:

Prowincja: Niżu Środkowoeuropejskiego (31)

Podprowincja: Nizin Środkowopolskich (318)

Makroregion: Niziny Północnomazowieckiej (318.6)

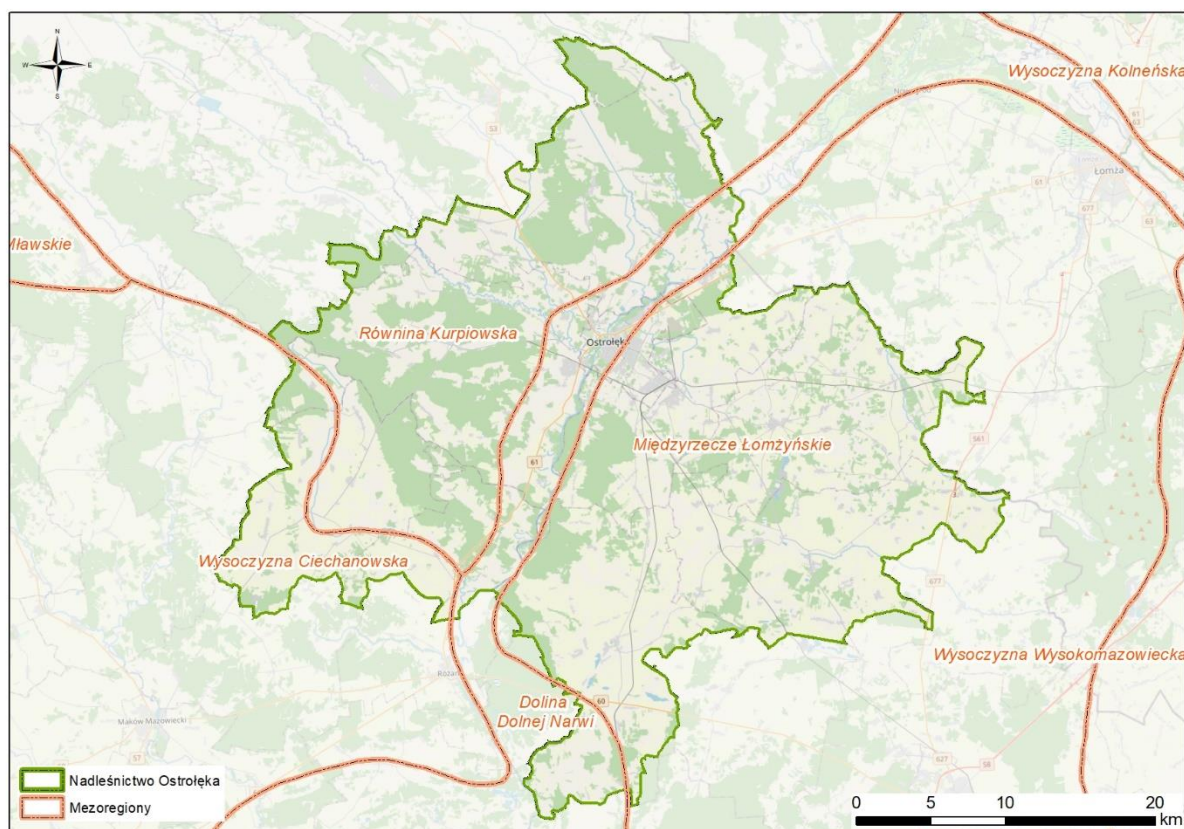
Mezoregion: Wysoczyzny Ciechanowskiej (318.64)

Równiny Kurpiowskiej (318.65)

Doliny Dolnej Narwi (318.66)

Międzyrzecza Łomżyńskiego (318.67).

Obszar całego Nadleśnictwa położony jest w makroregionie Niziny Północnomazowieckiej, w zasięgu czterech mezoregionów. Analogicznie jak w przypadku regionalizacji przyrodniczo-leśnej, Dolina Dolnej Narwi jest osią podziału pomiędzy leżącym na wschodzie mezoregionem Międzyrzecza Łomżyńskiego, na którym położona jest większa część Nadleśnictwa, a leżącym na zachód od Narwi mezoregionem Równiny Kurpiowskiej. Najbardziej wysunięty na zachód, niewielki obszar Nadleśnictwa leży w mezoregionie Wysoczyzny Ciechanowskiej.

Ryc. 4. Położenie Nadleśnictwa Ostrołęka wg regionalizacji fizyczno-geograficznej

Równinny obszar w zasięgu Nadleśnictwa charakteryzuje się mało urozmaiconą rzeźbą terenu. Wyjątkiem jest kompleks „Rozoga – Płoszyce”, w którym występują wzniesienia ponad 20 m, niekiedy z nachyleniem terenu do 45°. Tereny w obrębie Równiny Kurpiowskiej zbudowane są z piasków, tworzących wydmy na działach międzydolinnych. Fragment Międzyrzecza Łomżyńskiego znajdującego się w zasięgu Nadleśnictwa jest częścią wysoczyzny morenowej położonej między dolinami Dolnej Narwi i Dolnego Bugu.

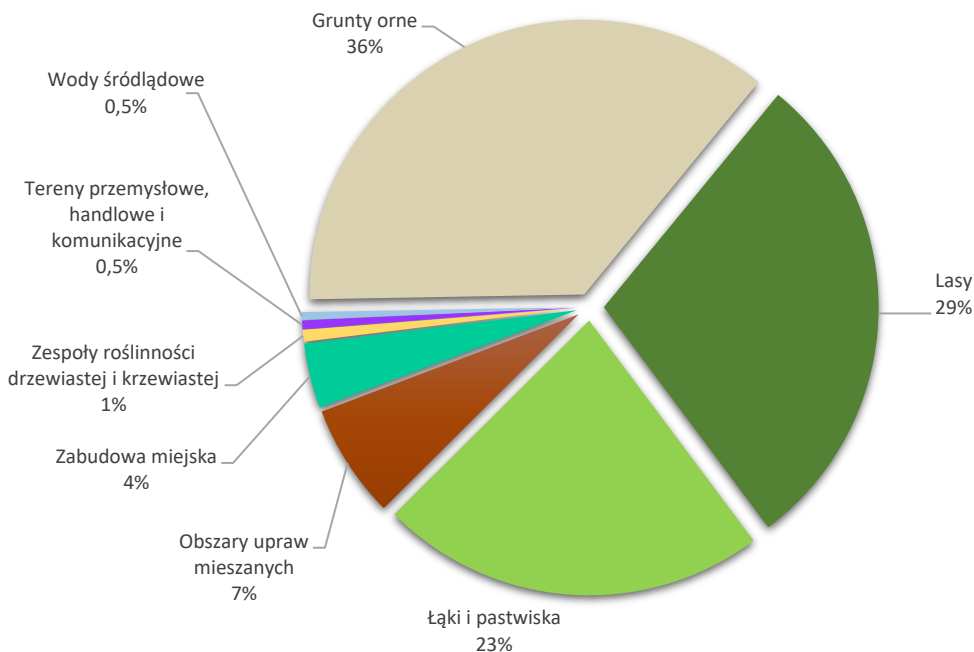
2.2. Struktura użytkowania gruntów

Strukturę użytkowania gruntów przedstawiono na podstawie bazy danych programu Corine Land Cover. Program ten, realizowany od 1990 roku jest jedynym, jednolitym systematycznie aktualizowanym systemem informacji o pokryciu terenu. Ostatnia aktualizacja bazy CLC miała miejsce w 2018 roku.

Tab. 3. Struktura użytkowania gruntów w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Ostrołęka na podstawie Corine Land Cover 2018

Formy pokrycia terenu Corine Land Cover	ha	%
Grunty orne	47064	36,0
Lasy	37490	28,7
Łąki i pastwiska	29571	22,6
Obszary upraw mieszanych	8704	6,7
Zabudowa miejska	4953	3,8
Zespoły roślinności drzewiastej i krzewiastej	905	0,7
Tereny przemysłowe, handlowe i komunikacyjne	666	0,5
Wody śródlądowe	601	0,5
Kopalnie, wyrobiska i budowy	425	0,3
Śródlądowe obszary podmokłe	106	0,1
Miejskie tereny zielone i wypoczynkowe	102	0,1
SUMA	130587	100,00

Projekt Corine Land Cover 2018 w Polsce został zrealizowany przez Instytut Geodezji i Kartografii oraz sfinansowany ze środków Unii Europejskiej. Wyniki projektu zostały pozyskane ze strony internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska clc.gios.gov.pl.

Ryc. 5. Struktura użytkowania gruntów (udział procentowy) w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Ostrołęka na podstawie Corine Land Cover 2018

2.3. Charakterystyka kompleksów leśnych

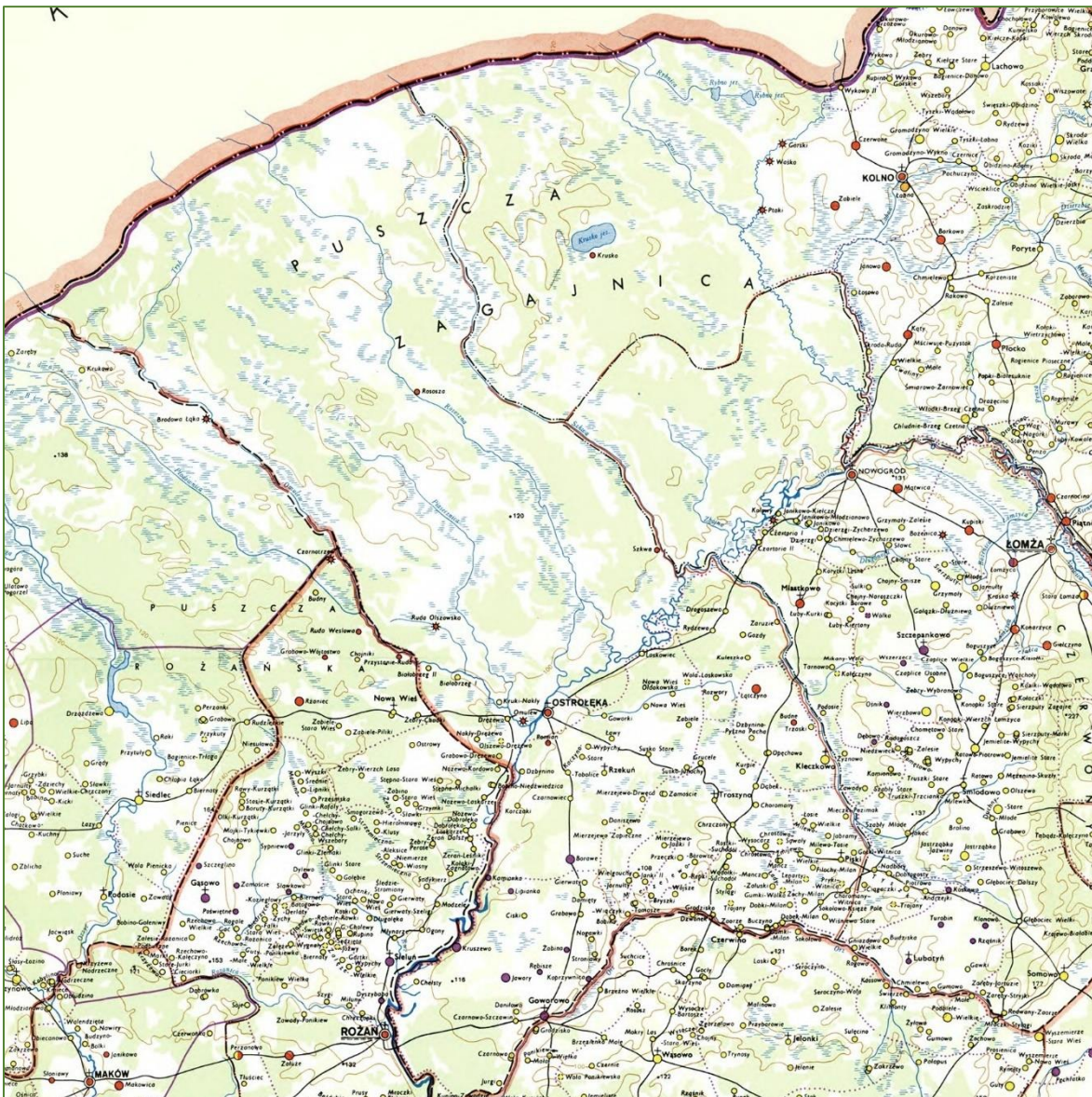
Na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka sklasyfikowano 489 kompleksów leśnych. Liczba kompleksów o powierzchni do 1 ha (242) oraz od 1 do 5 ha (181) świadczy o ich znacznym rozdrobieniu. Te 423 kompleksy leśne stanowią tylko 2,84 % powierzchni. Jednocześnie 56,6 % powierzchni leśnej (ponad 9,5 tys. ha) zagregowana jest w trzech największych kompleksach o powierzchni powyżej 2000 ha. Szczegółowe zestawienie liczby i powierzchni kompleksów zawiera poniższa tabela.

Tab. 4. Zestawienie kompleksów leśnych Nadleśnictwa Ostrołęka

Wielkość kompleksu	liczba	powierzchnia [ha]
do 1.00 ha	242	90,39
1.01 - 5.00 ha	181	387,4
5.01 – 20.00 ha	41	354,38
20.01 - 100.00 ha	10	674,73
100.01 - 200.00 ha	4	432,13
200.01 - 500.00 ha	4	1 503,50
500.01 - 2000.00 ha	4	3 843,31
2000.01 i więcej	3	9 510,99
Razem	489	16 796,83

2.4. Zarys historii gospodarki leśnej

Współczesny krajobraz terenów w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa jest wynikiem przekształceń, które na przestrzeni wieków następowały wskutek działalności człowieka zmierzającej do zasiedlania dotąd niezamieszkałych terenów i przystosowywania środowiska przyrodniczego do uprawy ziemi. Specyfika rozległych terenów puszczy, jej niedostępność, ubogie, piaszczyste gleby sprawiały, że proces ten był długotrwały i ostatecznie ziemie te zostały zaludnione później niż inne regiony kraju. Zasiedlanie było konsekwencją stopniowej zmiany wędrowniczego trybu życia pierwszych osadników, którymi byli rudnicy, smolarze i bartnicy. Podstawą ich życia przez długi czas była eksploatacja zasobów puszczy zbieractwo, łowiectwo i rybolówstwo. Pierwsze ślady osadnictwa rozprzestrzeniającego się na północ, początkowo wzdłuż rzek Omulew, Rozoga i Szkwa, pochodzą dopiero z XI–XII w.

Ryc. 6. Puszcza Zagajnica, na podstawie: Atlas historyczny Polski. Mazowsze w drugiej połowie XVI w.

W XVI i XVII w. lasy północnego Mazowsza zwane Puszczą Zagajnicą określano dodatkowo nazwą starostwa w obrębie którego były położone. Puszcza Zagajnica Ostrołęcka, położona pomiędzy dopływami Narwi z Omulwią i Szkwą nazywana była też Puszczą Szkwańską. W XVIII w. bory te nazywano Puszczą Zieloną, później Myszyniecką. Wraz z sąsiadującą od zachodu Puszczą Białą, lasy te uzyskały wspólne miano Puszczy Kurpiowskiej. Obecnie terminem tym określa się tereny Puszczy Zielonej, uznawane za obszar właściwej, etnograficznej kurpiowszczyzny (Niedziałkowska 1988).

Ówczesni dzierżawcy starostw (ostrołęckiego i łomżyńskiego), chcąc zwiększyć swoje dochody, stymulowali nowe osadnictwo na terenie puszczy poprzez zgodę na wyrąb lasów i uprawę wykarczowanych gruntów.

Pomimo, że udział gruntów ornych był niższy niż w innych rejonach kraju, rolnictwo odgrywało coraz większą rolę w gospodarce i utrzymaniu ludności. Coraz bardziej intensywna produkcja rolna i hodowla zwierząt gospodarskich, z jednoczesnym ograniczeniem prawa do bartnictwa i eksploatacji bursztynu, prowadziły do powiększania arealu upraw, kosztem zniszczenia pierwotnego drzewostanu. Do eksploatacji twardego drewna liściastego, przyczyniała się również produkcja węgla drzewnego dla rud i kuźni. Niemniej, uboga sieć dróg, a tym samym wysokie koszty transportu drewna spowodowały, że tereny puszczy nie podlegały typowej, rabunkowej gospodarce leśnej w takim stopniu jak w innych rejonach Królestwa Polskiego.

W 1886 roku na mocy ukazów carskich zreformowany został ustrój najniższych organów państwowej administracji leśnej w Królestwie Polskim. W tym samym czasie zmieniła się również struktura administracji leśnej na terenie Puszczy Zielonej i najprawdopodobniej wówczas powstały Leśnictwa Myszyniec i Ostrołęka (Lolo 2013).

Nadleśnictwo Ostrołęka powstało z połączenia dwóch odrębnych nadleśnictw: Seborgi, które istniało jeszcze przed I wojną światową i Ostrołęka. W 1918 roku siedziba Nadleśnictwa Seborgi mieściła się w drewnianym dworku, w obecnej miejscowości Grabówek-Rataje (dawniej Seborgi). Po okresie II wojny światowej, kiedy nadleśnictwo było administrowane przez władze niemieckie, w 1945 r. siedzibę przeniesiono do miejscowości Przysań. Nadleśnictwo Ostrołęka, administrowane wówczas przez Dyрекcję Lasów w Siedlcach, mieściło się w Ostrołęce, w budynku po opuszczonym tartaku.

W 1973 roku z połączenia Nadleśnictw Ostrołęka i Seborgi powstało Nadleśnictwo Ostrołęka złożone z dwóch obrębów Ostrołęka i Seborgi, z siedzibą w Ostrołęce. Od 1.07.1975 r. administracyjnie podlegało ono Olsztyńskiemu Zarządowi Lasów Państwowych, a obecnie Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie.

Na wniosek Nadleśniczego, Dyrektor RDLP w Olsztynie wyraził zgodę na połączenie dwóch obrębów leśnych w 1 obręb - Ostrołęka. Nowy podział obowiązuje od 1 stycznia 2022 r.

Obecny plan VI rewizji urządzenia lasu sporządzony został na okres od 1.01.2022 r. do 31.12.2031 r. Powierzchnia Nadleśnictwa według stanu na 1.01.2022 r. wynosi 16 796,83 ha.

Lasy Nadleśnictwa Ostrołęka na przestrzeni lat poniosły znaczne szkody na skutek działania różnych czynników natury biotycznej jak i abiotycznej. Były to:

- lata 1980-1983 – gradacja brudnicy mniszki,
- 1985 r. – gradacja strzygoni choinówki,

- 1993 r. – gradacja brudnicy mniszki - zwalczanie prowadzono na powierzchni 1051 ha,
- 1993 r. – gradacja borecznika sosnowca - zwalczanie prowadzono na powierzchni 2938 ha,
- 1994 r. – gradacja brudnicy mniszki - zwalczanie prowadzono na powierzchni 13673 ha,
- 1994 r. – susza,
- 1997 r. – gradacja boreczników (głównie rudego) - zwalczanie prowadzono na powierzchni 1599 ha,
- 1998 r. – gradacja boreczników - zwalczanie prowadzono na powierzchni 808 ha,
- lata 1999-2000 – susza,
- 2000 r. – gradacja borecznika rudego - zwalczanie prowadzono na powierzchni 1255 ha,
- 2001 r. – gradacja strzygoni i brudnicy mniszki- zwalczanie prowadzono na powierzchni 2462 ha,
- 4 lipca 2002 r. – przez północno-wschodnią część Polski przetoczyła się burza z huraganowymi wiatrami, które lokalnie miały charakter trąby powietrznej. W wyniku tego zjawiska w drzewostanach między innymi Nadleśnictwa Ostrołęka powstały katastrofalne szkody. Masa złomów i wywrotów, które zostały usunięte od lipca 2002 r. do czerwca 2003 r. wyniosła 23 000 m³,
- 2004 r. – gradacja szkodników pierwotnych: zwójki zielonecki i brudnicy mniszki, które zwalczano pierwszą na powierzchni 145 ha, drugą na powierzchni 109 ha,
- 20 lipca 2011 r. – gwałtowne burze i nawałnice spowodowały szkody w postaci złomów i wywrotów, których masę oszacowano na 3 000 m³,
- 2015 r. – silne wiatry spowodowały uszkodzenia drzewostanów na powierzchni ponad 100 ha. Masa złomów i wywrotów, które zostały usunięte wyniosła 51,3 tys. m³,
- w latach 2014-2016 i 2018 r. - odnotowano suszę, bezśnieżną ciepłą zimę i obniżenie poziomu wód gruntowych.

3. WALORY PRZYRODNICZO–LEŚNE

3.1. Geomorfologia i rzeźba terenu

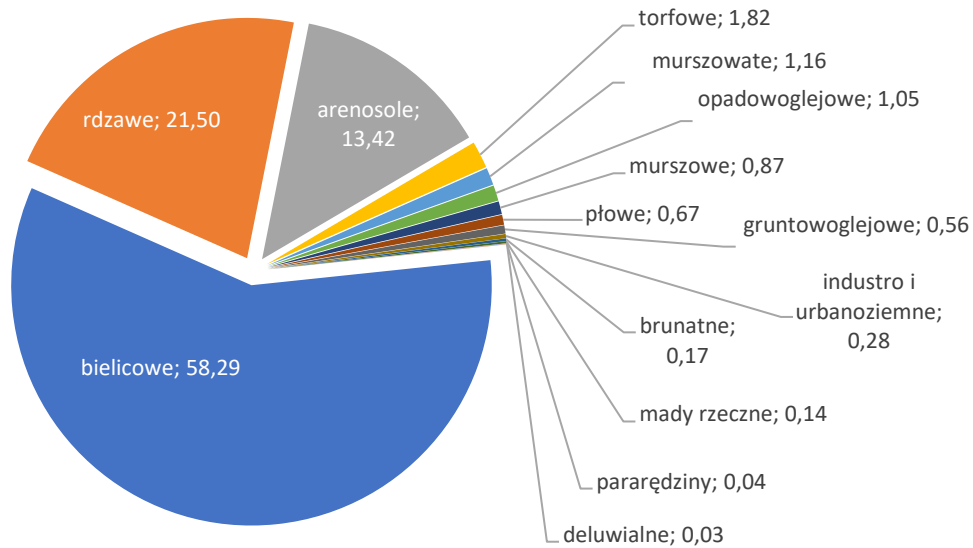
W rzeźbie obszaru, na którym położone jest Nadleśnictwo szczególnie wyraźnie zaznaczyły się procesy eoliczne. W przeważającej części równinny teren Nadleśnictwa urozmaicają utwory wydmowe. Wydmy, o wysokości do 20 metrów i nachyleniu stoków do 45°, mają kształt paraboliczny o łukach skierowanych ku wschodowi. Towarzyszą im często obniżenia deflacyjne. Odmiennym typem krajobrazu odznaczają się doliny rzek Narwi, Omulwi i Płodownicy. Narew rozcinająca wysoczyzny morenowe tworzy rozległą dolinę, która w zasięgu Nadleśnictwa graniczy z równiną sandrową i ma już niższe, mniej wyraźne krawędzie.

3.2. Charakterystyka gleb

Dla gruntów Nadleśnictwa Ostrołęka opracowany został operat siedliskowy według stanu na 01.01.2010 r. Skartowano 14 typów i 37 podtypów gleb. Przeważają gleby dość ubogie, zwłaszcza bielcowe, rdzawe i arenosole, wytworzone z piasków zwałowych, wodnolodowcowych i tarasów rzecznych. Zajmują one łącznie ponad 93% gruntów leśnych. Większość gleb nie wykazuje cech porolności. Gleby porolne stanowią ok. 10% powierzchni. Typy gleb i ich udział w Nadleśnictwie zestawiono w poniższej tabeli.

Tab. 5. Zestawienie typów gleb występujących na gruntach Nadleśnictwa Ostrołęka

Typy gleb	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
arenosole	2165,68	13,42
pararędziny	6,36	0,04
brunatne	28,52	0,17
płowe	108,88	0,67
rdzawe	3470,5	21,50
bielcowe	9408,3	58,29
gruntowoglejowe	89,85	0,56
opadowoglejowe	169,03	1,05
torfowe	293,51	1,82
murszowe	139,8	0,87
murszowate	187,83	1,16
rieczne	22,43	0,14
deluwialne	4,97	0,03
industro- i urbanoziemne	45,58	0,28
Razem	16141,24	100,00

Ryc. 7. Udział typów gleb występujących na gruntach Nadleśnictwa Ostrołęka

3.3. Wody

Obszar Nadleśnictwa Ostrołęka położony jest w dorzeczu Wisły, w zlewni rzeki Narew będącej rzeką II-giego rzędu. Jej lewe dopływy to rzeki Ruż, Czeczotka i Orz, prawe – Rozoga, Róż, Omulew, Szkwa. Rzeki te mają typowo nizinny charakter.

Narew - na teren puszczański rzeka wpływa pod Nowogrodem. Dalej płynie z kierunku północno-wschodniego na południowy zachód stanowiąc naturalną granicę pomiędzy Równiną Kurpiowską a Międzyrzeczem Łomżyńskim. Tworzy liczne zakola i starorzecza, często zabagnienia odcięte piaszczystymi wyniesieniami. Spadek podłużny doliny wynosi około 0,2 ‰. Szerokość koryta rzeki wynosi od 125 do 175 metrów, a średnia głębokość 1,5 do 2,0 m. Narew charakteryzuje się śnieżno-deszczowym reżimem zasilania.

Omulew - bierze swój początek na Pojezierzu Warmińsko-Mazurskim, jako struga Koniuszanka wypływa z jeziora Koniuszyńskiego, dalej przez jezioro Omulew, w kierunku południowo-wschodnim przez tereny puszczy Napiwodzko-Ramuckiej, przez Wielbark na tereny puszczy Kurpiowskiej. Rzeka ma charakter typowo nizinny. Jej dolina jest szeroka, często podmokła i zatorfiona. Na znacznym odcinku koryto rzeki jest uregulowane. Na teren Nadleśnictwa Ostrołęka wpływa w okolicy miejscowości Wyszel, gdzie łączy się z prawobrzeżnym dopływem – Płodownicą. Do Narwi Omulew uchodzi w południowej części Ostrołęki.

Rozoga powstaje z połączenia dwóch strug, Jerutki i Radostówki, które łączą się w okolicy Myszyńca. Płyne w północnej części Nadleśnictwa. Początkowo, na odcinku ponad 6 km jej

koryto jest uregulowane, dalej płynie naturalnym korytem tworząc liczne meandry. Do Narwi wpada 7,5 km powyżej Ostrołęki.

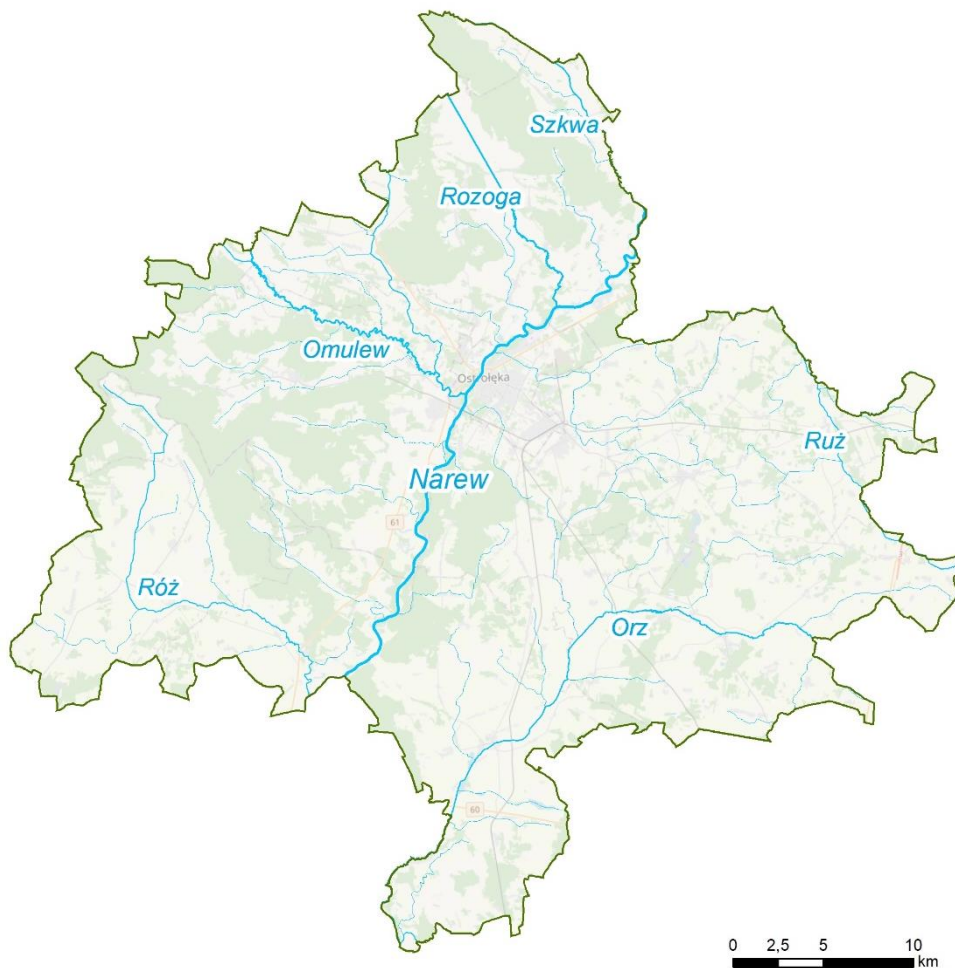

Fot. 1. Rozoga - uregulowane koryto rzeki w okolicach miejscowości Lelis (fot. T. Baldyga).

Fot. 2. Rzeka Rozoga – naturalne zakole w okolicy miejscowości Łęg Starościński (fot. T. Baldyga).

Szkwa jest prawym dopływem Narwi, do której uchodzi 16 km powyżej Ostrołęki. W przeważającej części jest uregulowana, jedynie przyujściowy odcinek, na długości ok. 5-6 km ma charakter naturalny, gdzie rzeka tworzy liczne zakola. Na długości ponad 10 km Szkwa jest rzeką graniczną Nadleśnictwa, jak też powiatu oraz województw mazowieckiego i podlaskiego. Ponadto, z szeregu mniejszych, często bezimiennych cieków, które powstają kumulując wody z systemu rowów melioracyjnych, strug i strumieni na uwagę zasługują Czeczotka I i II, Orz, Ruż i Róż.

Ryc. 8. Sieć rzeczna na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka.

W 1991 r. została opracowana „Mapa Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZPW) w Polsce, wymagających szczególnej ochrony”. Na obszarze województwa mazowieckiego wyróżniono 14 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. W zasięgu Nadleśnictwa Ostrołęka znajduje się GZWP - Sandr Kurpiowski o numerze 216. Jego całkowita powierzchnia

szacowana jest na 1120 km². Wody podziemne Sandru Kurpiowskiego znajdują się w czwartorzędowych utworach wodonośnych.

3.4. Klimat

Teren Nadleśnictwa leży w strefie klimatu umiarkowanego z wyraźnymi wpływami klimatu kontynentalnego. Pod względem średniej liczby dni z określonym typem pogody (Woś A. 1999) obszar Nadleśnictwa Ostrołęka znajduje się w regionie klimatycznym oznaczonym jako R-XI Środkowomazurski. Region ten wyróżnia mniejsza niż w innych regionach liczba dni z pogodą umiarkowanie chłodną oraz mniejsza ilość dni z pogodą umiarkowanie ciepłą, pochmurną i bez opadów. Więcej jest natomiast dni z pogodą mroźną zarówno bez opadów jak i z opadami. Warunki klimatyczne jakie panują na terenach Nadleśnictwa Ostrołęka charakteryzują dane zebrane w Stacji Meteorologicznej w Ostrołęce w latach 2012 - 2020.

Tab. 6. Dane meteorologiczne ze Stacji Meteorologicznej w Ostrołęce

Rok	Średnia roczna:				Opad roczny [mm]	Liczba dni w roku z: [dni]		
	T dobową [°C]	T MAX [°C]	T MIN [°C]	V wiatru [km/h]		Deszcz, mżawka	Śnieg	Mgła
2012	7,7	13,2	3,1	9,3	564,4	128	60	0
2013	8,2	13,3	3,8	9,5	557,2	132	60	0
2014	9,2	15	4,4	9,7	261,3	132	30	8
2015	9,5	15,3	4,3	10,1	424,2	148	31	55
2016	8,9	14,4	4,2	9,2	554,0	161	48	27
2017	8,7	13,9	4,2	9,5	718,8	172	32	25
2018	9,6	15,2	4,5	8,8	595,8	121	47	55
2019	10	14,7	5	9,9	524,7	143	34	41
2020	9,9	14,6	4,9	9,5	821,1	149	15	54
Średnia	9,08	14,4	4,27	9,5	572,5	142,9	39,7	29,4

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi ok. 9 °C. Średnia, roczna ilość opadów wynosi 572,5 mm. Średnia liczba dni z opadami deszczu wynosi 142, śniegu – 39,7 rocznie. Największa ilość opadów przypada na miesiące letnie, tj. maj - sierpień i wynosi średnio ok. 72 mm miesięcznie. Okres wegetacyjny (ze średnią dobową temperaturą powietrza powyżej 5 °C) trwa 200-210 dni. Wiatry wieją głównie z kierunków zachodnich i południowo zachodnich. Średnia roczna prędkość wiatrów w latach 2012-2020 wynosiła 9,5 km/h.

3.5. Roślinność

3.5.1. Zbiorowiska roślinne

Mianem roślinności potencjalnej określa się hipotetyczny stan zespołów roślinnych w fazie końcowego, stabilnego stadium klimaksu, warunkowanego jedynie siłami przyrody na drodze naturalnej sukcesji. Założeniem osiągnięcia tego stanu jest wyeliminowanie działalności człowieka i ewentualnych dodatkowych czynników naturalnych jak np. zmiany klimatyczne. Przy jednoczesnym pominięciu czynnika czasu, niezbędnego dla przebiegu pierwotnej lub wtórnej sukcesji, potencjalna roślinność naturalna opisuje aktualny potencjał biologiczny siedlisk.

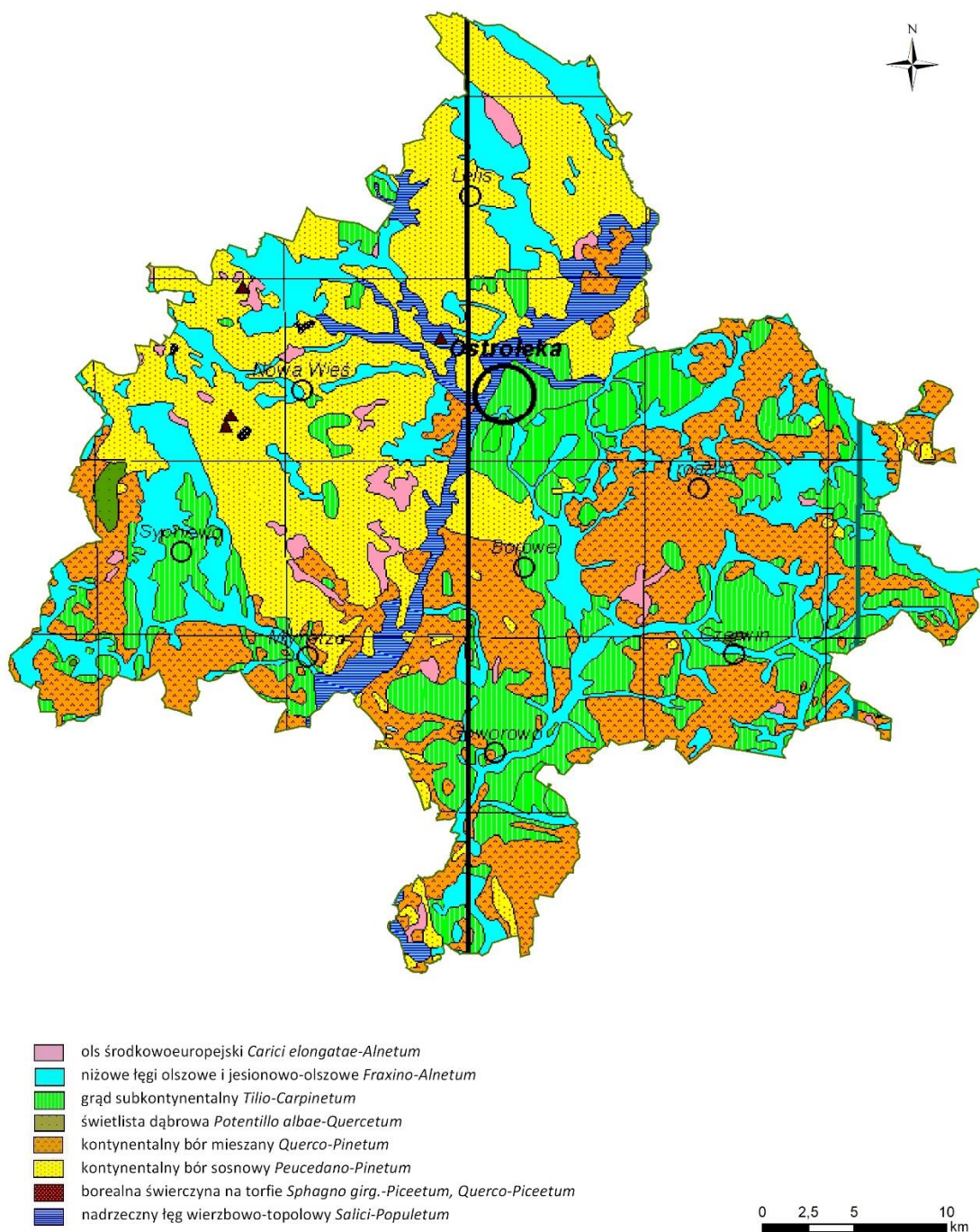
Prezentowana poniżej mapa potencjalnej roślinności naturalnej w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Ostrołęka stanowi fragment mapy podstawowej, która powstała w wyniku wieloletnich prac zespołu geobotaników, opartych na kartowaniu terenowym (Matuszkiewicz 2008).

Dominującymi zbiorowiskami naturalnej roślinności potencjalnej na omawianym obszarze jest kontynentalny bór mieszany *Quercus-Pinetum* oraz subkontynentalny bór świeży – *Peucedano-Pinetum*. Na terenie Nadleśnictwa zaznacza się wyraźny podział pomiędzy arealami występowania tych dwóch syntaksonów. Kontynentalny bór mieszany obejmujący leśne zbiorowiska dębowo-sosnowe w zasięgu Nadleśnictwa zajmuje obszary głównie na wschodzie, poniżej linii rzeki Narwi.

Na północy, powyżej doliny Narwi dominującym zespołem roślinności potencjalnej jest subkontynentalny bór świeży. Występuje na ubogich piaszczystych glebach bielicowych z niskim poziomem wód gruntowych (Matuszkiewicz 2008). Przeważająca część drzewostanów zarządzanych przez Nadleśnictwo Ostrołęka położona jest w areale potencjalnego występowania tego zbiorowiska.

Znaczny udział ma także potencjalne zbiorowisko *Fraxino-Alnetum* - lęg jesionowo-olszowy, najpospolitsze w Polsce zbiorowisko niżowego lasu lęgowego. Występuje na siedliskach lekko zabagnionych, na terenach płaskich, w dolinach wolno płynących cieków wodnych. Obejmuje mokre lasy z panującą olszą czarną i domieszką jesionu i świerka.

Czwartym, najliczniej reprezentowanym taksonem roślinności potencjalnej jest grąd subkontynentalny *Tilio – Carpinetum*, wielogatunkowy las lipowo-dębowo-grabowy. Podobnie jak kontynentalny bór mieszany występuje głównie w południowo-wschodniej części Nadleśnictwa poniżej rzeki Narwi.

Ryc. 9. Roślinność potencjalna w zasięgu Nadleśnictwa Ostrołęka na podstawie: Jan Marek Matuszkiewicz Potential natural vegetation of Poland (Potencjalna roślinność naturalna Polski) IGiPZ PAN, Warszawa, 2008

3.5.2. Cenne siedliska przyrodnicze

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Olsztynie sukcesywnie zleca wykonanie pełnych opracowań fitosocjologicznych dla obszarów nadleśnictw zgodnie z kolejnością ekspiracji poszczególnych PUL. Zgodnie z przyjętym harmonogramem pracami takimi objęte zostanie również Nadleśnictwo Ostrołęka, co pozwoli na przedstawienie pełnej informacji o występowaniu i zachowaniu siedlisk przyrodniczych mających znaczenie dla Wspólnoty (wymienione w załączniku I dyrektywy siedliskowej).

Przedstawione w niniejszym opracowaniu informacje opierają się na danych zamieszczonych w Programie Ochrony Przyrody sporządzonym w 2012 roku, na podstawie wyników powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej przeprowadzonej na terenie LP w latach 2006-2007. Na terenie Nadleśnictwa zidentyfikowano 6 typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I dyrektywy siedliskowej. Ich powierzchnia stanowi ok. 1,7% powierzchni w zarządzie Nadleśnictwa.

Tab. 7. Zestawienie powierzchni siedlisk przyrodniczych z załącznika I dyrektywy siedliskowej występujących na gruntach Nadleśnictwa Ostrołęka

Kod i nazwa siedliska	Powierzchnia [ha]
2330 - wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	2,61
3150 - starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne	5,02
9170 - grąd subkontynentalny	64,33
91D0 - bory i lasy bagienne	3,2
91E0 - łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	52,43
91T0 - śródlądowy bór chrobotkowy	156,01
Razem	283,6

Najliczniej reprezentowane jest siedlisko **91T0** - Sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*).

Bór chrobotkowy wykształca się na siedliskach skrajnie suchych i ubogich, na wydmach, wtórnie zwydmionych piaskach akumulacji rzecznej bądź lodowcowej lub gruboziarnistych piaskach luźnych, gdzie poziom wód gruntowych jest niski. Są to najczęściej słabo wykształcone gleby biellicowe ubogie w składniki pokarmowe i zakwaszone w warstwie wierzchniej. Na obszarach wydm zbiorowisko to zajmuje najczęściej wyłącznie grzbiet i przylegające do niego części zbocza. Równie powszechne jest występowanie borów chrobotkowych na gruntach

o charakterze antropogenicznym na siedliskach borów świeżych, a niekiedy nawet borów mieszanych.

Cladonio – Pinetum w klasycznej postaci są to drzewostany prawie wyłącznie sosnowe, o niskiej bonitacji i zwarciu nie przekraczającym 50-60%. Sporadycznie w drzewostanie pojawiają się gatunki liściaste, najczęściej jest to brzoza brodawkowata *Betula pendula*. Warstwa krzewów jest bardzo słabo rozwinięta lub jej brak. Budują ją podrostry sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris*, brzozy brodawkowatej oraz pojedyncze jałowce pospolite *Juniperus communis*. Warstwa zielna także jest uboga w gatunki. Warunkują to specyficzne warunki tego zbiorowiska: bardzo niski poziom wody gruntowej, mała ilość składników pokarmowych i wysoka przepuszczalność gruntu, a co za tym idzie mała pojemność wodna. Najczęściej w skład warstwy zielnej wchodzi: wrzos zwyczajny *Calluna vulgaris* i borówka brusznica *Vaccinium vitis-idaea* wraz z turzycą wrzosowiskową *Carex ericetorum* i szczotlichą siwą *Corynephorus canescens*. Cechą szczególną zbiorowiska jest warstwa mszysto-porostowa, która ma największe pokrycie i dużą liczbę gatunków. Zwłaszcza silnie rozbudowana warstwa porostowa składająca się głównie z porostów z rodzaju chrobotek *Cladonia*: chrobotek leśny *Cladonia arbuscula*, chrobotek reniferowy *C. rangiferina*, chrobotek wysmukły *C. gracilis*, chrobotek gwiazdkowaty *C. uncialis* i chrobotek kieliszkowaty *C. chlorophaea*. Równie bogata w gatunki jest warstwa mszysta, budowana przez takie taksony jak: rokiętnik pospolity *Pleurozium schreberi*, widłoząb kędzierzawy *Dicranum polysetum*, widłoząb miotłowy *D. scoparium*, borześląd zwisły *Poblia nutans* i rzęsiak pospolity *Ptilidium ciliare*.

Drugim pod względem reprezentacji, zidentyfikowanym siedliskiem jest **9170 – grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)**.

Zbiorowiska te na terenach nizinnych są szeroko rozpowszechnione. Obejmują wielogatunkowe żyzne lasy liściaste, w których dominuje dąb i grab. Grąd subkontynentalny jest zespołem bardzo zmiennym, zarówno pod względem geograficznym, jak i siedliskowym. Grądy występują na glinach zwałowych, piaskach akumulacji lodowcowej oraz piaskach rzecznych tarasów akumulacyjnych i niektórych utworach sandrowych oraz aluwialnych. W zakresie zmienności grądu subkontynentalnego mieszczą się różne postaci tego lasu o zasięgu regionalnym lub lokalnym, zróżnicowane pod względem bogactwa florystycznego i struktury drzewostanu. Grądy mogą wykształcić się na następujących typach siedliskowych lasu: las mieszany świeży, las mieszany wilgotny, las świeży i las wilgotny. Grąd subkontynentalny jest zbiorowiskiem o złożonej, wielopiętrowej strukturze i zbudowany jest najczęściej z dębu szypułkowego *Quercus robur*, graba zwyczajnego *Carpinus betulus*, lipy drobnolistnej *Tilia cordata*

i klonu pospolitego *Acer platanoides*. Cechą charakterystyczną grądów w Polsce północno-wschodniej jest stała, niewielka obecność świerka pospolitego w składzie drzewostanów tworzących te zespoły roślinne.

Trzecim, co do udziału powierzchniowego, jest siedlisko **91E0 - łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe**. Typ ten obejmuje nadrzeczne lasy olszowe, jesionowe, wierzby białej i kruchej oraz topoli białej i czarnej. Wykształcają się one na glebach aluwialnych, pobagiennych, na terenach zalewanych w dolinach rzecznych. Duże zróżnicowanie ekologiczne i geograficzne łągów sprawia, że skład i kompozycja gatunków jest bardzo zróżnicowana. Trudno też jednoznacznie wskazać skład gatunków charakterystycznych w ujęciu fitosocjologicznym zarówno dla dobrze zachowanych łągów jak też ich różnych podtypów. W drzewostanie z reguły występuje olsza czarna *Alnus glutinosa*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, wierzba biała *Salix alba*, wierzba krucha *Salix fragilis*, topola biała *Populus alba* i topola czarna *Populus nigra*. Biotopy, które tworzą siedliska łągowe odznaczają się dużą wartością przyrodniczą, której wyrazem jest ponadprzeciętne bogactwo gatunków oraz rola jaką pełnią w retencjonowaniu wody a także, z uwagi na lokalizację wzdłuż dolin rzecznych, jako korytarze ekologiczne.

3.6. Charakterystyka lasów

3.6.1. Typy siedliskowe lasu

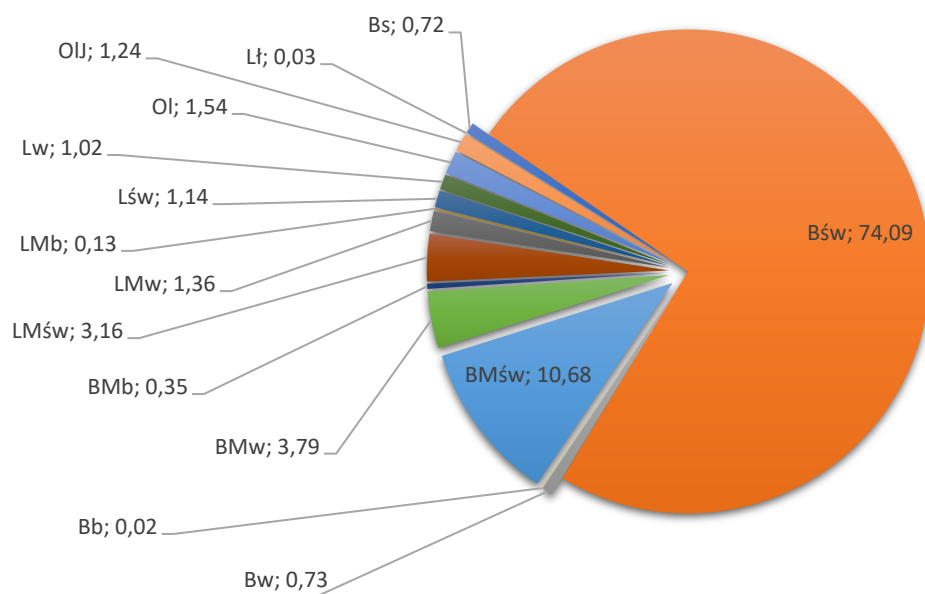
Podstawą właściwej oceny warunków przyrodniczych, przed podejmowaniem działań ochronnych i gospodarczych, jest pełne rozpoznanie typów gleb, siedlisk leśnych i zbiorowisk roślinnych. Podczas prac siedliskowych na obszarze Nadleśnictwa (BULiGL oddz. w Białymstoku 2010) stwierdzono występowanie wszystkich 15 nizinnych typów siedliskowych lasu.

Tab. 8. Zestawienie typów siedliskowych lasu w Nadleśnictwie Ostrolęka

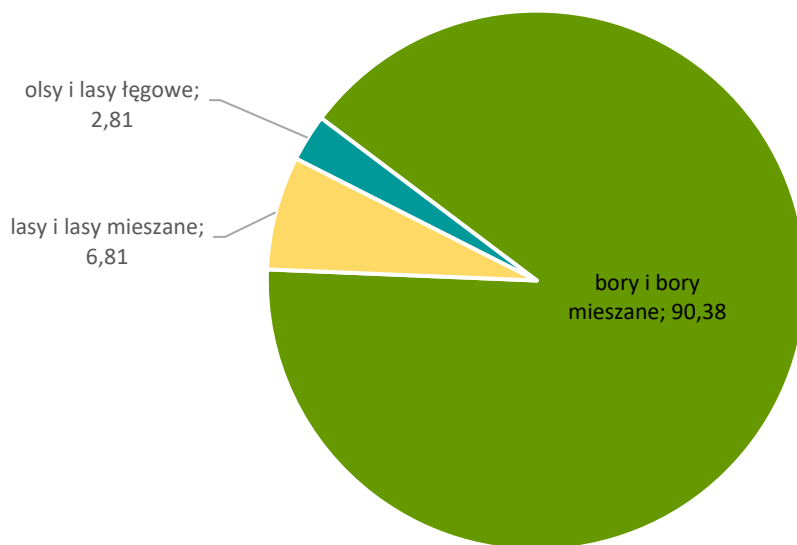
Typ siedliskowy lasu	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
Bs bór suchy	116,70	0,72
Bśw bór świeży	11960,60	74,09
Bw bór wilgotny	117,94	0,73
Bb bór bagienny	2,52	0,02
BMśw bór mieszany świeży	1724,34	10,68
BMw bór mieszany wilgotny	611,11	3,79
BMb	56,15	0,35
LMśw	510,32	3,16
LMw	219,33	1,36
LMb las mieszany wilgotny	20,31	0,13
Lśw las świeży	183,51	1,14
Lw las wilgotny	164,96	1,02

Typ siedliskowy lasu	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
Ol ols typowy	247,99	1,54
OIJ ols jesionowy	200,30	1,24
Lł las łęgowy	5,16	0,03
Razem	16141,24	100,00

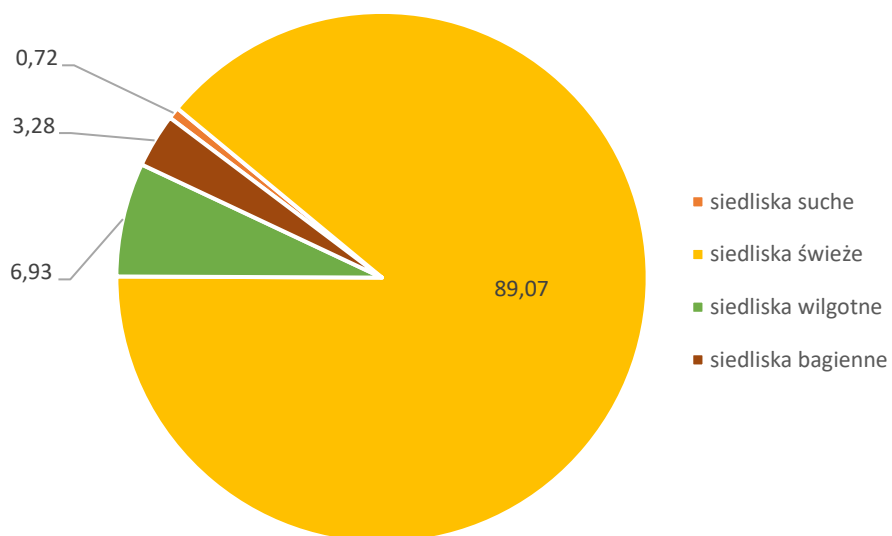
Na terenie Nadleśnictwa dominują siedliska świeże, które skartowano na blisko 90% powierzchni. Dominującym typem siedliskowym lasu jest bór świeży, którego udział wynosi ponad 74% powierzchni. Drugim pod względem udziału powierzchniowego jest bór mieszany świeży stanowiący ok. 11%. Siedliska wilgotne (Bw, BMw, LMw, Lw, Ll) zajmują łącznie ok. 7% a siedliska bagienne (Bb, BMb, LMb, Ol, OIJ) – 3,3% powierzchni. Udział poszczególnych typów siedliskowych lasu oraz siedlisk według wilgotności i żyzności przedstawiono na poniższych wykresach.

Ryc. 10. Udział procentowy powierzchni siedliskowych typów lasu w Nadleśnictwie Ostrołęka

Ryc. 11. Udział procentowy powierzchni siedlisk według żyzności

Ryc. 12. Udział procentowy powierzchni siedlisk według wilgotności

3.6.2. Grupy lasu i kategorie ochronności

Lasy gospodarcze stanowią 69,44% powierzchni leśnej Nadleśnictwa (11209,22 ha). Lasy ochronne, których dominującą funkcją są cele pozaprodukcyjne, zajmują powierzchnię 4795,30 ha co stanowi 29,71% powierzchni. Największy udział w tej grupie stanowią lasy położone w miastach i wokół miast (ok. 22% powierzchni leśnej). Rezerwat zajmuje powierzchnię 136,72 ha - 0,85 % powierzchni.

Tab. 9. Zestawienie powierzchni lasów według dominującej funkcji

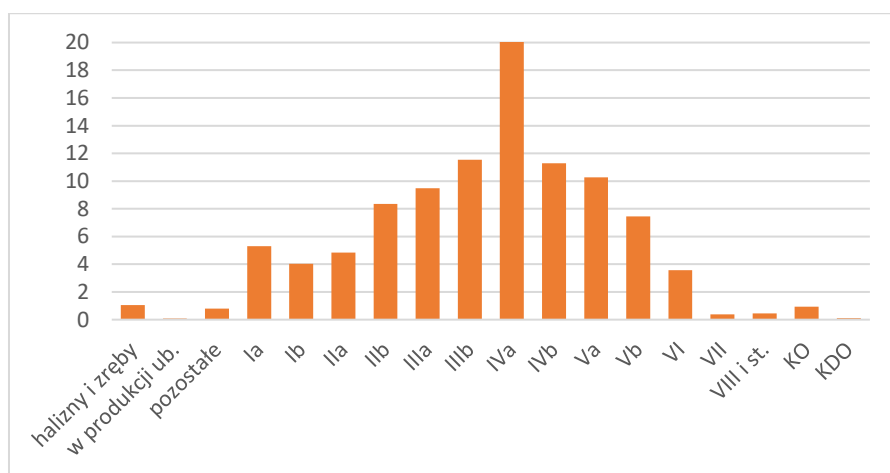
Lp.	Kategoria lasu	Powierzchnia	
		[ha]	[%]
1	Rezerваты	136,72	0,85
2	Lasy ochronne razem	4795,30	29,71
	glebochronne	220,89	1,37
	stałe powierzchnie badawcze i doświadczalne	4,53	0,03
	nasienne	24,68	0,15
	wodochronne	162,92	1,01
	w miastach i wokół miast	3 542,53	21,95
	cenne fragm. przyrody	605,38	3,75
	wodochronne, w miastach i wokół miast	92,00	0,57
	cenne fragmenty przyrody, w miastach i wokół miast	31,98	0,20
	wodochronne, cenne fragmenty przyrody	85,13	0,53
	wodochronne, cenne fragm. przyrody, w miastach i wokół miast	25,26	0,15
3	Lasy wielofunkcyjne (gospodarcze)	11209,22	69,44
	Razem	16141,24	100,00

3.6.3. Struktura wiekowa drzewostanów

Aktualna struktura wiekowa drzewostanów Nadleśnictwa jest zbliżona do rozkładu normalnego. Dominują drzewostany średniowiekowe (zwłaszcza w wieku 51-80 lat), które zajmują ponad 52% powierzchni. Jednocześnie drzewostany w wieku ponad 100 lat zajmują ponad 4 % powierzchni (bez drzewostanów w KO i KDO).

Tab. 10. Udział powierzchniowy drzewostanów w poszczególnych klasach i podklasach wieku w Nadleśnictwie Ostrolęka.

Klasa wieku	ha	%
płatowiny	-	-
halizny i zręby	168,8	1,05
w produkcji ub.	14,46	0,09
pozostałe	129,44	0,80
przestoje	-	
Ia (1-10)	854,88	5,30
Ib (11-20)	651,04	4,03
IIa (21-30)	781,01	4,84
IIb (31-40)	1347,82	8,35
IIIa (41-50)	1531,06	9,49
IIIb (51-60)	1863,19	11,54
IVa (61-70)	3236,01	20,05
IVb (71-80)	1821,42	11,28
Va (81-90)	1659,69	10,28
Vb (91-100)	1201,71	7,44
VI (101-120)	576,57	3,57
VII (121-140)	62,29	0,39
VIII i st.	72,21	0,45
KO	152,28	0,94
KDO	17,36	0,11
Razem	16141,24	100

Ryc. 13. Struktura wiekowa drzewostanów według udziału [%] w powierzchni leśnej.

3.6.4. Bogactwo i struktura gatunkowa drzewostanów

Na podstawie danych zawartych w opisach taksacyjnych, sporządzono listę gatunków drzew i krzewów występujących na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Ostrołęka.

Tab. 11. Gatunki drzew i krzewów występujące w Nadleśnictwie Ostrołęka

L.p.	Nazwa polska	Nazwa łacińska
1	bez czarny	<i>Sambucus nigra</i>
2	bez koralowy	<i>Sambucus racemosa</i>
3	brzoza brodawkowata	<i>Betula pendula</i>
4	buk zwyczajny	<i>Fagus sylvatica</i>
5	czerecha późna	<i>Prunus serotina</i>
6	czerecha zwyczajna	<i>Padus avium</i>
7	czereśnia ptasia	<i>Prunus avium</i>
8	daglezcja zielona	<i>Pseudotsuga menziesii</i>
9	dąb bezszypułkowy	<i>Quercus petraea</i>
10	dąb czerwony	<i>Quercus rubra</i>
11	dąb szypułkowy	<i>Quercus robur</i>
12	dereń biały	<i>Cornus alba</i>
13	dereń świdwa	<i>Cornus sanguinea</i>
14	głóg jednoszyjkowy	<i>Crataegus monogyna</i>
15	grab pospolity	<i>Carpinus betulus</i>
16	grusza pospolita	<i>Pyrus communis</i>
17	jałowiec pospolity	<i>Juniperus communis</i>
18	jarząb pospolity	<i>Sorbus aucuparia</i>
19	jesion wyniosły	<i>Fraxinus excelsior</i>
20	kalina koralowa	<i>Viburnum opulus</i>
21	kasztanowiec biały	<i>Aesculus hippocastanum</i>
22	klon jawor	<i>Acer pseudoplatanus</i>
23	klon jesionolistny	<i>Acer negundo</i>
24	klon zwyczajny	<i>Acer platanoides</i>
25	kruszyna pospolita	<i>Frangula alnus</i>
26	leszczyna pospolita	<i>Corylus avellana</i>
27	ligustr pospolity	<i>Ligustrum vulgare</i>
28	lipa drobnolistna	<i>Tilia cordata</i>
29	modrzew europejski	<i>Larix decidua</i>
30	olsza czarna	<i>Alnus glutinosa</i>
31	olsza szara	<i>Alnus incana</i>
32	porzeczka czarna	<i>Ribes nigrum</i>
33	porzeczka czerwona	<i>Ribes rubrum</i>
34	robinia akacyjowa	<i>Robinia pseudoacacia</i>
35	sosna Banksa	<i>Pinus banksiana</i>
36	sosna smółowa	<i>Pinus rigida</i>
37	sosna pospolita	<i>Pinus sylvestris</i>
38	sosna wejmutka	<i>Pinus strobus</i>
39	szakłak pospolity	<i>Rhamnus cathartica</i>
40	śliwa ałycza	<i>Prunus cerasifera</i>
41	śliwa domowa	<i>Prunus domestica</i>
42	śliwa tarnina	<i>Prunus spinosa</i>

L.p.	Nazwa polska	Nazwa łacińska
43	śnieguliczka biała	<i>Symphoricarpos albus</i>
44	świerk pospolity	<i>Picea abies</i>
45	topola biała	<i>Populus alba</i>
46	topola osika	<i>Populus tremula</i>
47	trzmielina brodawkowata	<i>Euonymus verrucosus</i>
48	trzmielina pospolita	<i>Euonymus europaeus</i>
49	wiąz pospolity	<i>Ulmus minor</i>
50	wierzba biała	<i>Salix alba</i>
51	wierzba iwa	<i>Salix caprea</i>

Zróżnicowanie gatunkowe drzewostanów Nadleśnictwa jest pochodną występujących siedlisk leśnych. Obecną strukturę gatunkową drzewostanów w aspekcie przyrodniczym oceniono na podstawie udziału gatunków rzeczywistych i panujących. Udział gatunków obliczany jest powierzchniowo, jako suma powierzchni wydzieleni. W przypadku udziału wg gatunków panujących, powierzchnia wydzielenia w całości przypisana jest tylko do 1 gatunku, tj. tego, który występuje w największej ilości w wydzieleniu. W przypadku udziału wg gatunków rzeczywistych, powierzchnia wydzielenia jest rozbijana na części wg udziału każdego z gatunków wchodzących w skład drzewostanu. Udział wg gatunków rzeczywistych jest więc bardziej realnym sposobem opisu składu gatunkowego. Drzewostany Nadleśnictwa Ostrołęka charakteryzują się przewagą sosny, jako gatunku panującego na większości siedlisk borów, borów mieszanych, a także lasów mieszanych. Jest to przede wszystkim wynikiem dominacji siedlisk borowych. W skali Nadleśnictwa, sosna panuje na ponad 93 % powierzchni leśnej jednostki. Kolejne pod względem udziału olsza, brzoza i dąb stanowią odpowiednio – 2,97%, 2,02% i 1,36% powierzchni. Udział drzewostanów budowanych przez pozostałe gatunki jest marginalny.

Tab. 12. Udział gatunków panujących w drzewostanach w ujęciu powierzchniowym i miąższościowym.

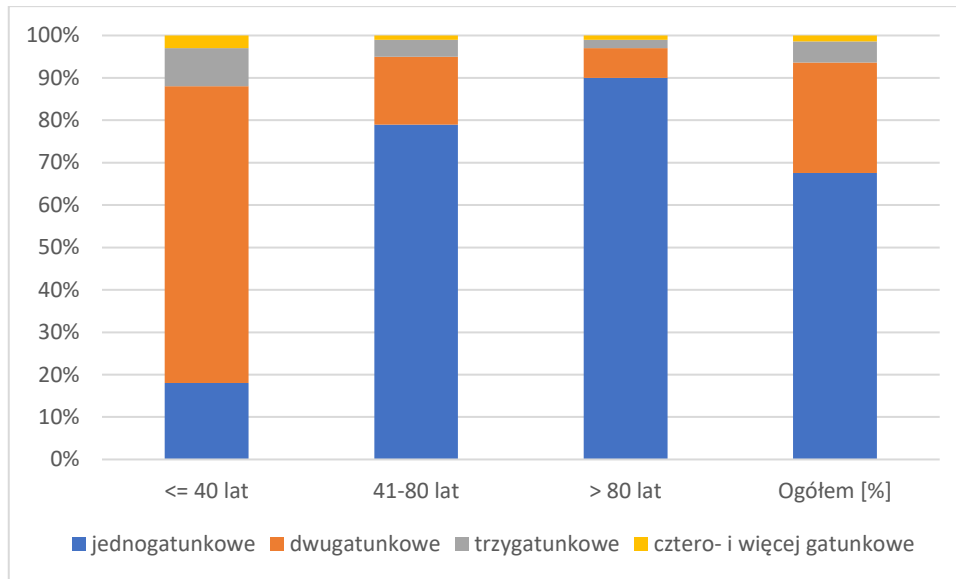
gatunek	Pow.	Miąższość
	Procent [%]	
sosna	93,17	92,83
modrzew	0,04	0,03
świerk	0,15	0,13
dąb	1,36	1,54
dąb szypułkowy	0,27	0,01
brzoza	2,02	1,76
olsza	2,97	3,69
osika	0,01	0,01

Faktyczną strukturę gatunkową drzewostanów na terenie Nadleśnictwa, odzwierciedla rzeczywisty udział gatunków panujących. Analiza pod tym względem pokazuje nadal dominację sosny jednak jej rzeczywisty udział jest mniejszy o ok 5% na korzyść brzozy (+ 4%) i w niewielkim stopniu osiki i lipy. Jakkolwiek zmiana ta w odniesieniu do charakteru całego Nadleśnictwa zdominowanego przez drzewostany sosnowe może wydawać się nieistotna to udział drzew liściastych o miękkim drewnie ma kluczowe znaczenie dla występowania szeregu gatunków fauny. Drzewa takie jak lipa, osika, brzoza ze względu na miękkie drewno stwarzają dogodne warunki dla dziuplaków, zarówno przez łatwość wykuwania dziupli jak też zwiększanie i urozmaicenie bazy pokarmowej. Stanowią również istotne źródło wydzielania zasobów martwego drewna.

Oprócz sumarycznej liczby gatunków, o bogactwie gatunkowym lasów świadczy także liczba gatunków budujących poszczególne drzewostany. Drzewostany Nadleśnictwa Ostrołęka ze względu na charakter i udział siedlisk nie odznaczają się pod tym względem dużym zróżnicowaniem. Największy udział mają drzewostany jedno- i dwugatunkowe, które stanowią odpowiednio ok. 70% i 26% powierzchni leśnej zalesionej Nadleśnictwa. Struktura ta jest bardziej zróżnicowana w młodszych klasach wieku. W drzewostanach najmłodszych, do 40 lat, udział drzewostanów jednogatunkowych jest mniejszy (18%) na korzyść drzewostanów dwugatunkowych (70%) oraz trzygatunkowych, których udział wynosi 9%.

Tab. 13. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury.

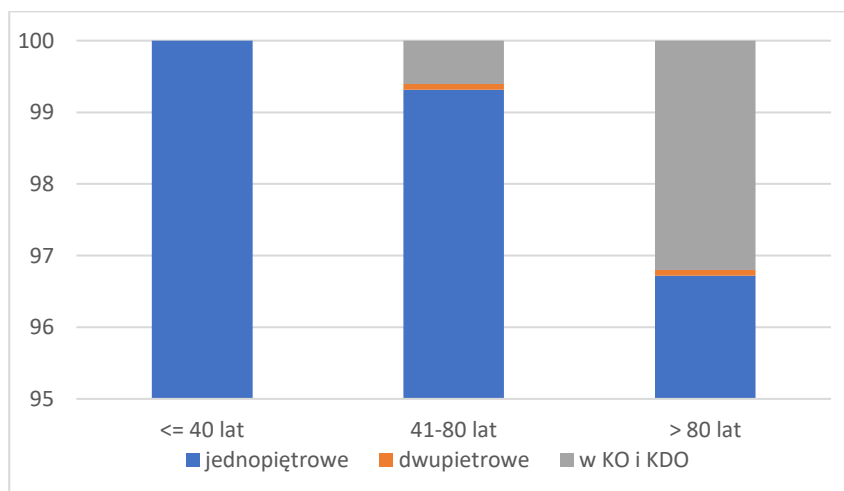
Struktura drzewostanów	Jednostka	Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<= 40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
jednopiętrowe	ha	3634,75	8445,02	3569,54	15649,31	98,9
	m ³	361727	2035906	1197390	3595023	98,0
dwupiętrowe	ha		6,66	2,93	9,59	0,1
	m ³		2440	1055	3495	
wielopiętrowe	ha					
	m ³					
przerębowe	ha					
	m ³					
w KO i KDO	ha		51,55	118,09	169,64	1,1
	m ³		14540	36185	50725	1,0

Ryc. 14. Aktualny udział powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Ostrołęka wg bogactwa gatunkowego

3.6.5. Struktura pionowa drzewostanów

Podobnie jak struktura gatunkowa, również struktura pionowa drzewostanów uwarunkowana jest dostępnością i zróżnicowaniem siedlisk. W Nadleśnictwie Ostrołęka zdecydowanie dominują drzewostany jednopiętrowe, zajmujące prawie 99% powierzchni leśnej zalesionej. Pozostałe 1% to drzewostany dwupiętrowe, natomiast drzewostanów wielopiętrowych i o budowie przerębowej nie stwierdzono. W grupie drzewostanów w wieku powyżej 80 lat nieznacznie wyodrębnia się udział drzewostanów w klasie odnowienia i w klasie do odnowienia, które zajmują ponad 3 % powierzchni. Jest to związane z zachodzącym naturalnie, a także stymulowanym zabiegami gospodarczymi, procesem odnawiania i przemiany pokoleń w tych drzewostanach.

Ryc. 15. Udziału powierzchni drzewostanów Nadleśnictwa Ostrołęka wg budowy pionowej w grupach wiekowych.

3.6.6. Pochodzenie drzewostanów

Większość drzewostanów Nadleśnictwa Ostrołęka powstała w sposób sztuczny, tj. pochodzi z sadzenia lub siewu (75,4%). Drzewostany pochodzące z samosiewu stanowią 2% powierzchni. W przypadku pozostałych drzewostanów (22,6%), brak jest informacji dotyczących ich pochodzenia.

Tab. 14. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych.

Struktura drzewostanów, drzewostany	Jednostka	Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<= 40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
odroślowe	ha	2,34			2,34	0,0
z samosiewu	ha	237,22	61,11	11,27	309,60	2,0
z odnowienia sztucznego	ha	1814,00	6917,55	3214,99	11946,54	75,4
brak informacji	ha	1582,28	1524,57	464,30	3571,15	22,6

4. FORMY OCHRONY PRZYRODY

4.1. Rezerwaty przyrody

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, „rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi”.

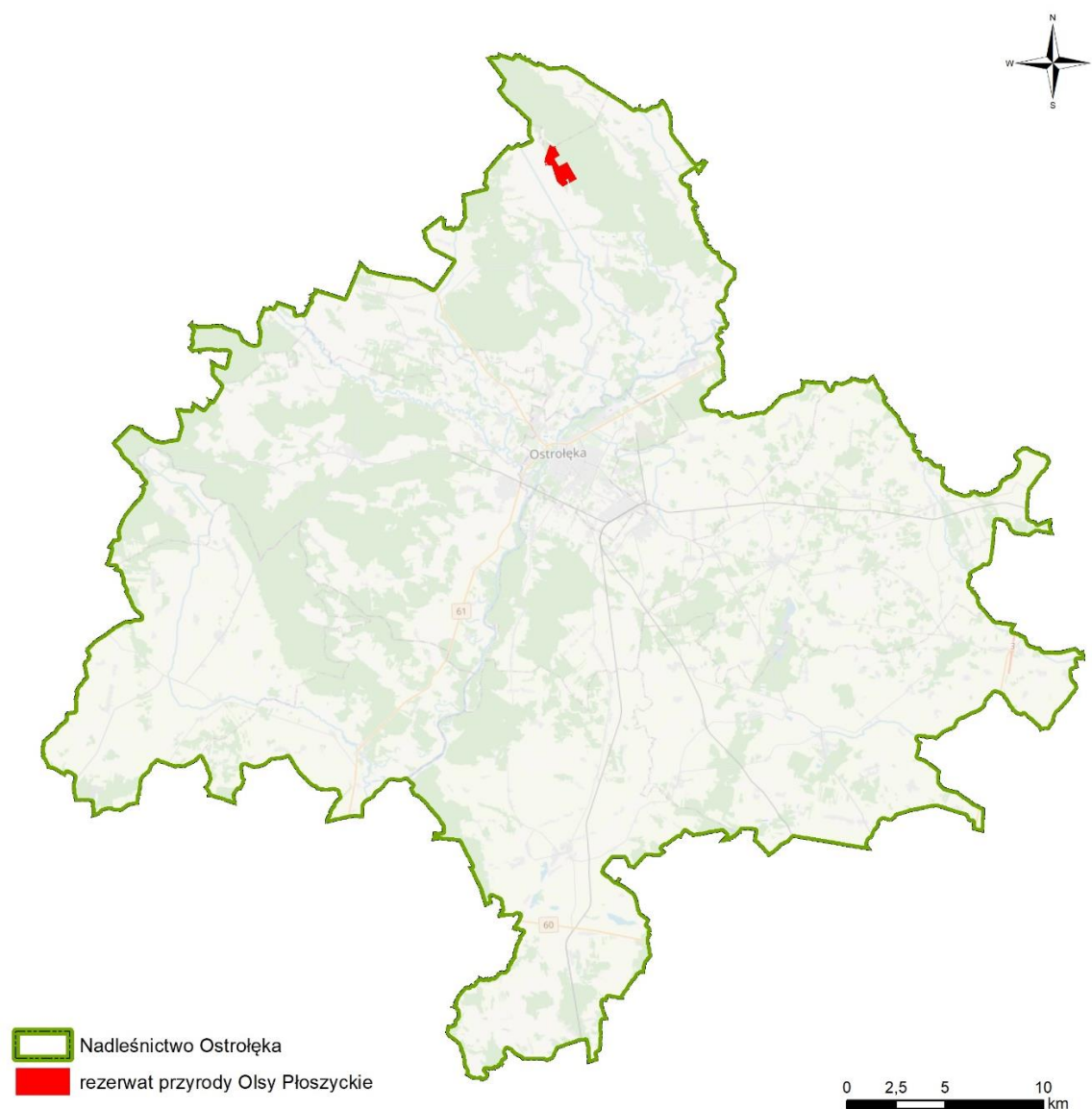
4.1.1. Rezerwat przyrody Olsy Płoszyckie

Na gruntach Nadleśnictwa znajduje się jeden rezerwat przyrody „Olsy Płoszyckie”. Utworzony został na podstawie zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1997 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. Nr 56, poz. 544). Celem powołania rezerwatu jest ochrona dobrze zachowanego kompleksu drzewostanów olsowych położonych w dolinie rzeki Rozogi, wykazującego wysokie walory faunistyczne, fitosocjologiczne i florystyczne. Położony jest w gminie Lelis w leśnictwie Płoszyce. Zajmuje powierzchnię 140,86 ha.

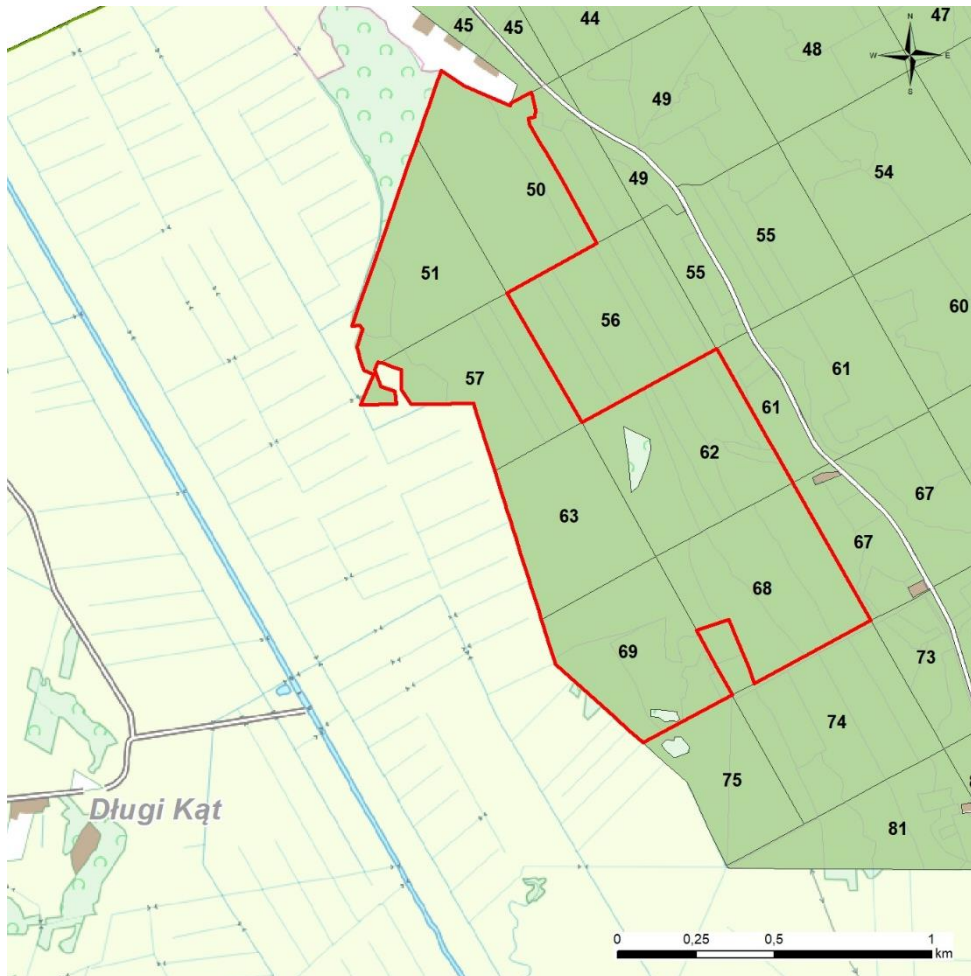
Tab. 15. Charakterystyka rezerwatu Olsy Płoszyckie

Nazwa rezerwatu	Oddz., pododdz.	Dokument powołujący rezerwat	Cel ochrony	Rodzaj rezerwatu	Pow. całkowita
				Typ i podtyp	w leśn. [ha]
Olsy Płoszyckie	50c, 50d, 50~d, 51a, 51b, 51c, 51~a, 57a, 57b, 57c, 57d, 57~a, 62a, 62b, 62c, 62d, 62f, 62g, 62h, 62~a, 63a, 63~a, 68a, 68b, 68c, 68d, 68~a, 69a, 69b, 69c, 69d, 69f, 69~a	zarz. Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 lipca 1997 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. Nr 56, poz. 544)	zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych kompleksu drzewostanów olszowych z udziałem licznych gatunków roślin zielnych rzadkich i chronionych	rodzaj – leśny	140,86
				typ – <i>nie określono w akcie prawnym</i>	139,61

Według planu ochrony z 2001 r., ze względu na główny przedmiot ochrony rezerwat sklasyfikowano jako: typ – fitocenotyczny, podtyp – zbiorowisk roślinnych, według głównego typu środowiska: typ – lasów i borów, podtyp – lasów nizinnych.

Ryc. 16. Lokalizacja rezerwatu przyrody Olsy Płoszyckie.

Ryc. 17. Granica rezerwatu przyrody Olsy Płoszyckie.

Rezerwat nie posiada aktualnego planu ochrony, poprzedni plan wyekspirował 31 grudnia 2020 roku. Brak jest aktualnej waloryzacji zasobów przyrodniczych terenu rezerwatu. Według danych opartych na dokumentacji z 1995 roku flora rezerwatu liczyła 199 gatunków roślin naczyniowych, w tym 5 gatunków objętych wówczas ochroną ścisłą lub częściową: wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum*, porzeczka czarna *Ribes nigrum*, kalina koralowa *Viburnum opulus*, kruszyna pospolita *Frangula alnus* oraz konwalia majowa *Convallaria majalis* (aktualnie tylko wawrzynek wilczelyko podlega ochronie częściowej). Przeprowadzona na potrzeby planu inwentaryzacja wykazała występowanie 49 gatunków ptaków (lęgowych i prawdopodobnie lęgowych). Stwierdzono gniazdowanie m.in. orlika krzykliwego *Clanga pomarina*, żurawia *Grus grus*, siniaka *Columba oenas*, a na skraju rezerwatu dudka *Upupa epops*.

Głównymi zagrożeniami dla zachowania drzewostanów olchowych, wskazanymi w planie było przesuszenie siedliska na skutek obniżenia poziomu wód oraz ekspansja świerka. Plan ochrony, w ramach realizacji zadań ochrony czynnej, zakładał wykonanie czyszczeń i trzebieży na powierzchni ok. 40 ha oraz odnowienie drzewostanu na powierzchni ok. 1 ha. Zadań tych nie zrealizowano (w uzgodnieniu z RDOŚ) ze względu na stopień uwilgotnienia siedlisk.

Rezerwat wymaga opracowania nowego planu ochrony w oparciu o pełną inwentaryzację zasobów przyrodniczych.

Fot. 3. Tablica informacyjna rezerwatu Olsy Płoszyckie (fot. T. Baldyga).

Fot. 4. Zasoby martwego drewna w rezerwacie Olsy Płoszyckie (fot. T. Baldyga).

4.2. Obszary Natura 2000

Zgodnie z art. 5 pkt 2b oraz art. 25 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, obszar Natura 2000 to obszar „*utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty*”. Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje 2 rodzaje takich terenów tj.: obszary specjalnej ochrony ptaków (dla ochrony ptaków) oraz specjalne obszary ochrony siedlisk i obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (dla ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków innych niż ptaki).

Zasięg terytorialny Nadleśnictwa obejmuje część trzech obszarów specjalnej ochrony ptaków sieci Natura 2000.

Tab. 16. Zestawienie powierzchni obszarów Natura 2000

Lp.	Nazwa obszaru Natura 2000	Oddział, pododdział	Powierzchnia [ha]
1	OSOP Dolina Dolnej Narwi PLB140014	250-252, 253a, 253~a, 623-625, 643, 668, 676a, 680, 684, 714-719, 720a, 720b, 721a, 721b, 721c, 721d, 721f, 721g, 721i, 721j, 721~a, 721~b, 722-723, 727c, 727d, 727f, 727g, 727h, 727~a, 727~b, 728-732, 739d, 739~b, 740a, 740b, 740f, 740~a, 740~b, 741a, 741b, 741c, 741d, 741f, 741~a, 741~b, 741~c, 742a, 742b, 742c, 742d, 742g, 742~b, 825c, 825d, 825g, 825i, 825k, 825m, 825o, 825r, 825~a, 825~b, 825~c, 829b, 829c	505,80
2	OSOP Doliny Omulwi i Płodownicy PLB140005	248a, 248b, 248c, 248d, 248f, 248h, 248i, 248j, 248k, 248l, 248m, 248n, 248o, 248p, 248~a, 249, 257b, 257c, 257~a, 257~b, 288, 289b, 289~b, 298a, 298b, 298c, 299a, 299~a, 309a, 309b, 310a, 310c, 310~a, 310~b, 320-323, 324a	191,04
3	OSOP Puszcza Biała PLB140007	817-821, 826-827	119,35
razem			816,19

4.2.1. PLB140005 Doliny Omulwi i Płodownicy

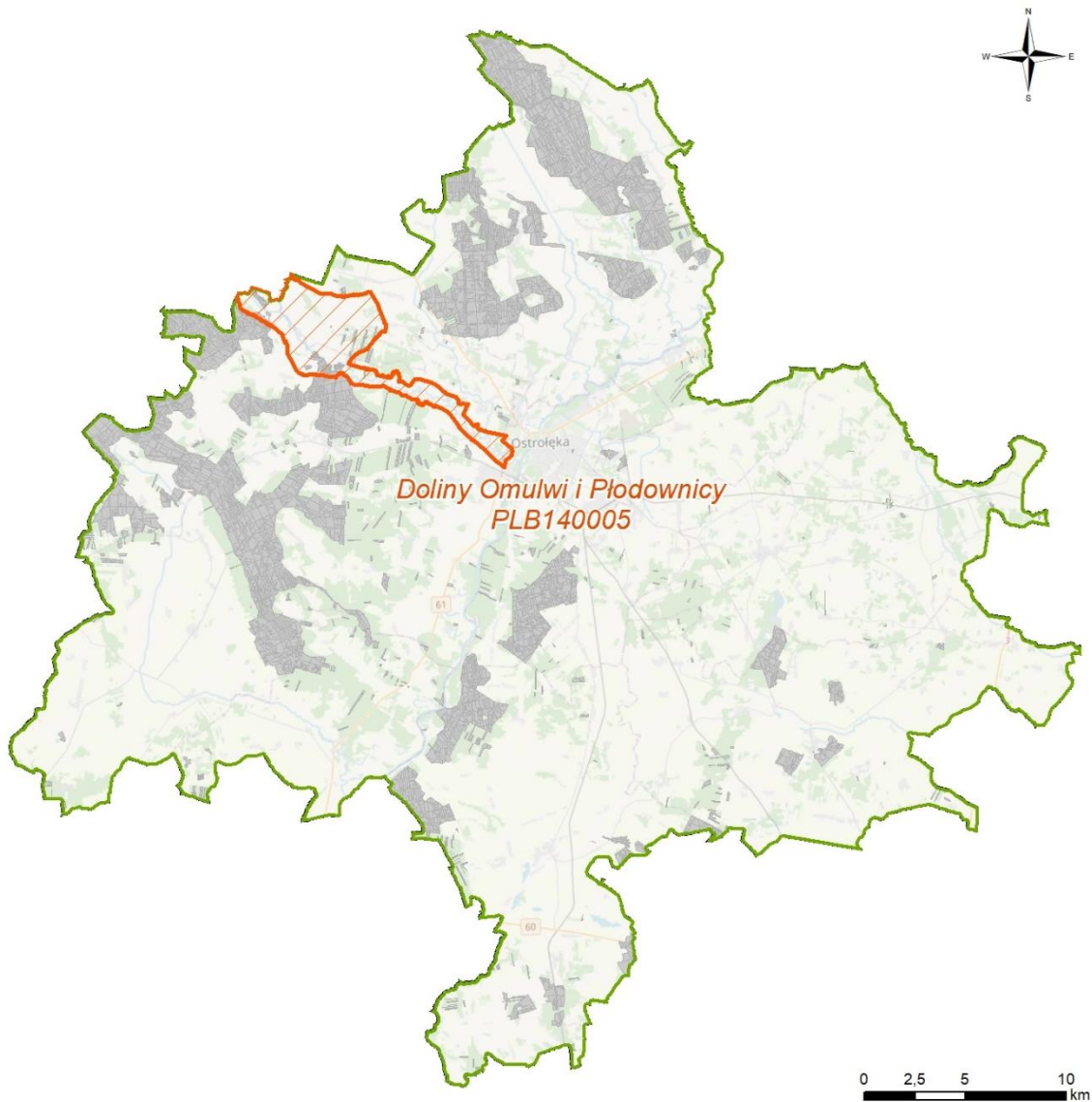
Ostoja o powierzchni 34 386,66 ha, w zasięgu Nadleśnictwa zajmuje areal 2814,60 ha, co stanowi 8,2% całej ostoi. Udział gruntów zarządzanych przez Nadleśnictwo – 191 ha - stanowi jedynie 0,6% powierzchni ostoi. Obszar Doliny Omulwi i Płodownicy został ustanowiony rozporządzeniem Ministra Środowiska z 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U. 2004 nr 229, poz. 2313). Obejmuje on doliny dwóch małych rzek Omulwi (dopływ III rzędu rzeki Narwi) i Płodownicy (główny dopływ Omulwi), płynących przez Równinę Kurpiowską oraz pasy wydm przedzielających te doliny, jak również rozległe nadrzeczne torfowiska, przylegające do nich obszary leśne i tereny stanowiące

mozaikę krajobrazu rolniczego z dominującym udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk i pastwisk. W skład obszaru wchodzi znacząca część doliny Omulwi (od Wielbarka do Ostrołęki), z wyłączeniem krótkiego odcinka ujściowego. W górnym biegu w granicach obszaru (od Wielbarka do granicy województwa warmińsko – mazurskiego z województwem mazowieckim) dolina jest wąska i na znacznym fragmencie ograniczona wałem przeciwpowodziowym. Najbardziej naturalny charakter dolina zachowała w środkowym biegu – meandrujące koryto oraz rozległe wilgotne łąki. Dolina Płodownicy, to rozległe tereny zmeliorowanych łąk. Na wydmach i skrajach dolin występują głównie bory sosnowe, a w obniżeniach bory mieszane i łęgi. Większe kompleksy leśne znajdują się w północnej części ostoi i są to głównie bory sosnowe przeciętane polami. Większość obszaru Natura 2000 stanowią tereny łąk i upraw rolnych – blisko 75%, siedliska leśne ok. 24%. W zasięgu Nadleśnictwa obszar obejmuje krótki, ok. 2 km odcinek rzeki Płodownicy, przed jej ujściem do Omulwi w rejonie wsi Wyszel oraz rzekę Omulew aż do jej ujścia do Narwi w okolicy miejscowości Olszewo-Borki. Na terenie ostoi wykazano występowanie 178 gatunków ptaków (dane z 2007-2008, Wilk 2010). Z tej liczby 146 gatunków uznano za lęgowe, prawdopodobnie lęgowe lub możliwie gniazdujące.

W ostoi stwierdzono występowanie 26 lęgowych gatunków ptaków z Zał. I Dyrektywy Ptasiej oraz szereg gatunków ptaków migrujących. Kryterium przedmiotów ochrony spełnia 19 gatunków (SDF stan na 1.01.2021).

Głównymi zagrożeniami (wg SDF) dla przedmiotów ochrony w obszarze Doliny Omulwi i Płodownicy są zmiany sposobu użytkowania gruntów (zaniechanie lub zbyt intensywne koszenie łąk), restrukturyzacja gospodarstw, zabudowa terenów przyleśnych i regulacja cieków wodnych. W odniesieniu do gatunków ptaków wodno-blotnych, które są przedmiotem ochrony w ostoi, poważnym zagrożeniem jest presja drapieżników. Dla kraski i dudka, obok intensyfikacji rolnictwa, zmian sposobu użytkowania łąk i pastwisk, zagrożeniem jest zanik siedlisk lęgowych wskutek usuwania śródpolnych zadrzewień i pojedynczych starych, dziuplastych drzew. Spośród działań gospodarki leśnej jako oddziałujące negatywnie wskazano zalesianie terenów otwartych.

Dla obszaru ustanowiono Plan Zadań Ochronnych (Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 marca 2014 r.). Akt ten został zmieniony zarządzeniami z dnia 23 grudnia 2014 r.; z dnia 7 lipca 2016 r. i z dnia 21 grudnia 2017 r.

Ryc. 18. OSOP Doliny Omulwi i Płodownicy w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Ostrołęka

Tab. 17. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków (PLB140005 Doliny Omulwi i Płodownicy)

Kod	Nazwa gatunku	Populacja w obszarze		Ocena obszaru			
		Typ	Wielkość	Populacja	Stan zach.	Izolacja	Ogólnie
A294	wodniczka <i>Acrocephalus paludicola</i>	r		C	C	B	C
A229	zimorodek <i>Alcedo atthis</i>	r	1	D			
A255	świergotek polny <i>Anthus campestris</i>	r	120	C	C	C	C
A089	orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>	r	4	D			
A060	podgorzałka <i>Aythya nyroca</i>	c	1	D			

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Ostrolęka na lata 2022-2031

Kod	Nazwa gatunku	Populacja w obszarze		Ocena obszaru			
		Typ	Wielkość	Populacja	Stan zach.	Izolacja	Ogólnie
A021	bąk <i>Botaurus stellaris</i>	r	5 - 6	D			
A045	bernikla białolica <i>Branta leucopsis</i>	c	1 - 6	D			
A396	bernikla rdzawoszyja <i>Branta ruficollis</i>	c	1	D			
A224	lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>	r	100	C	C	C	C
A196	rybitwa białowąsa <i>Chlidonias hybridus</i>	c	6	D			
A197	rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i>	c	6	D			
A031	bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	r	125	C	C	C	C
A030	bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	c	2	D			
A030	bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	r		D			
A081	błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	r	14 - 15	D			
A082	błotniak zbożowy <i>Circus cyaneus</i>	c	2	D			
A084	błotniak łąkowy <i>Circus pygargus</i>	r	8 - 11	C	B	C	C
A231	kraska <i>Coracias garrulus</i>	r	1	B	B	B	B
A122	derkacz <i>Crex crex</i>	r	196 - 210	C	B	C	C
A038	łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	r	1	D			
A236	dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>	p	18	D			
A027	czapla biała <i>Egretta alba</i>	c	27 - 49	D			
A379	ortolan <i>Emberiza hortulana</i>	r	21	D			
A097	kobczyk <i>Falco vespertinus</i>	c	1	D			
A153	kszyk <i>Gallinago gallinago</i>	r	67	C	B	C	C
A154	dubelt <i>Gallinago media</i>	r	1 - 4	C	C	B	C
A127	żuraw <i>Grus grus</i>	r	70 - 87	D			
A127	żuraw <i>Grus grus</i>	c	500 - 1100	C	B	C	C
A075	bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	r	1	D			
A338	gąsiorek <i>Lanius collurio</i>	r	161	D			
A156	rycyk <i>Limosa limosa</i>	r	26	C	B	C	C
A246	lerka <i>Lullula arborea</i>	r	400	C	C	C	C
A272	podrózniczek <i>Luscinia svecica</i>	r	1	D			
A608	pliszka cytrynowa <i>Motacilla citreola</i>	r	1	C	C	B	C
A160	kulik wielki <i>Numenius arquata</i>	r	46 - 56	B	B	C	B
A094	rybołów <i>Pandion haliaetus</i>	c	1	D			
A323	wąsatka <i>Panurus biarmicus</i>	r	15	C	C	C	C
A151	batalion <i>Philomachus pugnax</i>	c	1300	D			
A234	dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i>	p	1 - 2	D			
A140	siewka złota <i>Pluvialis apricaria</i>	c	1 - 17	D			
A120	zielonka <i>Porzana parva</i>	r	2	D			
A119	kropiatka <i>Porzana porzana</i>	r	17	C	C	C	C
A193	rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i>	r	1	D			
A307	jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>	r	31	D			

Kod	Nazwa gatunku	Populacja w obszarze		Ocena obszaru			
		Typ	Wielkość	Populacja	Stan zach.	Izolacja	Ogólnie
A409	cietrzew <i>Tetrao tetrix tetrix</i>	p	1	B	B	A	B
A166	łęczak <i>Tringa glareola</i>	c	20 - 50	D			
A162	krwawodziób <i>Tringa totanus</i>	r	5	C	B	C	C
A232	dudek <i>Upupa epops</i>	r	100	C	C	C	C

Typ: p – osiadłe, r – wydające potomstwo, c – przelotne, w – zimujące; ocena: A - znakomita, B - dobra, C - znacząca, D - nieistotna.

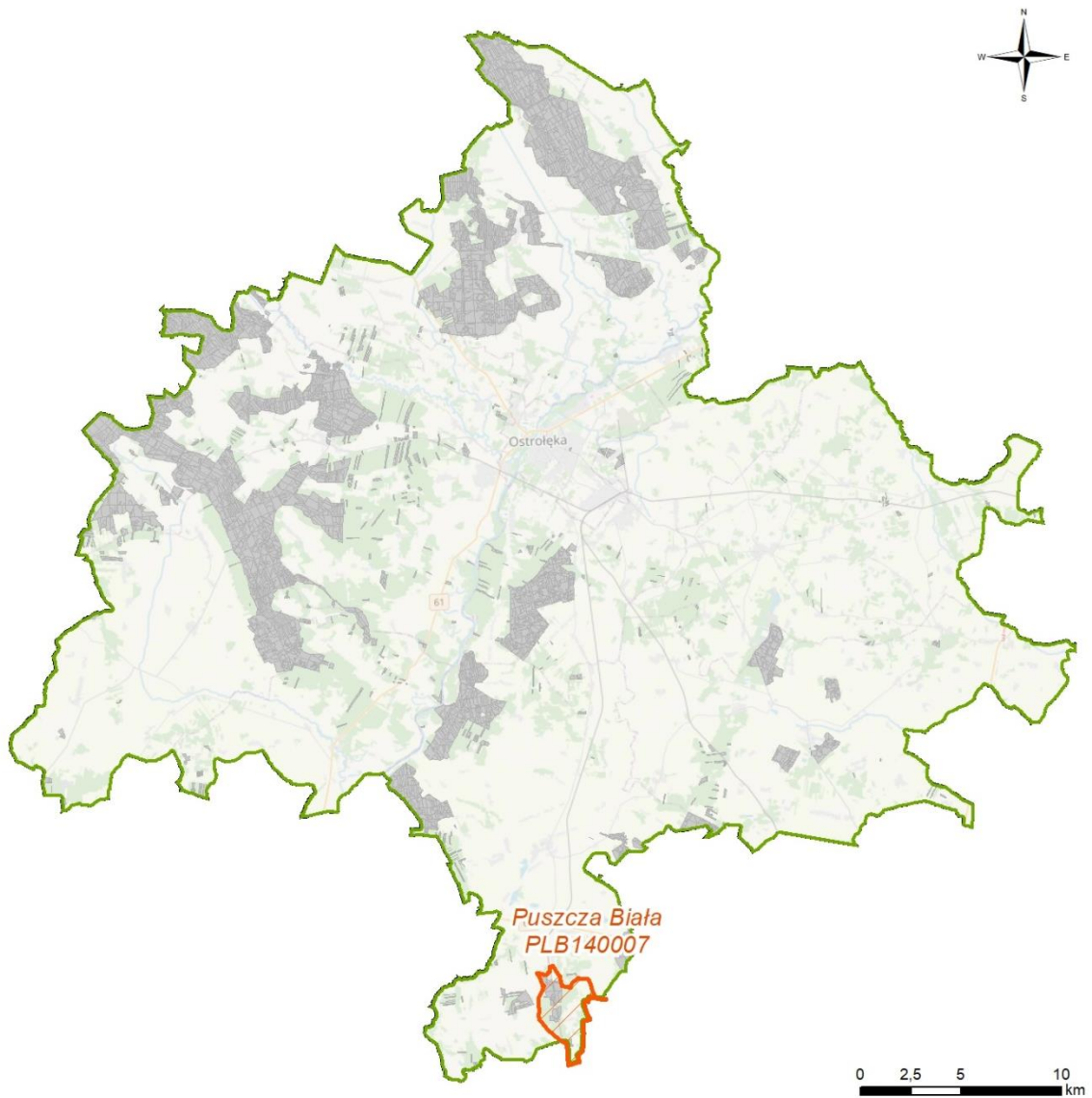
4.2.2. PLB140007 Puszcza Biała

Obszar specjalnej ochrony ptaków o powierzchni 83779,74 ha, w zasięgu Nadleśnictwa Ostrołęka zajmuje niewielką powierzchnię 772,96 ha, co stanowi zaledwie 0,6% całej ostoi. Grunty zarządzane przez Nadleśnictwo zajmują powierzchnię 119,35 ha co stanowi jedynie 0,14% powierzchni ostoi. Obszar Puszczy Białej został ustanowiony rozporządzeniem Ministra Środowiska z 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U. 2004 nr 229, poz. 2313). Obszar obejmuje położony w mezoregionie Międzyrzecza Łomżyńskiego, pomiędzy dolinami Bugu i Narwi jeden z największych, niegdyś zwartych kompleksów leśnych na Mazowszu. Są to w głównej mierze tereny leśne (63%) budowane przez drzewostany sosnowe na ubogich utworach glebowych, w mniejszym stopniu przez gatunki liściaste: brzozę, olszę i dęba. Ekstensywne uprawy zbóż oraz łąki stanowią odpowiednio 26 i 9% pokrycia powierzchni ostoi.

W zasięgu Nadleśnictwa Ostrołęka znajduje się jedynie niewielki, najdalej wysunięty na północ fragment ostoi, który obejmuje mozaikę lasów, ekstensywnie użytkowanych pól i w dużej mierze przesuszonych łąk oraz pastwisk wokół miejscowości Góry. Teren przecinają dość liczne tutaj niewielkie, bezimienne ciek, urozmaicają pojedyncze bagienka. W siedliska boru świeżego wplatają się enklawy żyźniejszych siedlisk boru mieszanego świeżego, lasu mieszanego wilgotnego i świeżego. Drzewostany głównie sosnowe z rzadka urozmaica brzoza, a w podmokłych miejscach i w sąsiedztwie cieków olsza.

Na obszarze ostoi wykazano występowanie co najmniej 146 gatunków ptaków, z czego 126 uznano za lęgowe (Wilk 2010), w tym 20 gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Jako kwalifikujące przedmioty ochrony uznano 11 gatunków (9 z zał. I DP). Obszar stanowi największą w kraju ostoję świergotka polnego (250-300 par) i jedną z większych lerki i lelka (odpowiednio 800-950 i 100-150 par). Ponadto z gatunków leśnych na uwagę zasługuje znacząca populacja bociana czarnego – 10 par (0,7% populacji krajowej), dzięcioła czarnego – 300-350 par (0,9% populacji krajowej) i kobuza 20-30 par (1% populacji krajowej).

Dla obszaru ustanowiono Plan Zadań Ochronnych (Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r.).

Ryc. 19. OSOP Puszcza Biała w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Ostrołęka.

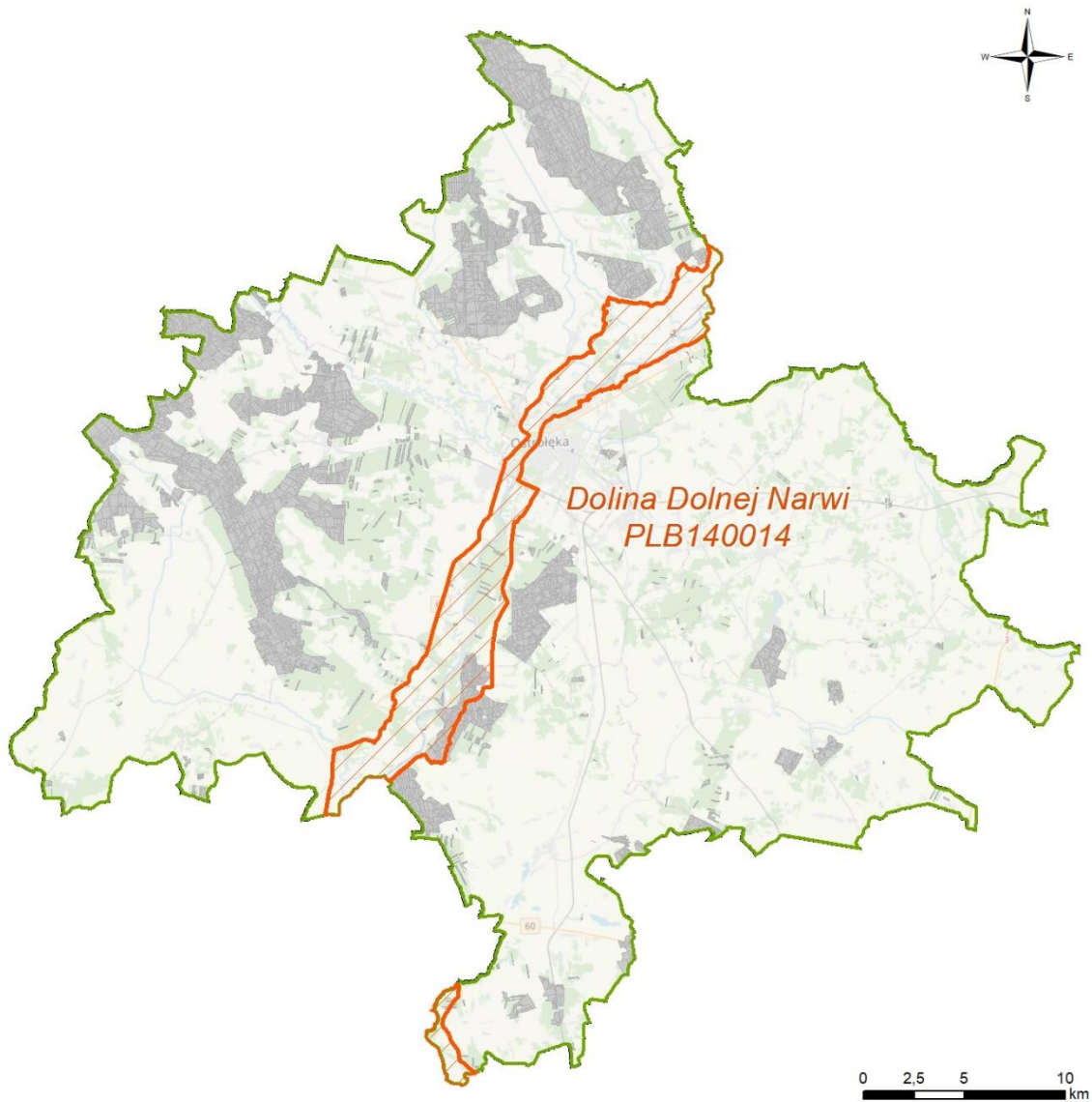
Tab. 18. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków (PLB140007 Puszcza Biała)

Kod	Nazwa gatunku	Populacja w obszarze		Ocena obszaru			
		Typ	Wielkość	Populacja	Stan zach.	Izolacja	Ogólnie
A229	zimorodek <i>Alcedo atthis</i>	r	1 - 2	D			
A255	świergotek polny <i>Anthus campestris</i>	r	250 - 300	B	C	C	C
A089	orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i>	r	1	D			
A104	jarząbek <i>Bonasa bonasia</i>	p		D			
A224	lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>	r	100 - 150	B	B	C	B
A031	bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	r	75 - 88	D			
A030	bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	r	10	C	B	C	C
A081	błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	r	7 - 9	D			
A084	błotniak łąkowy <i>Circus pygargus</i>	r	7 - 12	C	C	C	C
A207	siniak <i>Columba oenas</i>	r	50	D			
A231	kraska <i>Coracias garrulus</i>	c		D			
A122	derkacz <i>Crex crex</i>	r	50 - 150	C	C	C	C
A238	dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>	p	40	D			
A236	dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>	p	300 - 350	C	B	C	C
A379	ortolan <i>Emberiza hortulana</i>	r	100	D			
A099	kobuz <i>Falco subbuteo</i>	r	20 - 30	C	B	C	C
A153	kszyk <i>Gallinago gallinago</i>	r	10 - 15	D			
A127	żuraw <i>Grus grus</i>	r	43 - 50	D			
A075	bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	r	2	D			
A338	gąsiorek <i>Lanius collurio</i>	r	1000	C	C	C	C
A156	rycyk <i>Limosa limosa</i>	r	2	D			
A246	lerka <i>Lullula arborea</i>	r	800 - 950	C	C	C	C
A072	trzmiełodjad <i>Pernis apivorus</i>	r	7 - 10	D			
A307	jarząbatka <i>Sylvia nisoria</i>	r	200 - 250	C	C	C	C
A162	krwawodziób <i>Tringa totanus</i>	r	1	D			
A232	dudek <i>Upupa epops</i>	r	100 - 150	C	C	C	C

Typ: p – osiadłe, r – wydające potomstwo, c – przelotne, w – zimujące; ocena: A - znakomita, B - dobra, C - znacząca, D - nieistotna.

4.2.3. PLB140014 Dolina Dolnej Narwi

Obszar specjalnej ochrony ptaków o powierzchni 26 527,92 ha, w zasięgu Nadleśnictwa Ostrołęka zajmuje powierzchnię 8 232,56 ha, co stanowi 31% całej ostoi. Grunty zarządzane przez Nadleśnictwo obejmują powierzchnię 505,8 ha, co stanowi 1,9 % powierzchni ostoi. Obszar Doliny Dolnej Narwi został ustanowiony rozporządzeniem Ministra Środowiska z 5 września 2007 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U. 2007, nr 179, poz. 1275). Obszar obejmuje dolinę meandrującej rzeki Narwi na jej 140 km odcinku pomiędzy Łomżą a Pułtuskim. Rozległe łuki które tworzy rzeka mają odmienny charakter. Szerokość doliny zmienia się od 1,5 km do 7 km. Wzdłuż koryta powstały liczne starorzecza a w nurcie często tworzą się lachy i wypłycenia. W krajobrazie doliny dominują otwarte tereny łąk i pastwisk stanowiące 39% powierzchni ostoi. Tereny upraw rolnych stanowią 37% a tereny leśne i zadrzewione ok. 19% obszaru. Dolina rzeki porośnięta jest zadrzewieniami wierzbowymi i olchowymi oraz niewielkimi połaciami borów sosnowych. OSOP Dolina Dolnej Narwi stanowi bardzo ważną ostoję lęgową ptaków wodno-błotnych oraz szlak migracyjny o znaczeniu międzynarodowym. Stwierdzono tu występowanie 202 gatunków ptaków (40 z załącznika I Dyrektywy Ptasiej) z czego 135 uznano za lęgowe (w tym 28 gatunków z zał. I DP). Spośród gniazdujących gatunków, 19 wpisanych zostało do Polskiej Czerwonej Księgi. W okresie lęgowym obszar ten zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: batalion, błotniak łąkowy, dubelt, kraska, krwawodziób, kulik wielki, kulon, łabędź krzykliwy, rybitwa białoczelna, rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, rycyk, sieweczka rzeczna, sowa błotna, zimorodek. W okresie migracji obszar stanowi ostoję co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego bataliona. Dla obszaru ustanowiono Plan Zadań Ochronnych (Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 23 kwietnia 2014 r.).

Ryc. 20. OSOP Dolina Dolnej Narwi w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Ostrołęka.

Tab. 19. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków (PLB140014 Dolina Dolnej Narwi).

Kod	Nazwa gatunku	Populacja w obszarze		Ocena obszaru			
		Typ	Wielkość	Populacja	Stan zach.	Izolacja	Ogólnie
A168	brodziec piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i>	r	50 -81	C	B	C	C
A229	zimorodek <i>Alcedo atthis</i>	r	22 -27	C	B	C	C
A056	płatkonos <i>Anas clypeata</i>	r	3 - 18	C	B	C	C
A052	cyraneczka <i>Anas crecca</i>	r	10	C	B	C	C

Kod	Nazwa gatunku	Populacja w obszarze		Ocena obszaru			
		Typ	Wielkość	Populacja	Stan zach.	Izolacja	Ogólnie
A053	krzyżówka <i>Anas platyrhynchos</i>	r	377 - 450	D			
A055	cyranka <i>Anas querquedula</i>	r	54 - 89	B	B	C	B
A051	krakwa <i>Anas strepera</i>	r	14 - 22	C	B	C	C
A043	gęgawa <i>Anser anser</i>	r	26 - 28	C	B	C	C
A255	świergotek polny <i>Anthus campestris</i>	r	31 - 44	D			
A091	orzeł przedni <i>Aquila chrysaetos</i>	c	1	D			
A089	orlik krzykliwy <i>Clanga pomarina</i>	c	1	D			
A021	bąk <i>Botaurus stellaris</i>	r	3	D			
A067	gągoł <i>Bucephala clangula</i>	r	13 - 19	C	B	C	C
A133	kulon <i>Burhinus oedicnemus</i>	r		A	B	A	B
A149	biegus zmienny <i>Calidris alpina</i>	c	3 - 21	D			
A371	dziwonia <i>Carpodacus erythrinus</i>	r	83 - 115	C	C	C	C
A136	sieweczka rzeczna <i>Charadrius dubius</i>	r	5 - 23	C	B	C	C
A137	sieweczka obroźna <i>Charadrius hiaticula</i>	r	1 - 11	C	C	C	C
A196	rybitwa białowąsa <i>Chlidonias hybridus</i>	r	2 - 3	D			
A198	rybitwa białoskrzydła <i>Chlidonias leucopterus</i>	c	140	C	C	C	C
A198	rybitwa białoskrzydła <i>Chlidonias leucopterus</i>	r	43 - 50	C	C	C	C
A197	rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i>	r	120 - 229	C	B	C	C
A031	bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	r	139	D			
A080	gadożer <i>Circaetus gallicus</i>	c	1	D			
A081	błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	r	36 - 42	C	B	C	C
A082	błotniak zbożowy <i>Circus cyaneus</i>	r		D			
A084	błotniak łąkowy <i>Circus pygargus</i>	r	5 - 6	D			
A231	kraska <i>Coracias garrulus</i>	r	1 - 4	B	B	C	B
A122	derkacz <i>Crex crex</i>	r	170 - 211	C	B	C	C
A038	łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	r	1	D			
A038	łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	c	14 - 22	D			
A036	łabędź niemy <i>Cygnus olor</i>	r	70 - 74	C	B	C	C
A236	dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>	p	45 - 55	D			
A379	ortolan <i>Emberiza hortulana</i>	r	9 - 20	D			
A153	kszyk <i>Gallinago gallinago</i>	r	141 - 181	C	B	C	C
A154	dubelt <i>Gallinago media</i>	r	4 - 9	C	B	B	C
A002	nur czarnoszyi <i>Gavia arctica</i>	c	1	D			
A127	żuraw <i>Grus grus</i>	r	95 - 103	C	B	C	C
A075	bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	w	2 - 4	D			
A075	bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	r	3	D			
A338	gąsiorek <i>Lanius collurio</i>	r	261 - 475	D			
A177	mewa mała <i>Larus minutus</i>	c	1 - 40	D			
A156	rycyk <i>Limosa limosa</i>	r	30 - 33	C	B	C	C

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Ostrolęka na lata 2022-2031

Kod	Nazwa gatunku	Populacja w obszarze		Ocena obszaru			
		Typ	Wielkość	Populacja	Stan zach.	Izolacja	Ogólnie
A246	lerka <i>Lullula arborea</i>	r	180 - 220	D			
A272	podróżniczek <i>Luscinia svecica</i>	r	1 - 3	D			
A068	bielaczek <i>Mergus albellus</i>	c	2	D			
A070	nurogęs <i>Mergus merganser</i>	r	12 - 26	C	B	C	C
A073	kania czarna <i>Milvus migrans</i>	r	1	D			
A160	kulik wielki <i>Numenius arquata</i>	r	4 - 6	C	B	C	C
A094	rybołów <i>Pandion haliaetus</i>	c	1 - 3	D			
A151	batalion <i>Philomachus pugnax</i>	r	1	C	B	B	C
A151	batalion <i>Philomachus pugnax</i>	c	2000 - 6600	C	B	B	C
A140	siewka złota <i>Pluvialis apricaria</i>	c	1 - 200	D			
A120	kropiatka <i>Porzana parva</i>	r	2 - 3	D			
A119	kropiatka <i>Porzana porzana</i>	r	24 - 36	C	B	C	C
A118	wodnik <i>Rallus aquaticus</i>	r	45 - 68	D			
A249	brzegówka <i>Riparia riparia</i>	r	2725 - 2854	C	B	C	C
A195	rybitwa białoczelną <i>Sterna albifrons</i>	r	1 - 12	B	B	C	B
A193	rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i>	r	3 - 8	B	B	C	B
A307	jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>	r	56 - 105	D			
A409	cietrzew <i>Tetrao tetrix tetrix</i>	p	3 - 4	C	B	C	C
A166	łęczak <i>Tringa glareola</i>	c	100 - 500	D			
A162	krwawodziób <i>Tringa totanus</i>	r	50 - 61	B	B	C	B
A232	dudek <i>Upupa epops</i>	r	86 - 104	C	B	C	C

Typ: p – osiadłe, r – wydające potomstwo, c – przelotne, w – zimujące; ocena: A - znakomita, B - dobra, C - znacząca, D - nieistotna.

4.3. Pomniki przyrody

Zgodnie z art. 40 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, „*pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wynierzyśka, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie*”.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa zlokalizowanych jest 305 obiektów objętych ochroną pomnikową. Na uwagę zasługują wieloobiektowe pomniki przyrody: aleja sosnowa 238 drzew, wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 627 na odcinku od granic administracyjnych Ostrołęki, poprzez obszar gminy Rzekuń do miejscowości Grodzisk w gminie Czerwin i grupa 38 dębów - Dęby Goworskie, z których najokazalszy ma pierśnicę 132 cm i obwód 415 cm.

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa znajduje się 6 pomników przyrody. Stanowią je pojedyncze drzewa i jedna grupa drzew. Wykaz pomników przedstawiono w tabeli poniżej.

Fot. 5. Fragment pomnikowej alei sosnowej, wzdłuż drogi wojewódzkiej 627, w okolicy Rzekunia (fot. T. Baldyga).

Fot. 6. Pomnikowa sosna w oddziale 275 b w leśnictwie Wyszel (fot. R. Majewski).

Tab. 20. Pomniki przyrody na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo (na podstawie: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody – crfop.gdos.gov.pl dostęp 08.03.2022).

l.p	kod INSPIRE	data ustanowienia	podstawa prawna	oddział/ pododdz.	GMINA/ leśnictwo	rodzaj	wys. [m]	obw. [cm]
1	PL.ZIPOP.1393.PP. 1415092.4712	03.03.1975	Orzeczenie nr 611 UW w Warszawie z 03.03.1975r.	321 l	OLSZEWO BORKI Przystań	dąb szypułkowy	bd	385
2	PL.ZIPOP.1393.PP. 1415012.1398	15.08.1980	Orzeczenie Nr 52/80 Woj. Ostrołęckiego z dnia 15 sierpnia 1980 r. Dz. Urz. WRN w Ostrołęce	275 b	BARANOWO Wyszel	sosna zwyczajna	20	229
3	PL.ZIPOP.1393.PP. 1415012.4805	21.03.2008	Rozporządzenie Nr 17 Woj. Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008r. Dz. Urz. z 2008 r. Nr 29, poz. 1073	312 f	BARANOWO Wyszel	sosna zwyczajna	22	283

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Ostrołęka na lata 2022-2031

l.p	kod INSPIRE	data ustanowienia	podstawa prawna	oddział/ pododdz.	GMINA/ leśnictwo	rodzaj	wys. [m]	obw. [cm]
4	PL.ZIPOP.1393.PP. 1415062.1428	21.03.2008	Rozporządzenie Nr 17 Woj. Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008r. Dz. Urz. z 2008 r. Nr 29, poz. 1073	218 j	LELIS Łodziska	brzoza brodawkowata	27	270
5	PL.ZIPOP.1393.PP. 1415102.1439	21.03.2008	Rozporządzenie Nr 17 Woj. Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008r. Dz. Urz. z 2008 r. Nr 29, poz. 1073	628 a	RZEKUŃ Borawe	modrzew polski	24	251
6	PL.ZIPOP.1393.PP. 1415102.1436	21.03.2008	Rozporządzenie Nr 17 Woj. Mazowieckiego z dnia 26 lutego 2008r. Dz. Urz. z 2008 r. Nr 29, poz. 1073	628 a	RZEKUŃ Borawe	lipa drobnolistna	20	245
						lipa drobnolistna	18	129
						lipa drobnolistna	bd	280
						lipa drobnolistna	24	185
						lipa drobnolistna	24	179
						lipa drobnolistna	25	179
						lipa drobnolistna	25	201
						lipa drobnolistna	18	217
						lipa drobnolistna	25	201
						lipa drobnolistna	14	192
						lipa drobnolistna	26	220
						lipa drobnolistna	25	289
						lipa drobnolistna	27	270
lipa drobnolistna	14	129						
lipa drobnolistna	27	210						

4.4. Ochrona gatunkowa

Informacje o występowaniu chronionych gatunków w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa uzyskano z różnych źródeł. Przede wszystkim z opracowań i dokumentacji sporządzanych dla form ochrony przyrody (Standardowe Formularze Danych obszarów N2000, dokumentacja PZO) z regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie, danych Nadleśnictwa, opracowań planistycznych i prognoz do MPZP i SUIKZP dla jednostek terytorialnych w granicach Nadleśnictwa, danych z Państwowego Monitoringu Środowiska (GIOŚ) otwartych baz danych np. ornitho.pl, Atlas Ssaków Polski (iop.krakow.pl/ssaki/), literatury oraz danych niepublikowanych.

Uwzględniając aktualne rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r., poz. 1409), na terenie Nadleśnictwa stwierdzono 42 gatunki roślin chronionych, z czego 7 objętych ochroną ścisłą, a pozostałe – częściową.

Tab. 21. Wykaz chronionych gatunków roślin występujących w Nadleśnictwie Ostrołęka.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronna	lokalizacja
1.	arnika górską	<i>Arnica montana</i>	ściska	
2.	bagno zwyczajne	<i>Ledum palustre</i>	częściowa	
3.	bielistka siwa	<i>Leucobryum glaucum</i>	częściowa	
4.	bobrek trójlistkowy	<i>Menyanthes trifoliata</i>	częściowa	
5.	centuria pospolita	<i>Centaurium erythraea</i>	częściowa	
6.	drabik drzewkowaty	<i>Climacium dendroides</i>	częściowa	
7.	fałdownik nastroszony	<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	częściowa	
8.	gajnik lśniący	<i>Hylocomium splendens</i>	częściowa	
9.	goździk piaskowy	<i>Dianthus arenarius</i>	częściowa	
10.	groszek błotny	<i>Lathyrus palustris</i>	częściowa	
11.	grzybień biały	<i>Nymphaea alba</i>	częściowa	
12.	jodłówka pospolita	<i>Abietinella abietina</i>	częściowa	
13.	kocanki piaskowe	<i>Helichrysum arenarium</i>	częściowa	
14.	kruszczyk szerokolistny	<i>Epipactis helleborine</i>	częściowa	
15.	kukułka krwista	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	częściowa	
16.	kukułka szerokolistna	<i>Dactylorhiza majalis</i>	częściowa	
17.	lenieć bezpodkwiatkowy	<i>Thesium ebracteatum</i>	ściska	
18.	lilia złotogłów	<i>Lilium martagon</i>	ściska	728g, 767a
19.	mącznica lekarska	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	ściska	
20.	miodownik melisowaty	<i>Melittis melissophyllum L.</i>	częściowa	702b, 702g
21.	naparstnica zwyczajna	<i>Digitalis grandifolia</i>	częściowa	
22.	orlik pospolity	<i>Aquilegia vulgaris</i>	częściowa	

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronna	lokalizacja
23.	piórosz pierzasty	<i>Ptilium crista-castrensis</i>	częściowa	
24.	płatnik cienki	<i>Polytrichum strictum</i>	częściowa	
25.	płatnik pospolity	<i>Polytrichum commune</i>	częściowa	
26.	pomocnik baldaszkowy	<i>Chimaphila umbellata</i>	częściowa	168c, 182a, 192a, 205a, 206f, 210b, 212 ^a , 219f, 224b, 229b, 460c, 506c, 712a, 64a, 64c, 765a, 809b, 812a, 814a, 818h, 819f, 827a
27.	rojownik pospolity	<i>Jovibarba sobolifera</i>	ściśła	
28.	rokitnik pospolity	<i>Pleurozium schreberi</i>	częściowa	
29.	rokitnik zwyczajny	<i>Hippophaë rhamnoides</i>	częściowa	
30.	sasanka łąkowa	<i>Pulsatilla pratensis</i>	ściśła	
31.	sasanka otwarta	<i>Pulsatilla patens</i>	ściśła	60a, 99d, 145d, 174a, 348a, 349a, 374c, 399b, 421g, 502c, 518h, 521c
32.	torfowiec frędzlowany	<i>Sphagnum fimbriatum</i>	częściowa	
33.	torfowiec kończysty	<i>Sphagnum fallax</i>	częściowa	
34.	torfowiec nastroszony	<i>Sphagnum squarrosum</i>	częściowa	
35.	turówka leśna	<i>Hierochloë australis</i>	częściowa	
36.	wawrzynek wilczełyko	<i>Daphne mezereum</i>	częściowa	
37.	widłak goździsty	<i>Lycopodium clavatum</i>	częściowa	
38.	widłak jałowcowaty	<i>Lycopodium annotinum</i>	częściowa	
39.	widłak spłaszczony	<i>Diphasiastrum complanatum</i>	częściowa	108c, 111c, 117f, 118a, 168c, 192a, 192c, 196i, 206f, 212a, 215f, 219f, 223a, 229b, 236b, 240a, 488b, 686d, 72d, 764a, 764c, 765a, 766b, 790b, 812a
40.	widłoząb kędzierzawy	<i>Dicranum polysetum</i>	częściowa	
41.	widłoząb miotłowy	<i>Dicranum scoparium</i>	częściowa	
42.	włosienicznik skąpopręcikowy	<i>Batrachium trichophyllum</i>	częściowa	

Spośród gatunków grzybów i porostów podlegających ochronie na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. z 2014 r., poz. 1408), na terenie Nadleśnictwa stwierdzono 11 gatunków, w tym 3 podlegające ochronie ścisłej.

Tab. 22. Wykaz chronionych gatunków grzybów występujących w Nadleśnictwie Ostrołęka

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronna
1.	brodaczka kępkowa	<i>Usnea hirta</i>	częściowa
2.	brodaczka zwyczajna	<i>Usnea dasypoga</i>	częściowa
3.	chrobotek leśny	<i>Cladonia arbuscula</i>	częściowa
4.	chrobotek reniferowy	<i>Cladonia rangiferina</i>	częściowa
5.	chróścik orzęsiony	<i>Stereocaulon tomentosum</i>	ściśła
6.	odnożyca jesionowa	<i>Ramalina fraxinea</i>	ściśła

7.	pawężnica psia	<i>Peltigera canina</i>	częściowa
8.	płucnica islandzka	<i>Cetraria islandica</i>	częściowa
9.	płucnica płotowa	<i>Cetraria sepincola</i>	ściśła
10.	pustułka rurkowata	<i>Hypogymnia tubulosa</i>	częściowa
11.	włostka	<i>Bryoria</i> spp.	częściowa

Lista chronionych gatunków zwierząt występujących na terenie Nadleśnictwa obejmuje 217 gatunków, w tym 176 objętych ochroną ścisłą. Z uwagi na znaczną liczbę stwierdzonych gatunków zwierząt, te z nich, które związane są z ekosystemami leśnymi oznaczono gwiazdką. Obowiązującą podstawą prawną jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016 r., poz. 2183).

Tab. 23. Wykaz chronionych gatunków zwierząt występujących w Nadleśnictwie Ostrołęka

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronna	Zał. II dyrektywy siedliskowej lub zał. I dyrektywy ptasiej
bezkregowce				
1.	biegacz skórzasty	<i>Carabus coriaceus</i>	częściowa	-
2.	czerwończyk nieparek	<i>Lycaena dispar</i>	ściśła	tak
3.	mrówka rudnica*	<i>Formica rufa</i>	częściowa	-
4.	tęcznik liszkarz	<i>Calosoma sycophanta</i>	częściowa	-
5.	trzmieł ogrodowy	<i>Bombus hortorum</i>	częściowa	-
6.	trzmieł ziemny	<i>Bombus terrestris</i>	częściowa	-
7.	trzmieł kamiennik	<i>Bombus lapidarius</i>	częściowa	-
8.	trzmieł rudy	<i>Bombus pascuorum</i>	częściowa	-
9.	ślimak winniczek	<i>Helix pomatia</i>	częściowa	-
ryby				
1.	głowacz białopłetwy	<i>Cottus gobio</i>	częściowa	tak
2.	kiełb białopłetwy	<i>Romanogobio albipinnatus</i>	częściowa	tak
3.	minóg ukraiński	<i>Eudontomyzon</i>	częściowa	tak
4.	piskorz	<i>Misgurnus fossilis</i>	częściowa	tak
5.	różanka	<i>Rhodeus sericeus</i>	częściowa	tak
6.	śliz	<i>Barbatula barbatula</i>	częściowa	-
płazy				
1.	grzebiuszka ziemna	<i>Pelobates fuscus</i>	ściśła	-
2.	kumak nizinny	<i>Bombina bombina</i>	ściśła	tak
3.	ropucha paskówka	<i>Epidalea calamita</i>	ściśła	-
4.	ropucha szara	<i>Bufo bufo</i>	częściowa	-
5.	ropucha zielona	<i>Pseudepidalea viridis</i>	ściśła	-
6.	rzekotka drzewna	<i>Hyla arborea</i>	ściśła	-
7.	traszka grzebieniasta	<i>Triturus cristatus</i>	ściśła	tak
8.	traszka zwyczajna	<i>Triturus vulgaris</i>	częściowa	-

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronna	Zał. II dyrektywy siedliskowej lub zał. I dyrektywy ptasiej
9.	żaba moczarowa	<i>Rana arvalis</i>	ściśła	-
10.	żaba trawna	<i>Rana temporaria</i>	częściowa	-
11.	żaba jeziorkowa	<i>Pelophylax lessonae</i>	ściśła	-
gady				
1.	jaszczurka żyworodna*	<i>Zootoca vivipara</i>	częściowa	-
2.	jaszczurka zwinka*	<i>Lacerta agilis</i>	częściowa	-
3.	padalec zwyczajny*	<i>Anguis fragilis</i>	częściowa	-
4.	zaskroniec zwyczajny	<i>Natrix natrix</i>	częściowa	-
5.	żmija zygzakowata*	<i>Vipera berus</i>	częściowa	-
ptaki				
1.	perkozek	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	ściśła	-
2.	perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>	ściśła	-
3.	zausznik	<i>Podiceps nigricollis</i>	ściśła	-
4.	kormoran	<i>Phalacrocorax carbo</i>	częściowa	-
5.	bąk	<i>Botaurus stellaris</i>	ściśła	tak
6.	czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	częściowa	-
7.	czapla biała	<i>Egretta alba</i>	ściśła	tak
8.	bocian czarny*	<i>Ciconia nigra</i>	ściśła	tak
9.	bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>	ściśła	tak
10.	łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	ściśła	-
11.	łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>	ściśła	tak
12.	ogorzałka	<i>Aythya marila</i>	ściśła	-
13.	cyranka	<i>Anas querquedula</i>	ściśła	-
14.	krakwa	<i>Anas strepera</i>	ściśła	-
15.	płatkonos	<i>Anas clypeata</i>	ściśła	-
16.	świstun	<i>Anas penelope</i>	ściśła	-
17.	gągoł*	<i>Bucephala clangula</i>	ściśła	-
18.	nurogęs*	<i>Mergus merganser</i>	ściśła	-
19.	bielik*	<i>Haliaeetus albicilla</i>	ściśła	tak
20.	orlik krzykliwy*	<i>Clanga pomarina</i>	ściśła	tak
21.	rybołów*	<i>Pandion haliaetus</i>	ściśła	tak
22.	myszołów*	<i>Buteo buteo</i>	ściśła	-
23.	myszołów włochaty	<i>Buteo lagopus</i>	ściśła	-
24.	trzmiełodjad*	<i>Pernis apivorus</i>	ściśła	-
25.	kania czarna*	<i>Milvus migrans</i>	ściśła	tak
26.	kania ruda*	<i>Milvus milvus</i>	ściśła	tak
27.	błotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>	ściśła	tak
28.	błotniak łąkowy	<i>Circus pygargus</i>	ściśła	tak
29.	błotniak zbożowy	<i>Circus cyaneus</i>	ściśła	tak
30.	jastrząb*	<i>Accipiter gentilis</i>	ściśła	-
31.	krogulec*	<i>Accipiter nisus</i>	ściśła	-
32.	kobuz*	<i>Falco subbuteo</i>	ściśła	-
33.	kobczyk	<i>Falco vespertinus</i>	ściśła	-
34.	pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>	ściśła	-

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronna	Zał. II dyrektywy siedliskowej lub zał. I dyrektywy ptasiej
35.	sokół wędrowny	<i>Falco peregrinus</i>	ścista	tak
36.	przepiórka	<i>Coturnix coturnix</i>	ścista	-
37.	derkacz	<i>Crex crex</i>	ścista	tak
38.	kokoszka wodna	<i>Gallinula chloropus</i>	ścista	-
39.	żuraw*	<i>Grus grus</i>	ścista	tak
40.	biegus krzywodzioby	<i>Calidris ferruginea</i>	ścista	-
41.	sieweczka rzeczna	<i>Charadrius dubius</i>	ścista	-
42.	czajka	<i>Vanellus vanellus</i>	ścista	-
43.	siewka złota	<i>Pluvialis apricaria</i>	ścista	tak
44.	brodziec piskliwy	<i>Actitis hypoleucos</i>	ścista	-
45.	brodziec śniady	<i>Tringa erythropus</i>	ścista	-
46.	kszyk	<i>Gallinago gallinago</i>	ścista	-
47.	bekasik	<i>Lymnocyptes minimus</i>	ścista	-
48.	batalion	<i>Philomachus pugnax</i>	ścista	tak
49.	kulik wielki	<i>Numenius arquata</i>	ścista	-
50.	kulik mniejszy	<i>Numenius phaeopus</i>	ścista	-
51.	dubelt	<i>Gallinago media</i>	ścista	tak
52.	krwawodziób	<i>Tringa totanus</i>	ścista	-
53.	rycyk	<i>Limosa limosa</i>	ścista	-
54.	samotnik*	<i>Tringa ochropus</i>	ścista	-
55.	łęczak	<i>Tringa glareola</i>	ścista	tak
56.	kwokacz	<i>Tringa nebularia</i>	ścista	-
57.	śmieszka	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	ścista	-
58.	mewa siwa	<i>Larus canus</i>	ścista	-
59.	mewa srebrzysta	<i>Larus argentatus</i>	częściowa	-
60.	mewa białogłowa	<i>Larus cachinnans</i>	częściowa	-
61.	mewa romańska	<i>Larus michahellis</i>	ścista	-
62.	mewa żółtonoga	<i>Larus fuscus</i>	ścista	-
63.	mewa siodłata	<i>Larus marinus</i>	ścista	-
64.	rybitwa czarna	<i>Clidonias niger</i>	ścista	tak
65.	rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	ścista	tak
66.	rybitwa białowąsa	<i>Chlidonias hybrida</i>	ścista	tak
67.	rybitwa białoskrzydła	<i>Chlidonias leucopterus</i>	ścista	tak
68.	gołąb miejski	<i>Columba livia f. urbana</i>	częściowa	-
69.	siniak*	<i>Columba oenas</i>	ścista	-
70.	sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>	ścista	-
71.	turkawka*	<i>Streptopelia turtur</i>	ścista	-
72.	kukułka*	<i>Cuculus canorus</i>	ścista	-
73.	pójdźka	<i>Athene noctua</i>	ścista	-
74.	puszczyk*	<i>Strix aluco</i>	ścista	-
75.	uszatka*	<i>Asio otus</i>	ścista	-
76.	uszatka błotna	<i>Asio flammeus</i>	ścista	-
77.	lelek*	<i>Caprimulgus europaeus</i>	ścista	tak
78.	jerzyk	<i>Apus apus</i>	ścista	-

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronna	Zał. II dyrektywy siedliskowej lub zał. I dyrektywy ptasiej
79.	dudek	<i>Upupa epops</i>	ścista	-
80.	zimorodek	<i>Alcedo atthis</i>	ścista	tak
81.	kraska	<i>Coracias garrulus</i>	ścista	tak
82.	dzięcioł czarny*	<i>Dryocopus martius</i>	ścista	tak
83.	dzięcioł duży*	<i>Dendrocopos major</i>	ścista	-
84.	dzięcioł białoszyi	<i>Dendrocopos syriacus</i>	ścista	tak
85.	dzięcioł średni*	<i>Leiopicus medius</i>	ścista	tak
86.	dzięciołek*	<i>Dendrocopos minor</i>	ścista	-
87.	dzięcioł zielony*	<i>Picus viridis</i>	ścista	-
88.	dzięcioł zielonosiwy	<i>Picus canus</i>	ścista	-
89.	krętogłów*	<i>Jynx torquilla</i>	ścista	-
90.	lerka*	<i>Lullula arborea</i>	ścista	tak
91.	skowronek	<i>Alauda arvensis</i>	ścista	-
92.	dymówka	<i>Hirundo rustica</i>	ścista	-
93.	oknówka	<i>Delichon urbicum</i>	ścista	-
94.	brzegówka	<i>Riparia riparia</i>	ścista	-
95.	świergotek łąkowy	<i>Anthus pratensis</i>	ścista	-
96.	świergotek drzewny*	<i>Anthus trivialis</i>	ścista	-
97.	świergotek polny	<i>Anthus campestris</i>	ścista	tak
98.	pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>	ścista	-
99.	pliszka żółta	<i>Motacilla flava</i>	ścista	-
100.	strzyżyk*	<i>Troglodytes troglodytes</i>	ścista	-
101.	jemiołuszka	<i>Bombycilla garrulus</i>	ścista	-
102.	pokrzywnica*	<i>Prunella modularis</i>	ścista	-
103.	rudzik*	<i>Erithacus rubecula</i>	ścista	-
104.	słowik szary*	<i>Luscinia luscinia</i>	ścista	-
105.	kopciuszek	<i>Phoenicurus ochruros</i>	ścista	-
106.	pleszka*	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	ścista	-
107.	białorzytka	<i>Oenanthe oenanthe</i>	ścista	-
108.	pokląskwa	<i>Saxicola rubetra</i>	ścista	-
109.	kłąskawka	<i>Saxicola rubicola</i>	ścista	-
110.	kos*	<i>Turdus merula</i>	ścista	-
111.	śpiewak*	<i>Turdus philomelos</i>	ścista	-
112.	paszkot*	<i>Turdus viscivorus</i>	ścista	-
113.	kwiczoł	<i>Turdus pilaris</i>	ścista	-
114.	drożdżik	<i>Turdus iliacus</i>	ścista	-
115.	jarzębatka	<i>Sylvia nisoria</i>	ścista	tak
116.	gajówka*	<i>Sylvia borin</i>	ścista	-
117.	kapturka*	<i>Sylvia atricapilla</i>	ścista	-
118.	piegża	<i>Sylvia curruca</i>	ścista	-
119.	cierniówka	<i>Sylvia communis</i>	ścista	-
120.	rokitniczka	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	ścista	-
121.	świerszczak	<i>Locustella naevia</i>	ścista	-
122.	strumieniówka	<i>Locustella fluviatilis</i>	ścista	-

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronna	Zał. II dyrektywy siedliskowej lub zał. I dyrektywy ptasiej
123.	brzęczka	<i>Locustella luscinioides</i>	ścista	-
124.	trzcinniczek	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	ścista	-
125.	trzciniak	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	ścista	-
126.	łozówka	<i>Acrocephalus palustris</i>	ścista	-
127.	zaganiacz*	<i>Hippolais icterina</i>	ścista	-
128.	piecuszek*	<i>Phylloscopus trochilus</i>	ścista	-
129.	pierwiosnek*	<i>Phylloscopus collybita</i>	ścista	-
130.	świstunka leśna*	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	ścista	-
131.	mysikrólik*	<i>Regulus regulus</i>	ścista	-
132.	muchołówka szara*	<i>Muscicapa striata</i>	ścista	-
133.	muchołówka żałobna*	<i>Ficedula hypoleuca</i>	ścista	-
134.	muchołówka mała*	<i>Ficedula parva</i>	ścista	tak
135.	czarnogłówka*	<i>Poecile montanus</i>	ścista	-
136.	sikora uboga*	<i>Poecile palustris</i>	ścista	-
137.	czubatka*	<i>Lophophanes cristatus</i>	ścista	-
138.	modraszka*	<i>Cyanistes caeruleus</i>	ścista	-
139.	bogatka*	<i>Parus major</i>	ścista	-
140.	sosnówka*	<i>Periparus ater</i>	ścista	-
141.	raniuszek*	<i>Aegithalos caudatus</i>	ścista	-
142.	wąsatka	<i>Panurus biarmicus</i>	ścista	-
143.	remiz	<i>Remiz pendulinus</i>	ścista	-
144.	kowalik*	<i>Sitta europaea</i>	ścista	-
145.	pełzacz leśny*	<i>Certhia familiaris</i>	ścista	-
146.	pełzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	ścista	-
147.	gąsiorek*	<i>Lanius collurio</i>	ścista	tak
148.	srokosz	<i>Lanius excubitor</i>	ścista	-
149.	sroka	<i>Pica pica</i>	częściowa	-
150.	sójka*	<i>Garrulus glandarius</i>	ścista	-
151.	kawka	<i>Corvus monedula</i>	ścista	-
152.	gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	ścista	-
153.	wrona siwa	<i>Corvus cornix</i>	częściowa	-
154.	kruk*	<i>Corvus corax</i>	częściowa	-
155.	szpak*	<i>Sturnus vulgaris</i>	ścista	-
156.	wilga*	<i>Oriolus oriolus</i>	ścista	-
157.	wróbek domowy	<i>Passer domesticus</i>	ścista	-
158.	mazurek*	<i>Passer montanus</i>	ścista	-
159.	zięba*	<i>Fringilla coelebs</i>	ścista	-
160.	jer	<i>Fringilla montifringilla</i>	ścista	-
161.	czeczotka	<i>Carduelis flammea</i>	ścista	-
162.	szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	ścista	-
163.	dzwonec	<i>Chloris chloris</i>	ścista	-
164.	makolągwa	<i>Carduelis cannabina</i>	ścista	-
165.	czyż*	<i>Carduelis spinus</i>	ścista	-
166.	kulczyk	<i>Serinus serinus</i>	ścista	-

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Kategoria ochronna	Zał. II dyrektywy siedliskowej lub zał. I dyrektywy ptasiej
167.	gil*	<i>Pyrhula pyrrhula</i>	ścista	-
168.	grubodziób*	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	ścista	-
169.	krzyżodziób świerkowy*	<i>Loxia curvirostra</i>	ścista	-
170.	dziwonia	<i>Carpodacus erythrinus</i>	ścista	-
171.	śnieguła	<i>Plectrophenax nivalis</i>	ścista	-
172.	potrzos	<i>Emberiza schoeniclus</i>	ścista	-
173.	ortolan	<i>Emberiza hortulana</i>	ścista	-
174.	trznadel	<i>Emberiza citrinella</i>	ścista	-
175.	potrzyszcz	<i>Emberiza calandra</i>	ścista	-
ssaki				
1.	kret	<i>Talpa europaea</i>	częściowa	-
2.	ryjówka aksamitna*	<i>Sorex araneus</i>	częściowa	-
3.	ryjówka malutka*	<i>Sorex minutus</i>	częściowa	-
4.	rzęsorek rzeczek	<i>Neomys fodiens</i>	częściowa	-
5.	jeż wschodni*	<i>Erinaceus roumanicus</i>	częściowa	-
6.	wiewiórka*	<i>Sciurus vulgaris</i>	częściowa	-
7.	bóbr*	<i>Castor fiber</i>	częściowa	tak
8.	badyłarka pospolita	<i>Micromys minutus</i>	częściowa	-
9.	mysz zaroślowa*	<i>Apodemus sylvaticus</i>	częściowa	-
10.	wydra	<i>Lutra lutra</i>	częściowa	tak
11.	łasica*	<i>Mustela nivalis</i>	częściowa	-

4.5. Ochrona strefowa

W odniesieniu do miejsc rozrodu i regularnego przebywania ptaków chronionych na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka wyznaczono jedną strefę ochrony dla bielika, w leśnictwie Kruszewo (oddz. 791b).

Tab. 24. Zasięg stref ochronnych oraz okresowe terminy ochrony, które reguluje Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2016 poz. 2183).

Nazwa polska	Nazwa łacińska	Strefa ochrony całorocznej	Strefa ochrony okresowej	Okresowy termin ochrony
Bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	w promieniu do 200 m od gniazda	w promieniu do 500 m od gniazda	od 1 stycznia do 31 lipca

Fot. 7. Bielik *Haliaeetus albicilla* – gatunek podlegający ochronie strefowej (fot. T. Baldyga)

5. WALORY HISTORYCZNE I KULTUROWE

5.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz. 1446), *zabytek oznacza nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.*

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa zlokalizowane są 93 obiekty wpisane do rejestru zabytków. Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa znajduje się jeden obiekt wpisany do rejestru zabytków – park podworski w miejscowości Przyszań. Jest to założenie parkowe z XVII w., wokół drewnianego dworu, który uprzednio zniszczony przez wojska rosyjskie w trakcie walk konfederacji barskiej, został odbudowany w 1928 r. Aktualnie w dworku mieści się szkoła podstawowa.

Tab. 25. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Ostrołęka (na podstawie: <https://dane.gov.pl/pl> oraz <https://www.mwz.pl/rejestr-i-ewidencja-zabytkow> wg stanu na 1.01.2022)

l.p.	powiat	gmina	miejscowość	obiekt	nr rej.	data decyzji
1	makowski	Młynarze	Sieluń	Kościół parafialny	A-491	20.12.1982
2	makowski	Sypniewo	Gąsewo	Kaplica pw. św. Wawrzyńca wraz z dzwonnica na cmentarzu	A-424	12.04.1962
3	makowski	Sypniewo	Glinki Stare	Park podworski z XIX w	A-496	27.01.1984
4	makowski	Sypniewo	Gąsewo	Dom kultury z 1927 r.	A-520	15.06.1984
5	makowski	Sypniewo	Gąsewo	Drewniana plebania z 1862 r.	A-528	03.07.1985
6	makowski	Sypniewo	Gąsewo	Stara część cmentarza parafialnego	A-546	18.01.1986
7	makowski	Sypniewo	Mamino	Wiatrak	A-408	26.03.1962
8	makowski	Sypniewo	Sypniewo	Grodzisko wczesnośredniowieczne	753	21.11.1969
9	makowski	Sypniewo	Sypniewo	Zespół stanowisk archeologicznych	318	06.07.1992
10	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Grodzisko wczesnośredniowieczne	36/152	19.01.1955
11	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Zespół sakralny pw. św. Antoniego	A-384	08.12.1958
12	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Kościół pw. Nawiedzenia NMP	A -388	20.01.1959
13	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Dom staromiejski pl. gen. J. Bema 8	A-434	04.04.1974
14	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek drewniany ul. Głowackiego 42	A-438	02.05.1977
15	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Układ urbanistyczny Starego Miasta	A -440	09.02.1977

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Ostrołęka na lata 2022-2031

I.p.	powiat	gmina	miejsowość	obiekt	nr rej.	data decyzji
16	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek murowany pl. gen. J. Bema 9	A-453	28.08.1979
17	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Dwór pl. gen. J. Bema 16	A-454	22.08.1979
18	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Kaplica cmentarna	A-479	11.12.1981
19	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek murowany ul. Szpitalna 33	A-529	04.01.1986
20	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Stara część cmentarza parafialnego	A-560	30.01.1986
21	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek dawnego starostwa pl. gen. J. Bema 3	A-581	17.11.1986
22	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Ratusz pl. gen. J. Bema 1	A-582	17.11.1986
23	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek murowany ul. I AWP plebania	A-583	17.11.1986
24	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Murowana cerkiew prawosławna	A-583	17.11.1986
25	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek murowany ul. I AWP 32	A-585	18.12.1987
26	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek pokoszarowy ul. I AWP 41	A-586	18.12.1987
27	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek pokoszarowy ul. I AWP 42	A-587	18.12.1987
28	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek pokoszarowy ul. Legionowa 15	A-588	18.12.1987
29	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek pokoszarowy ul. I AWP 5	A-589	18.12.1987
30	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek pokoszarowy ul. I AWP 6	A-590	18.12.1987
31	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Fortyfikacje ziemne ul. Warszawska	A-602	15.07.1991
32	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek koszar wojskowych ul. I AWP 37	A-603	06.05.1992
33	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Nawarstwienia kulturowe	320	04.08.1992
34	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek mieszkalny ul. Kościuszki 8	A-606	04.05.1993
35	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek murowany pl. gen. J. Bema 4	A-612	12.09.1994
36	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek plebani ul. Szwedzka 2	A-613	03.01.1995
37	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Elewacje zewnętrzne i gabaryt budynku koszarowego ul. I AWP 21	A-622	12.01.1998
38	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Dwór ul. Łomżyńska 16	A-454	
39	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Budynek d. elektrowni	A-1613	13.11.2020
40	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Kamienica ul. W. Gomułckiego 20	A-1635	23.03.2021
41	ostrołęcki	Ostrołęka	Ostrołęka	Kamienica pl. gen. J. Bema 14	A-1563	25.02.2020
42	ostrołęcki	Czerwin	Grodzisk	Park podworski z XVIII w.	A-395	02.01.1962
43	ostrołęcki	Czerwin	Piski	Kościół parafialny z końca XVIII w.	A-423	12.04.1962
44	ostrołęcki	Czerwin	Czerwin	Kościół parafialny z II poł. XVIII w.	A-426	05.04.1962
45	ostrołęcki	Czerwin	Grodzisk	Grodzisko wczesnośredniowieczne	754/55	20.12.1965

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Ostrołęka na lata 2022-2031

l.p.	powiat	gmina	miejsowość	obiekt	nr rej.	data decyzji
46	ostrołęcki	Czerwin	Tomasze	Ślady osady starożytnej	920/73	11.10.1971
47	ostrołęcki	Czerwin	Wiśniówek	Ślady osady z okresu późnolatańskiego i rzymskiego	966/ 84	02.01.1973
48	ostrołęcki	Czerwin	Wojsze	Starożytny kurhan z okresu wpływów rzymskich	972/ 90	06.01.1973
49	ostrołęcki	Czerwin	Czerwin	Park z XIX w.	A-496	27.01.1984
50	ostrołęcki	Czerwin	Czerwin	Dwór z III ćw. XIX w.	A-495	25.04.1984
51	ostrołęcki	Czerwin	Czambrowina	Park z XIX w.	A-527	05.11.1984
52	ostrołęcki	Czerwin	Czambrowina	Dwór z lat 70-tych XIX w.	A-559	30.01.1986
53	ostrołęcki	Czerwin	Czerwin	Nagrobek Ignacego Boguckiego z 1850 r. oraz 2 bramy z II poł. XIX w., oraz 2 bramy z II poł. XIX w., 2 kaplice z II poł. XIX w. na cmentarzu parafialnym rzym.- kat.	252	30.01.1986
54	ostrołęcki	Czerwin	Chrośnice	Cmentarz wojenny z 1915 r.	A-566	18.01.1986
55	ostrołęcki	Czerwin	Wojsze	Cmentarz wojenny z 1914 r.	A-570	22.01.1986
56	ostrołęcki	Goworowo	Brzeźno	Pałac z XVIII w.	A-393	18.11.1959
57	ostrołęcki	Goworowo	Szczawin	Zespół pałacowo - parkowy z pocz. XIX w.	A-396	15.01.1962
58	ostrołęcki	Goworowo	Szarłat	Cmentarzysko starożytne z okresu wpływów rzymskich	836/65	21.11.1969
59	ostrołęcki	Goworowo	Goworówek	Ślady osady starożytnej	915/70	06.10.1971
60	ostrołęcki	Goworowo	Goworówek	Ślady osady starożytnej i wczesnośredniowiecznej	916/71	09.10.1971
61	ostrołęcki	Goworowo	Goworówek	Ślady osady wczesnośredniowiecznej	917/72	09.10.1971
62	ostrołęcki	Goworowo	Czarnowo	Ślady osady starożytnej	925/74	29.10.1971
63	ostrołęcki	Goworowo	Dzbądzek	Ślady osady starożytnej	932/75	05.11.1971
64	ostrołęcki	Goworowo	Brzeźno	Ślady cmentarzyska z kręgami kamiennymi z okresu wpływów rzymskich	963/ 81	02.01.1973
65	ostrołęcki	Goworowo	Brzeźno	Pozostałości osady z okresu późnolatańskiego i wczesnośredniowiecznego	964/ 82	02.01.1973
66	ostrołęcki	Goworowo	Brzeźno	Ślady cmentarzyska ciałopalnego z okresu wczesnorzymskiego	965/ 83	02.01.1973
67	ostrołęcki	Goworowo	Szczawin	Park z XVII w.	A-396	10.12.1978
68	ostrołęcki	Goworowo	Goworowo	Kościół z ok.1880	A-462	30.03.1981
69	ostrołęcki	Goworowo	Ponikiew Mała	Dwór z ok. 1850 r.	A-468	30.03.1981
70	ostrołęcki	Goworowo	Goworowo	Kaplica grobowa z k. XIX w.	A-485	11.12.1981
71	ostrołęcki	Goworowo	Brzeźno	Park z XIX w.	A-393	27.01.1984
72	ostrołęcki	Goworowo	Ponikiew Mała	Park z XIX w.	A-468	27.01.1984
73	ostrołęcki	Goworowo	Goworowo	Najstarsza część cmentarza parafialnego rzym.-kat.	A-558	30.01.1986
74	ostrołęcki	Goworowo	Ponikiew Duża	Osada starożytna z okresu wpływów rzymskich	296	02.03.1988
75	ostrołęcki	Goworowo	Kunin i Szarłat	Osada starożytna z okresu wpływów rzymskich	298	02.03.1988
76	ostrołęcki	Goworowo	Goworowo	Budynek szkoły podstawowej z 1920 r.	A-601	14.09.1989

Program ochrony przyrody Nadleśnictwa Ostrołęka na lata 2022-2031

I.p.	powiat	gmina	miejsowość	obiekt	nr rej.	data decyzji
77	ostrołęcki	Goworowo	Grodzisk Mały	Ślady osady z okresu wczesnośredniowiecznego	339	23.09.1996
78	ostrołęcki	Goworowo	Kunin Szlachecki	Kościół z końca XIX w.	A-618	18.06.1997
79	ostrołęcki	Lelis	Dąbrówka	Kościół parafialny z II poł. XIX w.	A-458	12.06.1981
80	ostrołęcki	Olszewo-Borki	Nowa Wieś Zachodnia	Plebania z przełomu XIX/XX w.	A-489	02.11.1982
81	ostrołęcki	Olszewo-Borki	Przystań	park z XIX w.	A-511	27.01.1984
82	ostrołęcki	Olszewo-Borki	Nowa Wieś	Krzyż żeliwny Józefa Deczmara z 1890 r. na cmentarzu rzym.-kat.	246	30.01.1986
83	ostrołęcki	Olszewo-Borki	Przystań	Dwór z 1928 r.	A-511	09.12.1989
84	ostrołęcki	Rzekuń	Rzekuń	Kościół parafialny z pocz. XX w.	A-432	10.01.1974
85	ostrołęcki	Rzekuń	Susk Stary	dwór z poł. XIX w.	A-461	30.03.1981
86	ostrołęcki	Rzekuń	Susk Stary	Park z przełomu XVIII/XIX w.	A-513	27.01.1984
87	ostrołęcki	Rzekuń	Rzekuń	Cmentarz parafialny rzym.-kat.	A-548	13.01.1986
88	ostrołęcki	Rzekuń	Czarnowiec	Krąg kamienny kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich	316	22.06.1992
89	ostrołęcki	Troszyn	Kleczkowo	Zespół sakralny z XVI w.	A-382	09.06.1958
90	ostrołęcki	Troszyn	Rostki	Cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich	776/63	01.07.1968
91	ostrołęcki	Troszyn	Troszyn	Nagrobki Aleksandra Puchały z 1840 r. i Henryka Puchały z 1850 r. na cmentarzu parafialnym rzym.- kat.	237	30.01.1986
92	ostrołęcki	Troszyn	Kleczkowo	Nagrobek Józefa Łaniewskiego, oraz kaplica z II poł. XIX w. na cmentarzu parafialnym rzym.- kat.	249	30.01.1986
93	ostrołęcki	Troszyn	Troszyn	Nagrobek Piotra Żochowa z 1874 r. na cmentarzu parafialnym rzym.- kat.	254	30.01.1986

5.2. Miejsca pamięci, martyrologii i kultu religijnego

Oprócz zabytków objętych ochroną konserwatorską na gruntach Nadleśnictwa znajduje się szereg obiektów związanych z historią regionu, poświęconych pamięci mieszkańców oraz ważnych wydarzeń historycznych. Wiele z nich to miejsca martyrologii, cmentarze i mogiły z okresu wojen i bitew, które rozgrywały się na terenie Puszczy Zielonej.

Tab. 26. Miejsca pamięci, martyrologii i kultu religijnego.

Lp.	Leśnictwo	Adres leśny	Opis
1	Płoszyce	07-19-1-01-49-c	Krzyż przydrożny ufundowany przez myśliwych
2	Płoszyce	07-19-1-01-49-f	Krzyż przydrożny postawiony w miejsce egzekucji cywilów przez sowieckich żołnierzy
3	Płoszyce	07-19-1-01-40-d	Krzyż przydrożny
4	Płoszyce	07-19-1-01-40-f	Krzyż przydrożny
5	Płoszyce	07-19-1-01-13-g	Krzyż przydrożny
6	Płoszyce	07-19-1-01-10-f	Krzyż przydrożny z wrytą datą i inicjałami fundatorów: "31.V.1999 A K Cz W. B O"
7	Płoszyce	07-19-1-01-2-f	Kapliczka. Według okolicznych mieszkańców, w miejscu tym grzebano przedwcześnie zmarłe dzieci
8	Płoszyce	07-19-1-01-1-a	Miejsce pochówku dwóch osób zabitych przez AK w latach 1945-46
9	Płoszyce	07-19-1-01-15-i	Przydrożna kapliczka
10	Płoszyce	07-19-1-01-24-a	Odnowiony przydrożny krzyż. Na granitowym kamieniu widnieje wryty krzyż i data - 1892 r.
11	Dąbrówka	07-19-1-02-122-d	Miejsce, w którym, według lokalnych mieszkańców, objawienia doznał nieznanый żołnierz podczas I wojny światowej
12	Dąbrówka	07-19-1-02-123-j	Krzyż przydrożny
13	Dąbrówka	07-19-1-02-97-d	Krucyfiks przytwierdzony do fragmentu martwego pnia drzewa. Niegdyś wisiał na przydrożnej sośnie
14	Łęg	07-19-1-03-152-t	Przydrożny krzyż postawiony prawdopodobnie w dwudziestolecie międzywojennym przez miejscowego leśniczego
15	Łęg	07-19-1-03-148-b	Przydrożny krzyż stanowi pamiątkę renowacji misji świętych w dniach 20-23 grudnia 2001 r., którą przeprowadził ks. prałat Jan Sołowianiuk, wikariusz biskupi
16	Łęg	07-19-1-03-127-h	Krzyż przydrożny
17	Łęg	07-19-1-03-175A-d	Mogiła nieznanego żołnierza
18	Łęg	07-19-1-03-155-i	Krzyż przydrożny
19	Łodziska	07-19-1-04-211-h	Pomnik wzniesiony na gruzach dawnej gajówki Durlasy upamiętniający gajowego Władysława Małkowskiego - wachmistrza, żołnierza Korpusu Ochrony Pogranicza w Kampanii Wrześniowej 1939 r., więźnia obozu w Ostaszkowie, zamordowanego w kwietniu 1940 r. przez NKWD w Twerze
20	Łodziska	07-19-1-04-235-a	Miejsce bezimiennego pochówku żołnierzy partyzantki niepodległościowej z terenów Kurpiowszczyzny - ofiar zbrodni komunistycznej, w dniu 2 marca 1946 roku. Po ekshumacji w 2015 roku, w dniu 29 września 2016 r. żołnierze spoczęli na ostrołęckim cmentarzu

21	Łodziska	07-19-1-04-196-h	Bezimienny grób Polaka zamordowanego przez Niemców w 1943 r. we wsi Durlasy
22	Łodziska	07-19-1-04-187-g	Bezimienna leśna mogiła
23	Łodziska	07-19-1-04-225-b	Krzyż przywieszony na drzewie w miejscu samobójczej śmierci
24	Borawe	07-19-1-05-259-f	Bezimienna grób, który według lokalnych mieszkańców istniał już przed II wojną światową
25	Borawe	07-19-1-05-377-a	Pomnik postawiony przy dębie papieskim wyhodowanym z żołądźi poświęconych przez św. Jana Pawła II
26	Kruszewo	07-19-1-06-312-c	Przydrożny krzyż postawiony przez członków Koła Myśliwskiego Kormoran
27	Kruszewo	07-19-1-06-345-a	Bezimienna mogiła oznaczona krzyżem oraz wrytym w pniu sąsiadującej sosny krucyfiksem z liczbą "15"
28	Kruszewo	07-19-1-06-357-a	Krzyż przydrożny
29	Kruszewo	07-19-1-06-309-f	Przydrożny krzyż postawiony w 1966 roku przez leśniczego Gruzewskiego Leśnictwa Kruszewo. widnieje na nim napis: "Boże błogosław lasy"
30	Kruszewo	07-19-1-06-329A-a	Krzyż przydrożny
31	Czerwin	07-19-1-07-294-c	Ekshumowany cmentarz z czasów I wojny światowej
32	Goworowo	07-19-1-08-337-l	Kapliczka ufundowana w 2013 r. przez myśliwych z okazji 60-lecia warszawskiego Koła Łowieckiego Turzyca
33	Goworowo	07-19-1-08-368-b	Kapliczka przydrożna
34	Goworowo	07-19-1-08-368-f	Pomnik powstał w miejscu tragicznej śmierci 17-letniego chłopca
35	Goworowo	07-19-1-08-365-a	Kapliczka przydrożna
36	Goworowo	07-19-1-08-384-b	Według informacji dostępnych w Internecie jest to cmentarz z okresu I wojny światowej, jednak według relacji lokalnych mieszkańców jest to mogiła z okresu pierwszych lat PRL-u
37	Goworowo	07-19-1-08-366-c	Inskrypcja na krzyżu głosi: "W tym miejscu zbrodniarze hitlerowscy dokonali mordu na trzech niewinnych Polakach zginęli 29.07.43 F. Królikowski T. Sokołowski B. Nogal Cześć Ich Pamięci"
38	Wyszel	07-19-2-09-21-d	Kapliczka przydrożna
39	Wyszel	07-19-2-09-3-a	Kapliczka przydrożna
40	Wyszel	07-19-2-09-15-d	Kapliczka przydrożna
41	Wyszel	07-19-2-09-74-f	Krzyż przydrożny
42	Przystań	07-19-2-10-49-m	Figura Jezusa Chrystusa ustawiona na cokole z napisem w języku łacińskim: Adveniat Regnum Tuum (Przyjdź Królestwo Twoje) A.D. MCMXXXV (Roku Pańskiego 1935) Kapliczka znajduje się w parku okalającym drewniany dwór z 1928 r.
43	Przystań	07-19-2-10-275-c	Wiosną 2018 r. odbyło się odsłonięcie pomnika powstałego z okazji setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, podczas którego lokalne społeczeństwo symbolicznie posadziło dęby na sąsiadującej z pomnikiem leśnej uprawie
44	Przystań	07-19-2-10-283-b	Krzyż przydrożny
45	Przystań	07-19-2-10-280-a	Krzyż przydrożny
46	Zabiele	07-19-2-11-160-f	Drewniana kapliczka ufundowana i zbudowana przez robotników leśnych
47	Gutowo	07-19-2-12-224-a	Pomnik postawiony w miejscu tragicznej śmierci leśniczego Jana Karczmarczyka. Zginął 4 sierpnia 1976 r. w wieku 57 lat
48	Gutowo	07-19-2-12-266-i	Przydrożna kapliczka

49	Gutowo	07-19-2-12-250-a	Miejsce tragicznej śmierci Karola Borkowskiego (lat 22) i Pawła Faranta (lat 18). Zginęli 6 sierpnia 1945 r.
50	Gutowo	07-19-2-12-218-a	Kapliczka z figurą Najświętszej Maryi Panny z roku 1935 ufundowana przez rodzinę Borkowskich
51	Rżaniec	07-19-2-13-140-a	Nadrzewna kapliczka została powieszona w miejscu samobójczej śmierci młodego mężczyzny
52	Rżaniec	07-19-2-13-106-h	Kapliczka ufundowana przez gajowego Edwarda Ciaka w dwudziestoleciu międzywojennym. Pierwotnie wisiała na wiekowej sośnie, lecz po jej uschnięciu została przewieszona na sąsiednie drzewo
53	Olszewo-Borki	07-19-2-14-304-a	Krzyż przydrożny
54	Olszewo-Borki	07-19-2-14-312-d	Kapliczka usytuowana na leśnym wzgórzu. Została ufundowana przez leśniczego Nadleśnictwa Ostrołęka - śp. Franciszka Gosiewskiego

6. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Środowisko przyrodnicze jest miejscem przenikania się litosfery, atmosfery, hydrosfery i biosfery, a jednocześnie miejscem zachodzenia wszystkich procesów geograficznych. Stanowi złożony efekt oddziaływania różnorodnych sił przyrody i podlega stale ewolucyjnym zmianom. Na skutek błędów w gospodarowaniu i rabunkowej eksploatacji zasobów naturalnych środowisko przyrodnicze jest współcześnie w wielu miejscach zdegradowane lub silnie zagrożone degradacją. Przejawem tej degradacji jest pogorszenie struktury i funkcji poszczególnych elementów ekosystemów, zubożenie bioróżnorodności prowadzące do zmniejszania udziału czy całkowitego zaniku siedlisk, populacji i poszczególnych gatunków. W skutek niekorzystnych zmian w strukturze i funkcjonowaniu ekosystemu obniża się jego produktywność, aktywność biologiczna, odporność i zdolność do samoregulacji. Całość tych zmian prowadzi z reguły do jego zniszczenia.

Trwałość ekosystemów zależy m.in. od możliwości ograniczenia czynników niszczących, będących ubocznym skutkiem działalności człowieka. Równocześnie środowisko przyrodnicze podlega naturalnym przeobrażeniom, na które wpływ mają czynniki klimatyczne, glebowe oraz interakcje między organizmami.

Wyróżnia się trzy grupy czynników negatywnie oddziałujących na środowisko leśne:

- abiotyczne (fizyczne) – powstają w wyniku oddziaływania na las warunków przyrody nieożywionej,
- biotyczne – powstają w wyniku procesów życiowych grzybów i zwierząt,
- antropogeniczne – powstają w wyniku działalności człowieka.

Do czynników abiotycznych należą:

- czynniki atmosferyczne: anomalia i ekstremalne warunki pogodowe (cieple zimy, późne przymrozki, upalne lata, obfite opady, długotrwałe susze, huraganowe wiatry),
- właściwości gleby – żyzność, uwilgotnienie,
- warunki fizjograficzne – ukształtowanie terenu.

Czynniki biotyczne:

- szkodniki owadzie (pierwotne, wtórne),
- grzybowe choroby infekcyjne (liści i pędów, pni, korzeni),
- nadmierne występowanie roślinożernych ssaków.

Czynniki antropogeniczne:

- zanieczyszczenia powietrza (energetyka, gospodarka komunalna, transport),
- zanieczyszczenia wód i gleb (przemysł, gospodarka komunalna, rolnictwo),
- przekształcanie powierzchni ziemi (inwestycje, górnictwo),
- struktura drzewostanów (dominacja gatunków iglastych, drzewostany iglaste na siedliskach lasowych),
- pożary lasu,
- szkodnictwo leśne (bezprawne korzystanie z lasu, kłusownictwo, kradzieże i niszczenie mienia),
- niewłaściwe zabiegi hodowlano-ochronne (schematyczne postępowanie, nadmierne użytkowanie, zaniechanie pielęgnacji).

Czynniki te są z reguły ze sobą powiązane ze względu na genezę powstawania, sposób oddziaływania i wzajemne następstwo. Mają określoną hierarchię oraz zakres występowania.

Kombinacja różnego rodzaju zanieczyszczeń powietrza, kwaśne deszcze, predyspozycje chorobowe drzewostanów, warunki pogodowe (długotrwałe susze), obniżenie poziomu wód gruntowych oraz gradacje owadów i grzybów, decydują o rozszerzeniu się szkód w lasach. Znajduje to również swoje odbicie w coraz ostrożniejszym traktowaniu związków siarki, azotu i innych szkodliwych pierwiastków, jako jedyne go bezpośredniego czynnika sprawczego chorowania i zamierania lasów, a wskazywaniu na wpływ zmian klimatu oraz przenawożenia azotem, jako głównych czynników środowiskowych decydujących o przyszłości lasów.

6.1. Zagrożenia abiotyczne

Ze względu na endogeniczne, naturalne pochodzenie, ta grupa czynników wpisana jest w naturalne funkcjonowanie i przemianę ekosystemów. Ze względu na skutki oddziaływania, wiatrów, opadów, wyładowań atmosferycznych, czynniki te traktowane są jako zagrożenia dla

środowiska leśnego i są niepożądane z punktu widzenia prowadzonej gospodarki leśnej. Z drugiej strony zjawiska takie jak wywroty, wiatrolomy, susze, pożary itp, powodując „zakłócenia” w drzewostanie, w naturalny sposób różnicowały strukturę lasu, inicjowały powstawanie nisz ekologicznych i siedlisk oraz stymulowały ich naturalną przemianę.

Na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka głównym zagrożeniem abiotycznym są silne wiatry, które przy prędkości powyżej 100 km/h mogą powodować uszkodzenia drzewostanów. W minionym dziesięcioleciu uszkodzenia na skutek działania wiatru stanowiły ponad 60% (łącznie ok. 150 ha) uszkodzeń powodowanych przez czynniki abiotyczne. Największy rozmiar uszkodzenia te miały w 2015 r., kiedy swym zasięgiem objęły powierzchnię prawie 100 ha. W 2020 roku odnotowano znaczne uszkodzenie wskutek gradobicia, które objęło ponad 416 ha drzewostanów. Szczegółowe zestawienie uszkodzeń spowodowanych przez czynniki abiotyczne zawiera poniższa tabela.

Tab. 27. Rozmiar uszkodzeń drzewostanów spowodowanych przez czynniki abiotyczne w latach 2012-2021.

Rok	Rodzaj czynnika						
	Susza, obniżenie poziomu wód	Silne wiatry		Zmrozenia	Podtopienia	Razem	
	(ha)	(m3)	(ha)	(ha)	(ha)	(m3)	ha
2012		3 390				3 390	0
2013		676	0,5		0,55	676	1,05
2014		323		3,1	59,47	323	62,57
2015	6,08	31 463	96,16			31 463	102,24
2016		19 835	10,25			19 835	10,25
2017		1 779	0,55		4,13	1 779	4,68
2018		3 911	4,95		10,93	3 911	15,88
2019	0,84	1 843	0,15	2,57	2,21	1 843	5,77
2020		1 754	33,94			1 754	33,94
2021		1 034	0,05		0,22	1 034	0,27
Razem	6,92	66 008	146,55	5,67	77,51	66 008	236,65

6.2. Zagrożenia biotyczne

Zagrożenia biotyczne związane są z działalnością żywych organizmów np. grzybów, owadów, ssaków. W nieprzekształconych ekosystemach, gdzie przebieg dynamicznych procesów nie został zakłócony, czynniki te będąc ich pierwotnym elementem występują i oddziałują w sposób naturalny. W układach zmodyfikowanych, gdzie równowaga ekosystemu została naruszona działanie tych czynników może powodować istotne zmiany, które w drzewostanach gospodarczych postrzegane są jako niepożądane i stanowią zagrożenie. Występowanie tych zjawisk często jest skutkiem zmian antropogenicznych jak np. niedostosowanie składów gatunkowych drzewostanu do siedliska, zubożenie składu gatunkowego i struktury piętrowej. Zagrożenia biotyczne często są następstwem wystąpienia czynników abiotycznych jak np. susze i wiatrolomy lub współlistnieją z nimi.

6.2.1. Szkody powodowane przez owady

Podstawowym źródłem informacji o zagrożeniach lasu jest karta sygnalizacyjna. W przypadku stwierdzenia szkód powierzchniowych, nadleśnictwo wypełnia ją i przesyła do RDLP oraz właściwego terytorialnie Zakładu Ochrony Lasu.

Według informacji ZOL drzewostany Nadleśnictwa Ostrołęka są bezpośrednio narażone na wystąpienie oraz szkody ze strony foliofagów sosny. Na terenie Nadleśnictwa wytyczono strefy stałych ognisk gradacyjnych szkodników pierwotnych sosny.

W minionym dziesięcioleciu stwierdzono zagrożenie ze strony brudnicy mniszki *Lymantria monacha*, przy czym jego skokowy charakter nie wykazywał jednoznacznego trendu, a powierzchnia, na której stwierdzono zagrożenie mieściła się w zakresie od 25,92 w 2020 r. do 1685,18 ha w 2017 r. Zabieg ograniczania liczebności gąsienic brudnicy mniszki wykonywano jedynie w 2018 r. na powierzchni 447,15 ha.

W 2017 roku na powierzchni 510,56 ha stwierdzono zagrożenie ze strony innego szkodnika pierwotnego sosny - strzygoni choinówki *Panolis flammea*. Nie wykonywano zabiegów ograniczających liczebność gąsienic.

W 2014 roku wykonano zabieg ograniczania liczebności gąsienic miernikowców na powierzchni 90,56 ha. Występowanie ich stwierdzono w drzewostanach z udziałem gatunków liściastych w latach 2012-2014, na maksymalnej powierzchni ok. 110 ha.

6.2.2. Szkody powodowane przez grzyby patogeniczne

Jako główne przyczyny chorób wywoływanych przez grzyby wskazano opieńkową zgniliznę korzeni, hubę korzeni, osutki sosny, osutki modrzewia, zamieranie pędów sosny i zamieranie

olszy. Na największej powierzchni stwierdzono osutki sosny, które w 2018 roku wystąpiły na powierzchni 177,49 ha. W kolejnych dwóch latach powierzchnia ta spadła do 30-40 ha.

W tej grupie zagrożeń wymienić należy również zamieranie pędów sosny stwierdzone na ponad 60 ha w 2019 r.

6.2.3. Szkody powodowane przez ssaki

Szkody powodowane przez zwierzynę stanowią problem w utrzymaniu dobrej jakości upraw i młodników. Liczne badania wykazały, że przy dużym przegęszczeniu łowisk, żadne zabezpieczające środki techniczne nie są skuteczne. Grodzenie upraw i stosowanie środków odstraszających wpływa jedynie na przestrzenny rozkład uszkodzeń, ponieważ zwierzyna zmienia tylko miejsce żerowania. W bezpośrednich działaniach ochronnych w pewnym zakresie mogą być stosowane indywidualne środki zabezpieczające sadzonki przed zgryzaniem i spalowaniem (np. osłonki, repelenty chemiczne) jednak, w miejscach szczególnie penetrowanych przez zwierzynę jedynym skutecznym zabezpieczeniem jest grodzenie upraw. Poza grodzeniem upraw należy stosować metodę biologiczną, w której, między innymi, zagospodarowanie łowisk powinno zmierzać do poprawy bazy żerowej, czyli do zmiany ekologicznego krajobrazu lasu.

Uszkodzenia drzewostanów ze strony zwierząt jeleniowatych w Nadleśnictwie Ostrołęka od dziesięciu lat utrzymują się na podobnym poziomie i dotyczą średnio ok. 100 ha. W tym okresie znacznie zwiększyła się powierzchnia, na której stosowane są zabezpieczenia z 18 ha w 2012 r. do 183 ha w 2020 r.

Na podstawie danych z lat 2013-2020 uszkodzenia spowodowane przez łosie występują na powierzchni średnio 33 ha. Zabezpieczenia przed łosiami w latach 2015 – 2020 stosowano na powierzchni od ok. 9 do 65 ha.

Tab. 28. Zestawienie zinwentaryzowanych uszkodzeń drzewostanów

Przyczyna uszkodzenia	Stopień uszkodzenia			Powierzchnia razem [ha]
	1	2	3	
grzyby	447,78	34,99		482,77
klimat	10,57	4,02		14,59
owady	0,81	0,48		1,29
pożar	28,26	1,32	0,71	30,29
wodne	50,97	5,31	2,84	59,12
zwierzyna	650,96	29,05	2,42	682,43
inne	3,34			3,34
Razem	1193,69	75,17	5,97	1273,83

6.3. Zagrożenia antropogeniczne

6.3.1. Zanieczyszczenia powietrza

Monitoring i ocena stanu środowiska, w tym jakości powietrza, w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Ostrolęka realizowane są przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie. Informacje przedstawione są na podstawie raportu wojewódzkiego za rok 2020 – *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim* (Warszawa, kwiecień 2021).

Celem przeprowadzania rocznej oceny jakości powietrza jest:

- dokonanie klasyfikacji stref, według określonych kryteriów (poziom dopuszczalny, poziom docelowy, poziom celu długoterminowego).
- uzyskanie informacji o przestrzennych rozkładach stężeń zanieczyszczeń na obszarze strefy
- wskazanie prawdopodobnych przyczyn występowania ponadnormatywnych stężeń zanieczyszczeń w określonych rejonach.

Obszar w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Ostrolęka w całości położony jest w strefie mazowieckiej PL1404. Pomiary dla tej strefy uzyskano z 12 stacji pomiarowych, z których tylko jedna zlokalizowana jest w granicach Nadleśnictwa - w Ostrolęce.

Lista zanieczyszczeń, uwzględnionych w ocenie pod kątem ochrony zdrowia ludzi, obejmuje 12 substancji:

- dwutlenek siarki SO₂,
- dwutlenek azotu NO₂,
- tlenek węgla CO,
- benzen C₆H₆,
- ozon O₃,
- pył zawieszony PM₁₀,
- pył zawieszony PM_{2,5},
- ołów Pb w PM₁₀,
- arsen As w PM₁₀,
- kadm Cd w PM₁₀,
- nikiel Ni w PM₁₀,
- benzo(a)piren B(a)P w PM₁₀.

W ocenach dokonywanych pod kątem ochrony roślin uwzględnia się 3 substancje:

- dwutlenek siarki SO₂,
- tlenki azotu NO_X,
- ozon O₃.

Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza w województwie mazowieckim jest emisja powierzchniowa z sektora komunalno-bytowego, emisja liniowa z komunikacji oraz działalności przemysłowej emisja punktowa z działalności przemysłowej. Głównymi lokalnymi źródłami zanieczyszczeń są kominy domów ogrzewanych indywidualnie oraz, na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z drogami o znacznym natężeniu ruchu, komunikacja samochodowa.

Istotnym, przemysłowym źródłem emisji punktowej na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka jest elektrownia ENERGA Ostrołęka. Duża wysokość kominów sprawia, że istotna część zanieczyszczeń jest eksportowana poza obszar województwa mazowieckiego. Ponadto do poprawy jakości powietrza przyczyniła się modernizacja ekofiltrów i instalacja odazotowania spalin.

Z raportu WIOŚ wynika, że głównym problemem jakości powietrza w strefie mazowieckiej, dla której wyniki są również reprezentatywne dla obszaru Nadleśnictwa Ostrołęka, są wysokie dobowe stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz stężenia zawartego w nim benzo(a)pirenu. Jakkolwiek stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} w roku 2020 na obszarze województwa mazowieckiego uległy istotnemu obniżeniu, to w strefie mazowieckiej stwierdzono obszary przekroczenia średniodobowego poziomu dopuszczalnego dla pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz średniorocznego poziomu dopuszczalnego dla pyłu zawieszonego PM_{2,5} (faza II).

W 2020 r. w strefie mazowieckiej został również przekroczony poziom celu długoterminowego zawartości ozonu w powietrzu zarówno ze względu na ochronę zdrowia ludzi jak też ochronę roślin. Dla pozostałych zanieczyszczeń poziomy dopuszczalne lub docelowe na terenie wszystkich stref województwa mazowieckiego były dotrzymane.

Wdrożone na terenie kraju działania w zakresie poprawy jakości powietrza, realizowane w ramach nowego programu ochrony powietrza, zakładają m.in. inwentaryzację i sukcesywną wymianę lub likwidację źródeł niskiej emisji, tzw. kopciuchów, czyszczenie ulic metodami powodującymi mniejszą emisję wtórną, oraz zakaz używania spalinowych i elektrycznych urządzeń do oczyszczania terenu, takich jak dmuchawy do liści. Przy jednoczesnym zmniejszaniu udziału w spalaniu paliw stałych na rzecz odnawialnych źródeł energii można prognozować, że jakość powietrza będzie ulegała stałej poprawie.

W poniższych tabelach zestawiono uzyskane klasy parametrów uzyskane w rocznej ocenie jakości powietrza.

Tab. 29. Klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony zdrowia (<https://www.wios.warszawa.pl>)

Kod strefy	Symbol klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy											
	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	O ₃	PM10	Pb (PM10)	As (PM10)	Cd (PM10)	Ni (PM10)	BaP (PM10)	PM2,5
PL1404	A	A	A	A	A ¹	C	A	A	A	A	C	C ¹ ²

1) dla ozonu – poziom celu długoterminowego, strefa uzyskała klasę D2

2) dla pyłu zawieszono PM2,5 – poziom dopuszczalny I faza, strefa uzyskała klasę A

Tab. 30. Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin (<https://www.wios.warszawa.pl>).

Kod strefy	Symbol klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy		
	SO ₂	NO _x	O ₃
PL1404	A	A	A ¹

1) dla ozonu – poziom celu długoterminowego strefa mazowiecka uzyskała klasę D2

6.3.2. Zanieczyszczenia wód

Stan jakości wód zależy od ilości i jakości dopływających z różnych źródeł zanieczyszczeń.

Źródła zanieczyszczeń dzielą się na:

- punktowe (kontrolowane wyloty kanalizacji z oczyszczalni ścieków i wyloty kanalizacji deszczowej oraz niekontrolowane zrzuty ścieków najczęściej nieoczyszczonych lub nienależycie oczyszczonych),
- obszarowe (splukiwane wraz z opadami atmosferycznymi z terenów zurbanizowanych, rolniczych i leśnych),
- liniowe (związane z komunikacją).

Kluczowe znaczenie dla jakości wód ma gospodarka ściekowa, tj. jaka część ścieków i w jakim stopniu jest poddawana procesom oczyszczania przed odprowadzeniem do zlewni.

Na terenie województwa mazowieckiego, podobnie jak w całym kraju w wyniku inwestycji w gospodarkę ściekową, stale wzrasta ilość oczyszczonych ścieków komunalnych oraz udział ścieków oczyszczanych biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów, które gwarantuje

niższą zawartość azotu i fosforu w ściekach oczyszczonych. Tylko w latach 2010-2014 długość sieci kanalizacyjnej na terenie województwa mazowieckiego zwiększyła się o 31%.

Jednak, według danych WIOŚ, pomimo tych działań istotnym elementem presji na stan wód nadal jest niski poziom sanitacji obszarów wiejskich. Oprócz tego poważne zagrożenie stanowi spływ powierzchniowy z terenów rolniczych zwłaszcza w kontekście stałego wzrostu zużycia sztucznych nawozów.

W ramach realizowanego Państwowego Monitoringu Środowiska ocenę stanu wód określa się w odniesieniu do tzw. jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) tj. jezior, zbiorników naturalnych lub sztucznych, strug, potoków, rzek i kanałów.

W roku 2018 w ramach monitoringu przebadano 129 JCWP rzecznych. Spośród 97 JCWP sklasyfikowanych ze względu na elementy biologiczne - tylko 6,2% osiągnęło klasę I, w 33% JCWP stwierdzono klasę II, pozostałe (60,8% osiągnęło stan elementów biologicznych poniżej dobrego (III, IV, V klasa).

Pod względem elementów fizykochemicznych 85% ze 100 przebadanych JCWP nie spełniło wymagań dla klasy II, 9% uzyskało klasę II, a 6% klasę I. Decydujące znaczenie miały tutaj wskaźniki z grupy biogenów.

W 88 naturalnych jednolitych częściach wód powierzchniowych rzecznych dokonano klasyfikacji stanu ekologicznego. Najwięcej - 14,2% sklasyfikowano w stanie ekologicznym umiarkowanym, dla 2,6% JCWP rzecznych stan ekologiczny określono jako słaby.

Zły stan ekologiczny wód charakteryzował 1,3% JCWP rzecznych. Tylko jedna JCWP (0,2%) została sklasyfikowana do bardzo dobrego stanu ekologicznego i 4 (0,9%) JCWP do stanu dobrego.

Ocenę ogólnego stanu wykonano w 112 jednolitych częściach wód powierzchniowych (co stanowi 20,2% z płynących w województwie mazowieckim). **Zły stan wód został określony we wszystkich ocenianych jednolitych częściach wód powierzchniowych rzecznych.**

W tabeli poniżej zestawiono JCWP położone w zasięgi terytorialnym Nadleśnictwa Ostrołęka, które zostały sklasyfikowane w ramach monitoringu w latach 2014-2019 r.

Tab. 31. Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i ocena stanu wód w jednolitych częściach wód powierzchniowych rzecznych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Ostrołęka w latach 2014-2019 r. (<https://www.wios.warszawa.pl>)

KOD JCWP	Nazwa JCWP	Klasa	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena Stan wód
PLRW200017265652	Orz od źródeł do dopływu z Wiśniewa z dopływem z Wiśniewa	-	brak możliwości klasyfikacji		-
PLRW20001926569	Orz od dopływu z Wiśniewa do ujścia	3	umiarkowany		zły
PLRW200017265654	Dopływ spod Żmijewka Włociańskiego	3	umiarkowany		zły
PLRW200017252569	Bosak	3	umiarkowany		zły
PLRW200017265369	Czczotka	3	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
PLRW200017265669	Dopływ spod Zamościa	2	dobry		-
PLRW20001726516569	Dopływ z Chomentowa	3	umiarkowany		zły
PLRW200017268549	Struga	2	dobry		-
PLRW20002126555	Narew od Omulwi do Rózu	4	słaby	poniżej dobrego	zły
PLRW20001925299	Radomka od Mlecznej do ujścia	3	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
PLRW200019265299	Rozoga od Radostówki do ujścia	3	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
PLRW2000192651899	Szkwa od dopływu spod Lipniaka do ujścia	4	słaby	poniżej dobrego	zły
PLRW200017265329	Mała Rozoga	3	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
PLRW20001726534	Dopływ spod Białobiela	3	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
PLRW200017265569	Róż	4	słaby	poniżej dobrego	zły
PLRW2000172654989	Piascznica	3	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
PLRW2000172654929	Jastrząbka	3	umiarkowany	poniżej dobrego	zły
PLRW200019265499	Omulew od Sawicy do ujścia z Płodownicą od dopływu spod Parciak	3	umiarkowany	poniżej dobrego	zły

6.3.3. Hałas

Główne źródła zagrożenia klimatu akustycznego to hałas komunikacyjny (drogowy, kolejowy, lotniczy) i hałas przemysłowy. Z uwagi na stale rosnącą liczbę pojazdów oraz rozbudowywaną sieć dróg, hałas komunikacyjny jest głównym źródłem kształtującym klimat akustyczny. Na tle danych dla województwa mazowieckiego, obszar zasięgu Nadleśnictwa Ostrołęka charakteryzuje się mniejszym natężeniem hałasu. Decyduje o tym długość i ranga dróg sieci komunikacyjnej, a co za tym idzie mniejsze natężenie ruchu. Główne drogi na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka to DK 53 Olsztyn-Ostrołęka (odcinek ok. 10 km) i DK 61 Warszawa – Augustów, przecinająca obszar Nadleśnictwa na odcinku ponad 30 km. Sieć dróg wojewódzkich na terenie Nadleśnictwa tworzą drogi nr: 544, 626, 627 i 677.

Powiaty w zasięgu Nadleśnictwa charakteryzują się najniższymi w województwie wskaźnikami narażenia na hałas komunikacyjny. Liczba osób ekspozowanych na hałas w badanych przedziałach dla wszystkich wskaźników jest znacznie poniżej średniej dla całego województwa.

Tab. 32. Zestawienie liczby osób ekspozowanych na hałas w przedziałach stref emisji dla wskaźnika LDWN wokół odcinków dróg krajowych w powiatach w zasięgu Nadleśnictwa Ostrołęka na tle średniej dla województwa mazowieckiego. (<https://www.wios.warszawa.pl>)

	Liczba osób ekspozowanych na hałas w przedziałach stref emisji dla wskaźnika LDWN				
	55 ÷ 60 dB	60 ÷ 65 dB	65 ÷ 70 dB	70 ÷ 75 dB	powyżej 75 dB
pow. makowski	143	77	95	62	44
pow. ostrołęcki	588	371	415	248	0
m. Ostrołęka	45	21	7	21	0
średnia - woj. mazowieckie	2 608	1 305	651	431	164

Mapa akustyczna dla odcinków linii kolejowych, po których przejeżdża ponad 30 000 pociągów rocznie, opracowana dla potrzeb Państwowego Monitoringu Środowiska w województwie mazowieckim nie obejmuje linii kolejowych w Ostrołęce i w powiecie ostrołęckim. Ostateczna ocena dla linii objętych badaniem stwierdza, że stan warunków akustycznych w ich otoczeniu jest zadowalający, a stwierdzone maksymalne zakresy przekroczeń mieszczą się w zakresie 0-10 dB.

Należy przyjąć, że poziom hałasu nie ma znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko leśne w zasięgu administracyjnym Nadleśnictwa. Tereny leśne i zadrzewione w wielu miejscach stanowią naturalną barierę w rozprzestrzenianiu fal akustycznych tym samym chronią klimat akustyczny.

6.3.4. Gospodarka odpadami

Rosnące od wielu lat wymagania w zakresie gospodarki komunalnej przekładają się również pozytywnie na stopień zagospodarowania odpadów i stabilizację gminnych systemów gospodarowania odpadami komunalnymi. Potwierdzają to cykliczne, coroczne kontrole prowadzone przez WIOŚ. Wszystkie gminy organizują przetargi na odbiór i zagospodarowanie odpadów i ustanawiają punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Większość z nich osiąga wymagane poziomy recyklingu i przygotowania do ponownego użycia wybranych frakcji odpadów - papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, oraz wymagany poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania.

Pomimo znacznej poprawy, nadal na terenie województwa stwierdzane są nieprawidłowości w gospodarce odpadami. Wśród nich nielegalne składowiska. W latach 2016-2018 zidentyfikowano 16 miejsc porzucania odpadów w miejscach na ten cel nieprzeznaczonych (WIOŚ 2020).

Dużym problem wciąż pozostają śmieci rozproszone, porzucane i wywożone na terenach leśnych. Z terenów zarządzanych przez Nadleśnictwo Ostrołęka, w ostatnim dziesięcioleciu, rokrocznie wywożonych było średnio 360 m³ odpadów (od 247 w 2015 do 431 w 2020 r.; dane RDLP Olsztyn). Od maja 2014 roku straż leśna odnotowała 43 interwencje związane z zaśmiecaniem obszarów leśnych.

Fot. 8. Ponad 30 worków odpadów remontowo-budowlanych porzucanych na terenie leśnictwa Lęg.

Źródło: <https://www.lasy.gov.pl/>, (fot. T. Więtczak, Nadleśnictwo Ostrołęka, 2020).

6.3.5. Promieniowanie elektromagnetyczne

Promieniowanie elektromagnetyczne stanowi obecnie jedno z podstawowych zanieczyszczeń środowiska. Stały rozwój technologii powoduje wzrost znaczenia tego zagrożenia chociaż jego wpływ na środowisko i zdrowie ludzi oraz zwierząt wciąż pozostaje do końca nie zbadany i trudny do ustalenia. Głównym źródłem promieniowania elektromagnetycznego (PEM) są linie elektroenergetyczne i instalacje sieci komunikacyjnej. Liczba tych ostatnich gwałtownie wzrasta w ostatnich latach. W 2017 roku na terenie województwa mazowieckiego liczba instalacji radiokomunikacji ruchomej wyniosła 30 415, natomiast w roku 2018 - 33 471 (WIOŚ 2020).

W ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, lokalizacje punktów pomiarowych wyznacza się na trzech typach obszarów:

- w centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys.;
- w pozostałych miastach;
- na terenach wiejskich.

Z pośród 135 punktów pomiarowych na terenie województwa mazowieckiego jeden zlokalizowany był na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka - w Ostrołęce.

Wnioski z analizy wyników badań w 2017-2018 wskazują na:

- wzrost poziomu PEM względem lat wcześniejszych (niekiedy nawet siedmiokrotny),
- w żadnym z punktów nie zostały przekroczone dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych,
- żaden ze zmierzonych wyników nie przekroczył 3V/m,
- najwyższy poziom zarejestrowany w roku 2018 dla obszaru *tereny wiejskie* wynosił 0,76 V/m.

Należy przyjąć, że poziom promieniowania elektromagnetycznego nie ma znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko leśne opisywanego terenu.

6.3.6. Formy degradacji ekosystemu leśnego

Do podstawowych form degradacji ekosystemu leśnego należy borowacenie (pinetyzacja) i neofityzacja.

Borowacenie (pinetyzacja) występuje w drzewostanach na siedliskach borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. Polega na zniekształceniu ekosystemów leśnych w wyniku ujemnego oddziaływania zbyt dużego udziału sosny lub świerka. Wpływa ono również negatywnie na skład gatunkowy runa oraz strukturę i cechy fizyko-chemiczne gleby. W zależności od udziału

sosny lub innych gatunków iglastych w górnej warstwie drzew, wyróżniono stopnie borowacenia:

- słabe, jeśli udział sosny w składzie gatunkowym wynosi ponad 80% powierzchni na siedliskach borów mieszanych, 50-80% na siedliskach lasów mieszanych i do 30% na siedliskach lasów,
- średnie, jeśli udział sosny przekracza 80% na siedliskach lasów mieszanych i wynosi 30 - 60% na siedliskach lasów,
- mocne, jeśli udział sosny w składzie gatunkowym siedlisk lasów wynosi ponad 60%.

Na terenie Nadleśnictwa dominują drzewostany, w których nie stwierdzono borowacenia (85,3%). Wiąże się to z dużą ilością siedlisk borowych, na których borowacenie nie występuje. Pinetyzacja średnia i mocna dotyczy tylko, odpowiednio 2,0% i 0,4% powierzchni leśnej zalesionej.

Tab. 33. Zestawienie powierzchni drzewostanów [ha] wg stopnia borowacenia.

Stopień borowacenia	Wiek drzewostanu			Ogółem [ha]	Ogółem [%]
	<=40 lat	41-80	>80 lat		
brak	3 394,81	7 031,20	3 070,50	13 496,51	85,3
słabe	223,13	1 212,52	514,15	1 949,80	12,3
średnie	13,10	204,28	99,16	316,54	2,0
mocne	3,71	55,23	6,75	65,69	0,4
łącznie	3 634,75	8 503,23	3 690,56	15 828,54	100

Neofityzacja to zjawisko wnikania do składu gatunkowego drzewostanów gatunków flory obcego pochodzenia, zarówno drzewiastych jak i krzewiastych. Może być efektem celowego wprowadzania gatunków w ramach zabiegów gospodarczych (odnowień, zalesień, wprowadzania podsadzeń i podszytów), bądź też samorzutnego rozprzestrzeniania się z terenu ogródków, parków, terenów ruderalnych, pasów drogowych torowisk, itp.). Rozróżnić przy tym należy gatunki obce geograficznie oraz gatunki rodzime, poza przyjętymi granicami zasięgów występowania.

Do gatunków obcych geograficznie dla Polski na terenie Nadleśnictwa stwierdzono:

- czeremcha późna *Prunus serotina* – w warstwie podszytu w 2432 wydzieleniach,
- daglezwia zielona *Pseudotsuga menziesii* – w 4 wydzieleniach z tego w 1 stanowi ponad 5% udziału, w 2 do 5% i w jednym warstwie przestoi i zadrzewień,
- dąb czerwony *Quercus rubra* – w 184 wydzieleniach w składzie drzewostanu (w 1 ponad 5%), w 140 w warstwie podszytu, podrostu lub przestoi i zadrzewień,
- dereń biały *Cornus alba* – w warstwie podszytu w 8 wydzieleniach,

- kasztanowiec biały *Aesculus hippocastanum* – w 2 wydzieleniach w składzie drzewostanu do 5% i w 1 jako przestoje i zadrzewienia,
- klon jesionolistny *Acer negundo* – w 6 wydzieleniach w składzie drzewostanu do 5% i w 6 jako podszyty,
- robinia akacjowa *Robinia pseudacacia* – łącznie w 364 wydzieleniach; w 1 wydzieleniu jako gatunek panujący, w 164 w składzie drzewostanu (w 4 stanowi ponad 5%), w 1 w II piętrze i 208 jako podrost, podszyt, przestoje i zadrzewienia,
- sosna Banksa *Pinus banksia* – w 1 wydzieleniu w składzie drzewostanu stanowi ponad 5%, w 22 do 5% i w jednym jako przestoje i zadrzewienia,
- sosna smółowa *Pinus rigida* – w 3 wydzieleniach stanowi do 5% składu drzewostanu
- sosna wejmutka *Pinus strobus* – w 17 wydzieleniach w składzie drzewostanu (w 2 stanowi ponad 5%) oraz w 8 jako podszyty, przestoje i zadrzewienia,
- śnieguliczka biała *Symphoricarpos albus* – występująca w 5 wydzieleniach w warstwie podszytu.

Udział i wpływ gatunków obcych na degenerację ekosystemu leśnego w większości przypadków jest nieznaczny. Zagrożenie mogą stwarzać gatunki ekspansywne, rozwijające się kosztem gatunków rodzimych, jak czeremcha późna i dąb czerwony. Są one sukcesywnie eliminowane w trakcie prac pielęgnacyjnych.

Mniejsze znaczenie i praktycznie nieistotne pod względem zagrożenia dla ekosystemu stanowią gatunki poza „naturalnym” zasięgiem występowania, których status jest niejednokrotnie dyskutowany. W Nadleśnictwie Ostrołęka należą do nich:

- buk pospolity *Fagus sylvatica* - w 258 wydzieleniach, w tym w 27 w składzie drzewostanu,
- klon jawor *Acer pseudoplatanus* – w 91 wydzieleniach, w tym w 61 w składzie drzewostanu,
- modrzew europejski *Larix decidua* – w 183 wydzieleniach, w tym w 178 w składzie drzewostanu (w 4 jako gatunek panujący) i w 5 jako podszyty, przestoje i zadrzewienia,
- olsza szara *Alnus incana* – w 11 wydzieleniach w składzie drzewostanu.

Zgodność składu gatunkowego z siedliskiem.

Ocena stopnia zgodności składu gatunkowego drzewostanu z siedliskiem w istocie odnosi się do przyjętych dla poszczególnych siedlisk typów drzewostanu (TD). Na potrzeby tej oceny wyróżnia się dwie grupy drzewostanów:

- uprawy i młodniki, które porównuje się z orientacyjnym składem gatunkowym upraw, przyjętym w poprzednim planie urządzenia lasu,

- pozostałe drzewostany, które porównuje się z TD - jako wzorcami - ustalonymi podczas KZP zgodnie ze wskazaniami zapisanymi w § 23 IUL.

W grupie drzewostanów (poza uprawami i młodnikami), wyróżnia się 3 stopnie zgodności z typem drzewostanu:

- stopień 1** - skład gatunkowy jest zgodny z TD, jeżeli gatunek główny TD jest gatunkiem panującym i w składzie gatunkowym ocenianego drzewostanu występują również pozostałe gatunki TD, zaś suma udziałów występujących gatunków TD stanowi, co najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu),
- stopień 2** - skład gatunkowy jest częściowo zgodny z TD, jeżeli gatunek główny TD jest gatunkiem panującym w drzewostanie a nie jest spełniony któryś z pozostałych warunków określonych pod literą „a”, jak również gdy gatunek główny występuje w ocenianym drzewostanie i wraz z pozostałymi gatunkami TD stanowią, co najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu),
- stopień 3** - skład gatunkowy jest niezgodny z TD, jeśli nie są spełnione warunki określone pod literą „b”.

Tab. 34. Wykaz drzewostanów wg stopni zgodności.

Stopień zgodności	Powierzchnia [ha]	%
Drzewostany w wieku do 10 lat		
Zgodne	815,77	95,43
Częściowo zgodne	39,11	4,57
Niezgodne	-	-
Razem	854,88	100,00
Drzewostany w wieku powyżej 10 lat		
Zgodne	14343,48	95,79
Częściowo zgodne	603,77	4,03
Niezgodne	26,41	0,18
Razem	14973,66	100,00
Ogółem drzewostany		
Zgodne	15159,25	95,77
Częściowo zgodne	642,88	4,06
Niezgodne	26,41	0,17
Razem	15828,54	100,00

W poszczególnych grupach drzewostanów blisko 96% stanowią drzewostany zgodne, częściowo zgodne ok. 4% a niezgodne poniżej 0,2%. W grupie drzewostanów w wieku do 10 lat brak jest drzewostanów niezgodnych z siedliskiem.

6.3.7. Pożary lasu

Zagrożenie pożarowe może być wywołane przez czynniki naturalne (wylądowania atmosferyczne), jednak zdecydowana większość pożarów wywoływana jest przez człowieka. Dostępność lasów, gęsta sieć dróg sprzyja zwiększonej penetracji obszarów leśnych, a wraz z nią możliwość nieumyślnego zaproszenia ognia a także celowe podpalenia. Na zwiększone ryzyko wystąpienia pożarów w Nadleśnictwie Ostrołęka wpływa także długa granica polno-leśna, która jest uwarunkowana strukturą i rozdrobnieniem kompleksów leśnych. Z drugiej strony rozdrobnienie to znacznie obniża ryzyko powstawania pożarów wielkoobszarowych i ogranicza rozmiar szkód powodowanych przez ten czynnik.

Teren Nadleśnictwa Ostrołęka zaliczony został do I kategorii zagrożenia pożarowego. W minionym dziesięcioleciu w Nadleśnictwie wystąpiły 54 pożary. Poza rokiem 2014, kiedy łączna powierzchnia pożarów wyniosła ponad 21 ha, średnia wielkość powierzchni pożarów w pozostałych latach wynosi 0,16 ha, natomiast dla całego okresu 10 lat – 0,54 ha.

Do ograniczania i minimalizowania zagrożenia pożarowego i szkód wywołanych przez ten czynnik przyczynia się rozbudowywanie infrastruktury przeciwpożarowej, dobra jakość dojazdów pożarowych, zabezpieczenie w wodę oraz monitoring wizyjny prowadzony z trzech dostrzegalni z kamerami i systemem detekcji dymu.

Tab. 35. Pożary lasu w Nadleśnictwie Ostrołęka w latach 2012-2021.

Rok	Liczba	Pow. (ha)	Przyczyna							
			Nieostrożność dorosłych	Podpalenie	Linie energetyczne	Rekreacja	Wylądowania atmosferyczne	Ponowny zapłon	Transport drogowy	Nieustalona
2012	4	1,61	4							
2013	5	0,13	3		1					1
2014	9	21,11	1	1	1	2	1			3
2015	13	1,6		3				1		9
2016	7	0,93				1			1	5
2017	2	0,24		2						
2018	6	1,89		2	1					3
2019	4	0,52	1	1	2					
2020	2	1,48	1	1						
2021	2	0,38	1		1					
RAZEM	54	29,89	11	10	6	3	1	1	1	21

6.3.8. Szkodnictwo leśne

Do zagrożeń antropogenicznych, związanych z działaniem człowieka w środowisku leśnym należy zaliczyć szkodnictwo leśne – szkody powodowane w lasach na skutek m.in.: kradzieży drewna, kradzieży oraz niszczenia mienia nadleśnictwa, kłusownictwa, bezprawnego korzystania z lasu (np. uszkodzenia drzew i krzewów, zaśmiecania lasu). Zwalczenie szkodnictwa leśnego jest realizowane przez pracowników terenowych Służby Leśnej, zwłaszcza przez strażników Straży Leśnej. Oprócz wykrywania sprawców przestępstw i wykroczeń oraz prowadzenia postępowań w trybie karno-sądowym, zadaniem straży jest również działalność prewencyjna.

Większość interwencji w zakresie zwalczania szkodnictwa leśnego dotyczy nieuprawnionego wjazdu i parkowania pojazdów silnikowych na terenach leśnych. Istotnym, również z punktu przyrodniczego zagrożeniem jest nasilająca się presja użytkowników quadów i motocykli crossowych, wjeżdżających nielegalnie na tereny leśne. Pojazdy te powodują niszczenie dróg ale także gleby i roślinności poza nimi, szczególnie na terenach podmokłych, oraz powodują płoszenie zwierząt.

Poważny problem stanowi również niszczenie lub uszkodzenie obiektów i urządzeń infrastruktury turystycznej, co generuje znaczną część strat i kosztów finansowych.

Do zwiększenia stopnia wykrywalności i penalizacji przypadków szkodnictwa leśnego przyczynia się stosowany w ostatnich latach, na szeroką skalę, monitoring wizyjny przy użyciu kamer i fotopułapek, który niejednokrotnie pozwala schwytać sprawców nawet w momencie popełniania wykroczenia.

6.3.9. Presja turystyczna

W ostatnich latach zauważalne jest zwiększone zainteresowanie spędzaniem wolnego czasu na terenach leśnych poprzez uprawianie sportu i różnych form turystyki zarówno na poziomie amatorskim jak i wykwalifikowanym. Nadleśnictwo Ostrolęka, podobnie jak wszystkie jednostki Lasów Państwowych angażują się w propagowanie tej aktywności, ale przede wszystkim odpowiadają na zapotrzebowanie społeczne poprzez budowę i udostępnianie infrastruktury, jak też organizowanie różnych form wydarzeń rekreacyjnych, turystycznych i kulturalnych oraz zajęć edukacyjnych. Ta bogata oferta przyczynia się do stałego wzrostu liczby osób przebywających na terenach leśnych, z drugiej strony jednak powoduje skanalizowanie i ukierunkowanie ruchu turystycznego tak, aby uwzględniał potrzeby ochrony środowiska leśnego oraz nie kolidował z prowadzoną gospodarką leśną.

Lokalnie, okresowo zaznacza się zwiększona obecność ludzi związana ze zbiorem jagód i grzybów. Aktywność ta często wiąże się z zaśmiecaniem oraz nieuprawnionym wjazdem

i parkowaniem pojazdów silnikowych w lesie, niekiedy również z zagrożeniem pożarowym (nieumyślne zaproszenie ognia). Działalność terenowych służb leśnych przyczynia się do ograniczania i minimalizowania negatywnego wpływu tego zjawiska.

Wzrastający poziom edukacji i świadomość osób korzystających z wypoczynku w lesie sprawia, że presja turystyczna nie stanowi istotnego problemu dla środowiska leśnego na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka.

6.3.10. Wadliwe wykonywanie czynności hodowlano-ochronnych

Szkody te mogą powstać najczęściej przy pracach związanych z użytkowaniem lasu. Należy tu przede wszystkim zaliczyć:

- zniszczenia odnowień podokapowych i odnowień na gniazdach, niszczenie runa i wierzchnich warstw gleby, korzeni, koron i pni, w wyniku niewłaściwie przeprowadzonej ścinki drzew i zrywki drewna,
- usuwanie drzew biocenotycznych,
- kaleczenie drzew i niszczenie dróg w wyniku używania niewłaściwego taboru transportowego,
- zaśmiecanie lasu przez pozostawianie w lesie pustych, plastikowych opakowań po napojach, opakowań po olejach używanych do pilarek i innego sprzętu,
- wyciek olejów z maszyn podczas prac gospodarczych.

Administracja Nadleśnictwa prowadzi stale działania w celu ograniczenia i minimalizacji negatywnego wpływu ww. czynników.

7. PLAN DZIAŁAŃ Z ZAKRESU OCHRONY PRZYRODY

7.1. Ogólne wytyczne i zasady organizacji gospodarstwa leśnego i realizacji prac leśnych

Wszelkie działania gospodarcze realizowane na gruntach Nadleśnictwa muszą być prowadzone w sposób, który zapewnia:

- zachowanie całej naturalnej zmienności przyrody leśnej i funkcjonowania ekosystemów leśnych i nieleśnych w stanie niepogorszonym,
- zachowanie populacji roślin i zwierząt chronionych występujących na terenie Nadleśnictwa w stanie niepogorszonym,
- restytucję metodami hodowli i ochrony lasu zbiorowisk przyrodniczych zdegradowanych i zniekształconych w celu zapewnienia szybszego niż w procesach naturalnych tempa przywracania zgodności biocenozy z biotopem, poprzez przebudowę drzewostanów i zabiegi hodowlane,
- ochronę i zachowanie różnorodności biologicznej oraz bogactwa genetycznego zbiorowisk roślinnych i zwierząt.

W celu ochrony zasobów przyrodniczych, a wielu przypadkach poprawy stanu ich zachowania, należy dążyć do realizowania w jak najszerszym zakresie poniższych wytycznych:

- wyłączenie z użytkowania rębego drzewostanów na siedliskach Bb, BMb oraz LMb, (z wyłączeniem szczególnych sytuacji kiedy należy zastosować rębnię V),
- zapewnienie stałego udziału starych drzew w drzewostanach – pozostawienie kęp starodrzewów na powierzchniach użytkowanych rębnie,
- wyłączenie z użytkowania rębego kęp starodrzewów, tworzących bufor wokół śródleśnych bagien, źródlisk, torfowisk, jezior, rzek i innych cieków (o szerokości równej minimum jednej wysokości drzewostanu),
- pozostawienie podczas zabiegów gospodarczych drzew biocenotycznych, w tym drzew dziuplastych (uwzględniając przy tym zapewnienie bezpieczeństwa osób i mienia),
- przy wprowadzaniu odnowień na leśnych siedliskach przyrodniczych stosować składy gatunkowe zawarte w PUL,
- w przypadku stwierdzenia nieumyślnego pozyskania drewna z gatunkiem chronionym na nieznanym wcześniej stanowisku i potwierdzeniu prawidłowego rozpoznania gatunku, należy fragment pnia z gatunkiem pozostawić w lesie,

- w celu ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego w trakcie wykonywania prac leśnych szczególną uwagę należy zwracać na:
 - ochronę stanowisk gatunków chronionych, rzadkich i cennych podczas trzebieży i innych zabiegów, między innymi poprzez wyłączenie z zabiegu fragmentu drzewostanu ze stanowiskiem gatunku chronionego, zwracanie uwagi na miejsca obalania drzew, wykonanie zabiegu poza okresem lęgowym ptaków,
 - pozostawianie w lesie części biomasy (stojących drzew martwych, połamanych, wykrotów, gałęzi, igliwia i kory), o ile nie jest to sprzeczne z zasadami ochrony lasu,
 - wytyczanie i wykorzystywanie stałych szlaków zrywkowych,
 - stosowanie bioolei jako smarów silnikowych,
 - unikanie niszczenia runa i ściółki leśnej między innymi poprzez wykonywanie zrywki zimą przy pokrywie śnieżnej lub przy użyciu urządzeń zabezpieczających,
 - przy zwalczaniu owadów i grzybów zagrażających drzewostanom ograniczyć do minimum stosowanie preparatów chemicznych na korzyść biologicznych,
 - w zabezpieczaniu upraw i młodników preferować środki mechaniczne,
 - w trakcie wykonywania prac leśnych w okolicy obiektów kultury materialnej i duchowej (cmentarze, mogiły, kapliczki) zachować szczególną ostrożność,
 - przy wykonywaniu zabiegów pielęgnacyjnych w drzewostanach porastających wydmy, wyłączyć z zabiegu wierzchowinę wydmy gdy istnieje ryzyko uruchomienia procesów erozyjnych,
 - prowadząc zabiegi gospodarcze, należy w pierwszej kolejności usuwać gatunki obce w tym zwłaszcza: dąb czerwony, grochodrzew, klon jesionolistny i inne. W miarę możliwości podczas prac gospodarczych należy eliminować zauważone inwazyjne rośliny zielne, takie jak: nawłóć późna, nawłóć kanadyjska, barszcz Sosnowskiego rdestowiec ostrokończysty, niecierpek drobnokwiatowy, niecierpek gruczołowaty, kolczurka klapowana i inne (baza danych o gatunkach inwazyjnych: www.iop.krakow.pl/ias/Baza.aspx).
- w zakresie ochrony lasu:
 - prowadzić monitoring techniczny i biologiczny w celu właściwego prognozowania zagrożeń, a w drzewostanach szczególnie narażonych na czynniki chorobowe prowadzić kontrolę stanu sanitarnego,
 - dążyć do utrzymania liczebności szkodników na poziomie nie zagrażającym występowaniu szkód istotnych (gradacji),

- w razie konieczności, stosować biotechniczne metody ochrony lasu, między innymi wykorzystywać pułapki feromonowe używane do zwalczania i prognozowania pojawienia się szkodników wtórnych,
- prowadzić aktywną ochronę drapieżnej entomofauny, mogącej w określonych warunkach sprzyjać walce ze szkodnikami owadzimi,
- na etapie zakładania upraw leśnych w miejscach stałego przemieszczania się zwierzyny płowej, pozostawić bez grodzenia przesmyki, obsadzone brzozą, świerkiem lub innymi gatunkami niechętnie zgryzanyymi.

Nowe stanowiska cennych gatunków nanieść na odpowiednie mapy (np. szkice powierzchni manipulacyjnej) i katalogować (uzupełniać kronikę POP oraz ewidencję w SILP), w razie potrzeby zaznaczyć w terenie. Działaniem służącym zachowaniu cennych elementów przyrody jest przeprowadzanie szkoleń pracowników z rozpoznawania gatunków grzybów, roślin i zwierząt.

7.2. Zadania dotyczące form ochrony przyrody

7.2.1. Rezerwat

Na terenie Nadleśnictwa zlokalizowany jest jeden rezerwat przyrody „Olsy Płoszyckie”. Podstawowym dokumentem, na podstawie którego można podejmować działania z zakresu ochrony czynnej lub biernej jest plan ochrony rezerwatu przyrody ustanawiany na okres 20 lat. Opisuje on aktualny stan i walory przyrodnicze. Identyfikuje on istniejące i potencjalne zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne oraz wskazuje sposoby ich eliminacji i ograniczania. Rezerwat „Olsy Płoszyckie” nie posiada aktualnego planu ochrony (dokument wyekspirował 31 grudnia 2020 r.). Wszelkie działania na terenie rezerwatu mogą być realizowane jedynie na podstawie zadań ochronnych ustanawianych w drodze zarządzenia przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie.

Nadleśnictwo zobowiązane jest do monitorowania stanu środowiska przyrodniczego na terenie rezerwatu oraz do współpracy przy aktualizacji planu ochrony lub zadań ochronnych będących w kompetencji RDOŚ.

7.2.2. Obszary Natura 2000

PLB140005 Doliny Omulwi i Płodownicy

Jako główne zagrożenia dla przedmiotów ochrony w obszarze Doliny Omulwi i Płodownicy, w SDF i w PZO, wskazano zmiany sposobu użytkowania gruntów (zaniechanie lub zbyt intensywne koszenie łąk) restrukturyzację gospodarstw i regulację cieków wodnych. Spośród działań gospodarki leśnej jako oddziałujące negatywnie wskazano zalesianie terenów otwartych. Projekt Planu nie przewiduje żadnych zalesień na terenie omawianego obszaru N2000.

Do gatunków, na które wpływ może mieć gospodarka leśna należy zaliczyć lerkę, lelka, dzięciola czarnego, w mniejszym stopniu dudka i kraskę, które mogą wykorzystywać strefę ekotonową na granicy lasów i terenów otwartych, powierzchnie zrębów i upraw.

Według informacji zawartych w SDF teren ostoi stanowi miejsce lęgowe 400 par lerki (0,8% populacji krajowej). Dane z inwentaryzacji ostoi wykazują 184 stwierdzenia tego gatunku, z tego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa – 19, z czego na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo – 3 stwierdzenia. Zatem wielkość populacji, na którą potencjalnie może oddziaływać realizacja Planu to 1 do 2 % populacji w ostoi Natura2000. Biorąc pod uwagę brak planowanych zabiegów w wydzieleniach ze stwierdzeniem lerki, można wykluczyć możliwość negatywnego oddziaływania realizacji planu na ten gatunek. Według inwentaryzacji brak jest na rozpatrywanym obszarze stwierdzeń lelka i dzięciola czarnego. Niemniej analiza planowanych działań i wynikająca z nich zmiana struktury drzewostanu pozwala wnioskować o braku negatywnego wpływu na potencjalne siedliska tych gatunków. Powierzchniowy udział drzewostanów w V klasie wieku pozostanie na podobnym poziomie, natomiast klasa VI i starsze zwiększą swój udział, co należy rozpatrywać jako pozytywne oddziaływanie poprzez zwiększenie dostępności potencjalnych siedlisk, zwłaszcza dla gatunków dziuplaków. Podobnie w odniesieniu do lerki i lelka, analiza planowanych działań wykazała, że spełniony będzie wymóg w zakresie działań ochronnych określonych w PZO, tj: *„Użytkowanie rębne (rębnie zupełne) należy planować w ten sposób, aby areal zrębów i upraw w wieku do 15 lat w skali całego obszaru nie zmniejszył się więcej niż o 10 % całkowitej powierzchni siedlisk bór suchy, bór świeży, bór mieszany świeży. Zmniejszenie to może być skutkiem jedynie niekorzystnej struktury klas wieku powodującej brak możliwości użytkowania rębnego.”*

Powierzchnia wskazanych siedlisk wynosi ok. 76 ha. Drzewostany w wieku do 15 lat stanowią ok. 5 ha, planowana powierzchnia rębni ok. 4,9 ha. Nadmienić należy jednocześnie, że pewną pulę siedlisk odpowiednich dla lerki i lelka zapewniają lasy pozostające poza zarządem Nadleśnictwa.

PLB140007 Puszcza Biała

W PZO dla tej ostoi ptaków, wśród zagrożeń mających wpływ na obszar, jako główne wskazuje się: zmianę struktury oraz intensyfikację użytkowania gruntów, rozproszoną zabudowę i przekształcanie krajobrazu. Z zakresu działań gospodarki leśnej, jedynie zalesianie terenów otwartych może mieć negatywny wpływ na wybrane gatunki ptaków. Według danych z inwentaryzacji OSOP (2008) na części ostoi w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa zlokalizowanych jest tylko 10 z blisko 1300 stwierdzeń gatunków ptaków stanowiących przedmiot ochrony; 7 stwierdzeń gąsiora i po jednym stwierdzeniu lerki, derkacza i dudka. Pomimo pewnych ograniczeń (dane te pochodzą z przed 12 lat i nie wskazują szczegółowej lokalizacji gniazd czy terytoriów ptaków) informacje te, pozwalają zobrazować charakter i znaczenie tego obszaru dla ochrony całej ostoi. Stwierdzone tu gatunki związane są z siedliskami otwartymi, a ich liczebność w skali populacji dla całego obszaru Natura 2000 jest marginalna.

Pomimo dużego udziału terenów leśnych w ostoi i przy obecności gatunków kwalifikujących, związanych z siedliskami leśnymi, prowadzona gospodarka leśna nie generuje zagrożeń, a dla lerki i lelka wskazywana jest jako oddziałująca korzystnie (Wilk 2010). W analizowanym Planie nie projektuje się zalesień terenów otwartych, co pozwala wykluczyć negatywne oddziaływanie na lerkę. W odniesieniu do bociana czarnego plan zadań ochronnych zawiera obligatoryjne działanie: *„Zapewnienie co najmniej 10% udziału drzewostanów ponad 80 letnich w granicach wyróżnionych arealów gatunku w każdym Nadleśnictwie. Udział ten powinien być rozliczany w skali wszystkich arealów w nadleśnictwie, analiza wykonywana podczas sporządzania planu urządzenia lasu”*, za realizację którego odpowiedzialne są poszczególne nadleśnictwa. Analiza dostępnych materiałów i projektu planu pod tym kątem pozwoliła wykluczyć możliwość wystąpienia negatywnego oddziaływania. Wszystkie stanowiska i stwierdzenia bociana czarnego wykazane w inwentaryzacji dla OSOP zlokalizowane są poza granicami Nadleśnictwa Ostrołęka. Niewielki fragment obszaru N2000 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa, stanowiący ok 120 ha, jest zbyt mały aby analiza struktury wiekowej drzewostanu w odniesieniu do powierzchni była miarodajna do oceny stanu zachowania siedliska w ostoi. Niemniej fakt, że obecnie większość rozpatrywanej powierzchni stanowią drzewostany w IV klasie wieku pozwala wnioskować, że udział drzew w wieku ponad 80 lat, który obecnie wynosi ok. 5%, będzie stale wzrastał przez co najmniej najbliższe 20 lat. W przypadku stwierdzenia nowego rewiru i gniazda bociana czarnego w omawianym obszarze, zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, Nadleśnictwo podejmie procedurę utworzenia strefy ochronnej.

PLB140014 Dolina Dolnej Narwi

Projekt Planu nie implikuje jakichkolwiek zagrożeń dla OSOP Dolina Dolnej Narwi. PZO nie identyfikuje istniejących i potencjalnych zagrożeń związanych z gospodarką leśną. Ze względu na charakter obszaru i przedmioty ochrony, problemy i zadania ochronne koncentrują się wokół zachowania terenów otwartych, podmokłych łąk i pastwisk, obszarów bagiennych będących siedliskami gatunków ptaków wodno-blotnych. Potencjalnym zagrożeniem dla tych biotopów mogą być zalesienia terenów otwartych. Przedmiotowy projekt Planu nie zawiera takich działań.

7.2.3. Pomniki przyrody

Zgodnie z art. 45.1 Ustawy o ochronie przyrody w stosunku do pomnika mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzania i zanieczyszczania gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-blotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także mineralów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzania roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych.

Zakazy nie dotyczą:

- 1) prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;

- 2) realizacji inwestycji celu publicznego w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
- 3) zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
- 4) likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

Zakazy dotyczące poszczególnych pomników i użytków zawarte są w aktach prawnych powołujących dane formy ochrony przyrody.

Nadleśniczy, jako zarządca terenu, zobowiązany jest do monitorowania stanu pomników przyrody znajdującymi się na gruntach Nadleśnictwa. Ma też obowiązek, zgodnie z art. 115 Ustawy o ochronie przyrody, umieścić tablicę informującą o nazwie użytku i zakazach obowiązujących w stosunku do niego. Uwagi dotyczące stanu pomników przyrody i ewentualnych zagrożeń oraz wnioski o weryfikację ich stanu należy zgłaszać do właściwych rad gmin. Należy zaznaczyć, że np. martwe lub wyrócone pomnikowe drzewo jest nadal objęte ochroną, do czasu jej zniesienia przez właściwą radę gminy.

W ramach realizacji zadań z zakresu ochrony bioróżnorodności w lasach, również w trakcie prowadzenia prac i zabiegów gospodarczych, należy zwracać szczególną uwagę na drzewa i inne cenne twory przyrody, które w przyszłości mogą zostać uznane za pomniki przyrody zgodnie z kryteriami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie kryteriów uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody (Dz. U. z dnia 12 grudnia 2017 r. poz. 2300).

7.3. Ochrona gatunkowa roślin

Ochrona gatunkowa roślin ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących gatunków roślin oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Szczegółowe wytyczne dotyczące ochrony gatunkowej roślin określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 roku w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014 poz. 1409). Wprowadzono tu między innymi zapis zakazujący niszczenia siedlisk roślin. Zakaz ten nie dotyczy wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki leśnej, jednakże, jeżeli technologia prac umożliwia zachowanie stanowisk gatunków chronionych, należy ją promować. Odstępstw od zakazów nie stosuje się do gatunków oznaczonych symbolem (3) w załączniku nr 1 do rozporządzenia. W przypadku Nadleśnictwa Ostrolęka dotyczy to sasanki otwartej *Pulsatilla patens*.

Poniżej zamieszczono ogólne zalecenia ochronne dla poszczególnych grup roślin związanych z określonymi siedliskami.

Zalecenia ochronne dla gatunków borowych:

- utrzymanie dostępu światła do dna lasu,
- przeciwdziałanie zarastaniu (wykaszenie trzcinnika i traw, ograniczenia podszytów),
- inwentaryzacja najbogatszych stanowisk gatunków chronionych w celu ochrony ich przed zniszczeniem przez zrywkę oraz składowanie surowca (szczególnie wzdłuż dróg),
- utrzymanie szerokich, niezacienionych dróg, usuwanie z poboczy nalotu gatunków lekkonasiennych i krzewów (bardzo ważne dla sasanki otwartej *Pulsatilla patens*),
- rozluźnienie zwarcia drzewostanów II klasy wieku na stanowiskach gatunków chronionych, w celu zapewnienia właściwych warunków świetlnych,
- pozostawienie biogrup drzew na zrębach w miejscach najbogatszych stanowisk gatunków chronionych (uprzątnięcie starego lasu zagraża większości gatunków chronionych, z wyjątkiem gruszyczkowatych, mącznicy, goździków i sasanki).

Zalecenia dla grupy leśnych gatunków siedlisk żyźnych:

- ochrona stanowisk przed zniszczeniem podczas prac leśnych,
- utrzymanie niewielkiego dostępu światła do dna lasu,
- pozostawianie kęp starodrzewów na zrębach.

Zalecenia dla grupy gatunków śródleśnych obszarów podmokłych:

- utrzymanie poziomu uwilgotnienia,
- ograniczenie sukcesji leśnej,
- zachowanie niewielkich śródleśnych powierzchni otwartych, o wysokim uwilgotnieniu.

Nadleśnictwo zobowiązane jest do ewidencjonowania i monitoringu stanowisk rzadkich chronionych gatunków roślin.

Szczególne zalecenia dotyczą ochrony stanowisk **sasanki otwartej** *Pulsatilla patens*, gatunku z załącznika II i IV Dyrektywy Siedliskowej, ujętego w Polskiej czerwonej księdze roślin i na czerwonej liście roślin naczyniowych w Polsce, który wymaga ochrony czynnej. W ekosystemach leśnych zalecenia ochronne ukierunkowane są na kształtowanie prześwietlonych drzewostanów sosnowych bez świerka lub z jego minimalnym udziałem. W tym celu zaleca się m.in. usuwanie świerka i gatunków liściastych oraz rezygnację z wprowadzania świerka i podszytów liściastych na siedliskach borowych. Zalecenia te powinny być realizowane zarówno w aktualnie znanych jak i historycznych miejscach występowania sasanki, gdzie w ostatnich latach nie stwierdzano osobników. Utrzymywanie i ochrona tych

płatów jest uzasadniona jako rezerwar potencjalnych siedlisk, gdzie w sprzyjających warunkach (np. naturalne lub sztuczne zaburzenia struktury, uszkodzenia warstwy mszystej wskutek prac leśnych wiatrołomów itp.) gatunek może ponownie się pojawiać.

Na terenie Nadleśnictwa monitorowanych jest 25 stanowisk sasanki otwartej *Pulsatilla patens* i 3 stanowiska sasanki łąkowej *Pulsatilla pratensis*. Od kilku lat zaznacza się wyraźny spadek liczebności tych gatunków. Sasanka łąkowa od 2015 roku występowała tylko na jednym stanowisku gdzie w 2020 również stwierdzono jej brak. Gwałtowny spadek liczebności obserwuje się również w przypadku sasanki otwartej. W 2019 r. gatunku nie stwierdzono na 3 z 25 monitorowanych stanowisk, w 2020 r. – na 10, a w 2021 na 13 stanowiskach.

Zaleca się przeprowadzenie monitoringu stanowisk sasanki w oparciu o metodykę GIOŚ. Pozwoli to na określenie wskaźników stanu zachowania populacji i siedliska, wskazanie istniejących i potencjalnych zagrożeń oraz sposobów ich eliminacji i perspektywy ochrony.

Fot. 9. Sasanka otwarta *Pulsatilla patens* (fot. T. Baldyga).

7.4. Ochrona gatunkowa grzybów

Wykaz grzybów objętych ochroną oraz szczegółowe wytyczne dotyczące postępowania z nimi określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 roku w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. 2014 poz. 1408). Część sformułowanych tu zakazów nie

dotyczy wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki leśnej, jeżeli technologia prac uniemożliwia przestrzeganie tych zakazów.

Ochrona dziko występujących grzybów polega w szczególności na:

- zabezpieczeniu ostoi i stanowisk grzybów przed zagrożeniami zewnętrznymi,
- zapewnieniu obecności i ochronie różnego rodzaju podłoża, na którym rozwijają się chronione gatunki grzybów, w szczególności drzew w starszym wieku, martwego drewna (drzew stojących i leżących),
- wykonywaniu zabiegów gospodarczych lub ochronnych utrzymujących właściwy stan siedliska grzybów,
- edukacji w zakresie sposobów ochrony i rozpoznawania gatunków chronionych,
- promowaniu technologii prac związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki leśnej, umożliwiającej zachowanie ostoi i stanowisk gatunków chronionych.

7.5. Ochrona gatunkowa zwierząt

Ochrona gatunkowa zwierząt ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Wykaz zwierząt objętych ochroną oraz szczegółowe wytyczne dotyczące postępowania z nimi określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2016 poz. 2183). Rozporządzenie różnicuje zakazy do poszczególnych grup gatunków. Zakazy wyszczególniono w § 6 rozporządzenia. W stosunku do dziko występujących zwierząt wprowadzono dodatkowo zakazy umyślnego płoszenia lub niepokożenia oznaczonych symbolem (1), umyślnego płoszenia lub niepokożenia w miejscach lęgowych, noclegu, żerowania ptaków migrujących oznaczonych symbolem (2), oraz zakaz fotografowania i płoszenia gatunków oznaczonych symbolem (3). Odstępstwa od zakazów wyszczególniono w § 9 rozporządzenia.

Szczególnie liczną grupę kręgowców w ekosystemie leśnym stanowią ptaki. Większość gatunków występujących w lasach nie należy do zagrożonych, jednak wymogi ochrony określają konieczność zapewnienia im dostępności właściwych siedlisk zapewniających miejsca żerowania oraz miejsca lęgowe. Szczególną grupę stanowią w tym względzie dziuplaki pierwotne i wtórne. Ich występowanie determinuje obecność odpowiedniej puli dziupli naturalnych i drzew

umożliwiających wykuwanie dziupli. Zasady hodowli lasu i Instrukcja ochrony lasu wskazują na konieczność pozostawiania w lesie drzew dziuplastych, możliwie jak największej liczby gatunków. W przypadku braku odpowiednich drzew z dziuplami, należy wywieszać budki lęgowe, zgodnie z wymaganiami określonych grup ptaków (wielkość otworu wejściowego, zagęszczenie budek itp.). W lasach zazwyczaj wywieszane są skrzynki dla drobnych dziuplaków. Należy jednak uwzględnić również budki dużych rozmiarów (typ D i E wg. Sokołowskiego) - mogą z nich korzystać takie gatunki jak np. dudek, puszczyk zwyczajny, tracz nurogęs czy gagoń. W przypadku dwóch ostatnich gatunków, budki (typ E) należy wywieszać na brzegach drzewostanów w sąsiedztwie zbiorników wodnych i rzek. Skrzynki powinny być corocznie jesienią czyszczone z pozostałości lęgu, co warunkuje skuteczność ponownego zasiedlenia wiosną.

Zagadnieniem wymagającym szczególnej uwagi jest występowanie na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka kraski *Coracias garrulus* – gatunku, którego krajowa populacja znajduje się na krawędzi wymarcia. Ze względu na kryteria niskiej liczebności, skrajnie niewielkiej populacji o rozdrobnionej strukturze, spadek liczebności w państwach ościennych i ograniczoną możliwość zasilania populacji z zewnątrz, gatunek znalazł się na czerwonej liście ptaków Polski. Obszar Nadleśnictwa pełni kluczową rolę dla zachowania gatunku w Polsce. W 2021 roku kraski przystępowały do lęgów głównie na terenie Równiny Kurpiowskiej gdzie stwierdzono 14 par. Od 2011 roku Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków rozpoczęło realizację kompleksowego projektu „Aktywna ochrona kraski na Równinie Kurpiowskiej”. Celem projektu było zachowanie populacji kraski, w głównym rejonie jej występowania w Polsce tj. na Równinie Kurpiowskiej, na terenie 3 województw: mazowieckiego, podlaskiego i warmińsko-mazurskiego. Jego realizacja zakończyła się we wrześniu 2015 roku. Kolejna edycja tego programu jest jeszcze realizowana w 2022 roku. Do działań realizowanych w trakcie programu należą: wieszanie skrzynek lęgowych, zabezpieczanie lęgów przed drapieżnikami, zapobieganie degradacji i poprawa struktury żerowisk, dokarmianie w okresach niesprzyjającej pogody, ochrona przed płoszeniem przez ludzi, ochrona potencjalnych drzew lęgowych i nasadzenia nowych. Prowadzony był również kompleksowy monitoring efektów działań ochronnych oraz szeroka akcja informacyjno-edukacyjna. W granicach administracyjnych Nadleśnictwa Ostrołęka gniazduje 7 par kraski jednak poza gruntami znajdującymi się w jego zarządzie. Niemniej Nadleśnictwo współpracuje przy realizacji czynnej ochrony kraski. W 2021 roku na terenach administrowanych przez Nadleśnictwo wywieszono 55 budek lęgowych.

W kontekście realizacji Planu na uwagę zasługuje fakt, że oprócz preferowanych terenów otwartych (gatunek jest dziuplakiem wtórnym - zajmuje dziuple po dzięciole czarnym

i zielonym), kraska może gniazdować w rejonie dużych zrębów i śródleśnych polan. W optymalnych siedliskach w odległości 200–500 m od gniazda powinien występować skraj starego (VI–VII klasa wieku) lasu (boru), gdzie kraska często znajdowała dogodne miejsca lęgowe, ale gdzie przede wszystkim zdobywała znaczną część niezbędnego dla prawidłowego rozwoju piskląt pokarmu, złożonego głównie z ksylofagicznych chrząszczy (A. Górski 2013). Istotnym składnikiem pokarmu kraski jest występujący na zrębach chrząszcz – kołatek czarny, pozytywne może okazać się zatem użytkowanie drzewostanów rębniami zupełnymi. W działania ochronne kraski wpisywać się będą zalecenia pozostawiania drzew dziuplastych, zwłaszcza w strefie ekotonowej z terenami otwartymi, gdzie prowadzona jest ekstensywna gospodarka rolna a tereny leśne graniczą z łąkami i pastwiskami.

W wydzieleniach, w których stwierdzono obecność dużych i łatwych do zlokalizowania, zasiedlonych gniazd i dziupli ptaków, które nie wymagają utworzenia strefy ochronnej, rozważyć wstrzymanie cięć do zakończenia okresu lęgowego i/lub pozostawienie kęp starodrzewu wokół gniazd.

Nadleśnictwo zobowiązane jest do ewidencjonowania stanowisk rzadkich chronionych gatunków zwierząt. W celu pełniejszego rozpoznania walorów przyrodniczych zalecane jest prowadzenie monitoringu istniejących oraz inwentaryzacji nowych stanowisk gatunków zwierząt chronionych z uwzględnieniem miejsca i statusu występowania.

7.6. Ochrona strefowa

W Nadleśnictwie Ostrołęka wyznaczono 1 strefę ochronną bielika na terenie Leśnictwa Kruszewo. W granicach stref ochronnych obejmujących miejsca rozrodu i regularnego przebywania ptaków w strefie całorocznej w okresie całego roku, a w strefie ochrony okresowej, czasowo zabronione jest:

- przebywanie osób, z wyjątkiem właściciela nieruchomości objętej strefą ochrony oraz osób sprawujących zarząd i nadzór nad obszarami objętymi strefą ochrony, oraz osób wykonujących prace na podstawie umowy zawartej z właścicielem lub zarządcą,
- wycinanie drzew lub krzewów,
- dokonywanie zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków,
- wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji.

Ponadto w celu ochrony miejsc lęgowych i miejsc żerowania zaleca się:

- ograniczenie i ukierunkowanie ruchu turystycznego w miejscach stałego gniazdowania w okresie wyprowadzania lęgów,
- przywracanie właściwych stosunków wodnych w lasach i w ich sąsiedztwie,
- ograniczenie stosowania pestycydów i insektycydów,
- pozostawianie drzew dziuplastych.

Każdorazowa czynność gospodarcza polegająca na wycince drzew lub krzewów, powinna odbywać się za zgodą RDOŚ w strefie ochrony całorocznej – przez cały rok oraz w strefie ochrony okresowej – w okresie ochronnym.

7.7. Ochrona siedlisk przyrodniczych

Celem ochrony siedlisk przyrodniczych jest odtworzenie i utrzymanie lub odtworzenie ich w tzw. właściwym stanie ochrony.

Stan ochrony siedliska przyrodniczego uznany za "właściwy", oznacza że:

- jego naturalny zasięg i obszary mieszczące się w obrębie tego zasięgu są stale lub się powiększają,
- szczególna struktura i funkcje konieczne do jego długotrwałego zachowania istnieją i prawdopodobnie będą istnieć w dającej się przewidzieć przyszłości.

Nieleśne siedliska przyrodnicze

Na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa stwierdzono dwa płaty nieleśnych siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I dyrektywy siedliskowej:

- wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (kod 2330) – jedno wydzielenie 2,61 ha
- starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion* (kod 3150) – cztery wydzielienia o pow. łącznej 5,02 ha.

W siedliskach tych nie zaplanowano żadnych czynności gospodarczych.

Leśne siedliska przyrodnicze

W przypadku leśnych siedlisk przyrodniczych istotny jest sposób ich zagospodarowania, który powinien być realizowany tak, aby nie doprowadzać do zniekształcenia parametrów tych siedlisk, w szczególności „struktury i funkcji”, co w konsekwencji prowadziłoby do naruszenia stanu ich ochrony.

9170 - grąd subkontynentalny

Siedliska grądów zajmują na terenie Nadleśnictwa 64,3 ha. Na powierzchni 7,42 ha (11%) nie zaplanowano żadnych działań gospodarczych. Na pozostałej powierzchni zaplanowano trzebieże (50 ha – 78%) i czyszczenia (6,82 ha – 11%). Są to zabiegi hodowlano–ochronne, podyktowane występowaniem określonych faz rozwojowych. Cięcia te nie będą wpływały negatywnie na stan siedliska. W ramach ich realizacji będzie kształtowany skład gatunkowy oraz struktura pionowa drzewostanów w kierunku dostosowywania go do warunków siedliska. W trakcie cięć pielęgnacyjnych w miarę możliwości należy pozostawiać część drzew dziuplastych i zamierających. Zaprojektowane zabiegi nie spowodują pogorszenia parametrów siedliska zarówno w zakresie struktury i funkcji jak też powierzchni.

91D0 - bory i lasy bagienne

Siedlisko zostało zidentyfikowane w jednym wydzieleniu na powierzchni 3,2 ha, gdzie nie zaplanowano żadnych działań gospodarczych.

91E0 - łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe

Siedliska łągów zajmują na terenie Nadleśnictwa 52,43 ha. Na powierzchni 22,58 ha (43,1 %) nie zaplanowano żadnych zabiegów gospodarczych. Na powierzchni 15,13 ha zaplanowano czyszczenia i trzebieże (29%), na pozostałej powierzchni cięcia rębne: Ib – 0,93 ha, IIIa – 3,19 ha i w największym wymiarze rębnia IVd – 10,6 ha (20%).

Na powierzchni bez wskazań gospodarczych umożliwiające zostanie działanie naturalnych procesów kształtujących zbiorowiska łągów. Cięcia pielęgnacyjne (czyszczenie i trzebieże) przy założeniu ochrony w możliwie największym stopniu gleby i runa, nie będą powodowały zniekształcenia siedliska, a realizowana przy okazji regulacja składu gatunkowego będzie miała wpływ korzystny. Sposób użytkowania rębnego wynika w dużej mierze z wymagań ekologicznych olszy czarnej. Jest to gatunek o dużych wymaganiach świetlnych, w związku z czym, nawet w warunkach działania procesów naturalnych (np. w drzewostanach nieużytkowanych w rezerwatach) ma tendencję do wykształcania drzewostanów jednopiętrowych o ujednoliconej strukturze pionowej. Rębnia I została zaprojektowana jedynie na powierzchni poniżej 1 hektara. Dominującym sposobem użytkowania będzie rębnia stopniowa gniazdowa udoskonalona IVd (10,6 ha), która poprzez możliwość modyfikacji i stosowanie stref w sposób elastyczny pozwala dostosować zabiegi do specyfiki siedlisk i struktury drzewostanów. Ostatecznie skutek realizacji planu w siedlisku 91E0 wzrośnie

udział drzewostanów w I klasie wieku ale także w klasie VI i starszych o blisko 3%, co należy rozpatrywać jako korzystne dla zachowania struktury i funkcji siedliska.

91T0 - śródlądowy bór chrobotkowy

Siedlisko borów chrobotkowych na terenie Nadleśnictwa zajmuje powierzchnię 156 ha. Geneza powstania tego siedliska ma podłoże antropogeniczne i związane jest z historyczną, tradycyjną gospodarką (przebierowe użytkowanie i grabienie ścioly). Zaniechanie tych sposobów użytkowania doprowadziło w znacznej mierze do degradacji i zanikania tego siedliska. Największym zagrożeniem dla siedliska jest zbyt gęste zżarcie drzewostanu, a przede wszystkim nadmierny rozwój warstwy krzewów. Aby siedlisko utrzymane było w stanie optymalnym nie należy dopuścić do zżarcia drzewostanu i podszytu, zbyt dużego udziału gatunków liściastych oraz użyznienia gleby. Zachowanie tego siedliska nie jest możliwe bez zastosowania zabiegów ochrony czynnej zapobiegających procesom wzbogacania w substancje biogenne i wzrostowi konkurencyjności mszaków i roślin zielnych prowadzących do zaniku porostów. Jednym z warunków, którego należy bezwzględnie przestrzegać w realizacji prac gospodarczych jest usuwanie po zabiegach całości drewna zalegającego na dnie lasu.

Na powierzchni 71,45 ha (46%) nie zaplanowano żadnych działań gospodarczych. Na większości powierzchni siedliska zaplanowano zabiegi pielęgnacyjne (47%), co z uwagi na zwiększenie prześwietlenia drzewostanów, będzie miało korzystny wpływ na utrzymanie się i rozwój warstwy chrobotków. Należy wskazać potrzebę ochrony większych płatów tych porostów, tak aby nie uległy one uszkodzeniu podczas prac leśnych. W dwóch wydzieleniach, na powierzchni 11 ha zaprojektowano użytkowanie rębne rębnią Ib. Przed przystąpieniem do zabiegu należy zweryfikować informację o występowaniu siedliska na powierzchni. Określić udział, stopień pokrycia i stan zachowania. W przypadku potwierdzenia występowania płatów chrobotków należy zmodyfikować i dostosować sposób realizacji zabiegu do wymogów ochrony siedliska. Przy zachowaniu zaleceń ochrony realizacja zaplanowanych zabiegów nie pogorszy stanu zachowania siedliska. Wdrożenie zabiegów ochrony czynnej i jednocześnie prześwietlenie drzewostanów w skutek cięć pielęgnacyjnych może przyczynić się do poprawy stanu siedliska.

Zaleca się przeprowadzenie weryfikacji siedlisk przyrodniczych na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa, pod kątem ich właściwej identyfikacji, arealu i stanu zachowania. Rozpoznanie to pozwoli na skuteczne podejmowanie działań ochronnych i monitoringowych.

7.8. Kształtowanie stosunków wodnych

Retencja i ochrona zasobów wodnych ma kluczowe znaczenie dla funkcjonowania ekosystemu leśnego. Specyfika i uwarunkowania geomorfologiczne terenów Nadleśnictwa Ostrołęka, niewielka ilość zbiorników wodnych, bagien i torfowisk, sprawiają że zasadniczą rolę odgrywa zwiększanie i utrzymywanie zdolności retencyjnych drzewostanów. Sprzyja temu dostosowanie składu drzewostanów do siedliska, wzbogacanie ich struktury gatunkowej i przestrzennej. Zabiegi gospodarcze należy prowadzić w sposób ograniczający uszkodzenie gleby oraz warstwy mszystej, która ma szczególne właściwości magazynowania wody. Należy zaniechać lub ograniczyć do minimum prace melioracyjne, szczególnie prowadzące do odwadniania siedlisk i obniżania poziomu wód gruntowych. Istotnym elementem jest pozostawianie stref buforowych wokół mokradel, bagien i torfowisk oraz odtwarzanie i ochrona zasobów martwego drewna, które stanowi rezerwuuar wody i tworzy specyficzne mikrosiedliska, a ulegając rozpadowi poprawia zdolności retencyjne gleby.

Wobec niewielkiej ilości naturalnych cieków i zbiorników wodnych na terenach leśnych, jako pozytywne oddziaływanie należy wskazać sposób rekultywacji terenów po wyrobiskach żwiru poprzez ich zalewanie i tworzenie sztucznych zbiorników wodnych. Przy właściwym ukształtowaniu, utworzone w ten sposób siedliska wodne, w stosunkowo krótkim okresie są kolonizowane przez szereg gatunków roślin i zwierząt często również rzadkich i chronionych jak np. płazy czy ptaki wodnoblotne. Obiekt taki po osiągnięciu stanu równowagi, przy jednoczesnym retencjonowaniu wody stanowi wartościowy ekosystem wodny.

Fot. 10. Zbiornik wodny w sąsiedztwie rezerwatu Olsy Płoszyckie (fot. T. Baldyga).

7.9. Kształtowanie stref ekotonowych

Strefa przejściowa pomiędzy dwoma ekosystemami, ze względu na wzajemne przenikanie różnych środowisk stwarza specyficzne warunki siedliskowe dla wielu gatunków roślin i zwierząt – tzw. efekt styku. Z reguły odznacza się większym bogactwem gatunkowym i liczebnością zespołów organizmów niż graniczące ze sobą biotopy. Z tego względu ochrona i tworzenie stref ekotonowych zajmuje ważne miejsce w programie ochrony przyrody Nadleśnictwa, a także wynika z instrukcji ochrony lasu. Dokument ten wskazuje trzy funkcje stref ekotonowych:

1. Ochronne. Zapobieganie degradacji zbiorowisk leśnych w skutek insolacji, wysuszenia przez wiatr i migracji obcych gatunków roślin. Dobrze wykształcone strefy ekotonowe mogą także przeciwdziałać rozprzestrzenianiu się pożarów, wnikaniu do wnętrza kompleksów leśnych różnego rodzaju imisji (pyłów, aerozoli, gazów).
2. Biologiczne. Kształtowanie siedlisk bogatych zespołów flory i fauny, w tym często rzadkich i chronionych, które nie występują osobno w sąsiadujących ze sobą siedliskach lub ich istnienie jest zagrożone.

3. Społeczne. Struktura ekotonów przerywając monotonię drzewostanów gospodarczych pozytywnie wpływa na estetykę i postrzeganie krajobrazu. Bogactwo ziół, kwiatów i owoców występujących na styku lasów i łąk decyduje o walorach użytkowych ale też rekreacyjnych dla społeczeństwa.

Ekotony kształtuje się jako pasy składające się z trzech płynnie przenikających się stref: krzewiastej, drzewiasto-krzewiastej i drzewiastej. Kształt i szerokość ekotonu powinny zależeć od lokalnych warunków jak: ukształtowanie terenu, ekspozycja, zasobność sąsiadujących siedlisk. O znaczeniu i jakości ekotonów decyduje ich skład gatunkowy, struktura i szerokość. Jako optymalną wskazuje się szerokość od 10 do 15 metrów choć np. w przypadku siedlisk ubogich lub zdegradowanych oraz od strony południowej wystawy uzasadnione jest formowanie szerszego ekotonu. Do kształtowania stref ekotonowych powinno się wykorzystywać wyłącznie gatunki drzew i krzewów rodzimego pochodzenia. Najlepszymi składnikami strefy ekotonu są gatunki liściaste o niezbyt zwartej koronie. Przy zakładaniu stref ekotonowych należy wykorzystywać istniejące odnowienia naturalne, odrośla różnych gatunków drzew i krzewów oraz przestoje i pozostałości poprzedniego drzewostanu.

7.10. Zbiorcze zestawienie wskazań z zakresu ochrony przyrody

Tab. 36. Zestawienie wskazań w zakresie modyfikacji działań gospodarczych, mających na celu eliminację/minimalizowanie potencjalnych negatywnych skutków oddziaływania realizacji Planu.

Możliwe negatywne oddziaływanie	Działania zapobiegające lub minimalizujące
Zmniejszenie różnorodności biologicznej	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymywanie zróżnicowanych gatunkowo składów drzewostanów, charakterystycznych dla danego typu siedliska • wykorzystywanie zróżnicowanych mikrosiedlisk wydzieleni leśnych • pozostawianie w drzewostanach przewidzianych do użytkowania gatunków drzew (krzewów) rzadkich i cennych (wiązy, czereśnia ptasia, jabłoni dzika, głogi itp.), co oprócz utrzymania różnorodności drzewostanu wpłynie korzystnie na warunki bytowania wielu innych organizmów • utrzymywanie w lesie śródleśnych oczek, bagienek, łąk, polan, luk itp. • wykorzystywanie pojawiających się odnowień naturalnych. • wykorzystywanie do odnowień sztucznych materiału odnowieniowego pochodzącego z maksymalnie dużej liczby osobników z różnych obszarów Nadleśnictwa. • kształtowanie strefy ekotonu tak aby zróżnicowanie przestrzenne i gatunkowe siedliska warunkowało wzrost bogactwa gatunkowego różnych grup organizmów; do kształtowania strefy ekotonu z wykorzystaniem podsadzeń sztucznych, należy używać jedynie rodzimych gatunków drzew i krzewów (działanie to dotyczy także wykonywania odnowień na granicy z powierzchnią otwartą) • pozostawianie w lesie pojedynczych sztuk okazałych drzew, jako np. przestoje w rębniach złożonych i rębniach zupełnych, czy w postaci biogrup i kęp na zrębach zupełnych (w szczególności w otoczeniu stanowisk chronionych gatunków roślin i grzybów, dla których otwarta powierzchnia nie jest siedliskiem optymalnym)
Zmniejszenie różnorodności gatunkowej i genetycznej drzewostanów w wyniku selekcji prowadzonej na etapie pielęgnacyjnych/pogorszenie właściwości krajobrazowych	<ul style="list-style-type: none"> • zachowywanie w drzewostanach domieszki drzew i krzewów, pojawiających się naturalnie (nie uwzględnionych w składach gatunkowych upraw), zgodnych z typem siedliskowym lasu i warunkami klimatycznymi • pozostawianie w drzewostanach pewnej liczby osobników drzew warunkujących powstawanie mikrosiedlisk (drzewa o ciekawych kształtach, przestoje, rozpięracze, tzw. „dwójki” - drzewa zazwyczaj traktowane jako „szkodliwe” w gospodarce leśnej) • pozostawianie do naturalnej śmierci pojedynczych, wybranych drzew lub ich grup cechujących się znacznymi rozmiarami lub wiekiem przewyższającym znacznie wiek wydzielenia, w tym gatunków wczesnosukcesyjnych, w szczególności brzozy, osiki i topole. • w ramach prowadzonych prac hodowlanych w drzewostanach należy zapewnić 5-10% udziału drzew gatunków wczesnosukcesyjnych.
Zniszczenie lub degradacja stanowisk chronionych gatunków roślin (w wyniku prowadzonych prac lub zmian siedliskowych)	<p>W miarę możliwości organizacyjnych należy wykonywać prace w obrębie stanowiska w okresie zimowym, przy pokrywie śnieżnej oraz nie lokalizować w pobliżu stanowiska szlaków zrywkowych. Należy projektować oraz wykorzystywać stałe szlaki zrywkowe. W czasie wykonywania prac konieczna jest ochrona stanowisk poprzez ich oznakowanie oraz zapewnienie nadzoru nad prowadzonymi pracami.</p>

Możliwe negatywne oddziaływanie	Działania zapobiegające lub minimalizujące
Zubożenie siedliska gatunków związanych z martwymi i zamierającymi drzewami	Należy pozostawiać martwe, niezasiedlone lub opuszczone przez owady drzewa (posusz jałowy), stojące lub rozkładające się na dnie lasu, które nie stwarzają zagrożenia dla drzewostanu, a wręcz przeciwnie - sprzyjają zwiększeniu liczebności wielu organizmów. W szczególności pozostawiać należy martwe lub obumierające drzewa grube o pierśnicy ponad 40 cm. Należy pozostawiać przestoje, aż do ich biologicznej śmierci.
Zubożenie miejsc występowania płazów i gadów oraz pogorszenie stanu ekologicznego wód	Należy zabezpieczyć wykorzystywane przez poszczególne gatunki biotopy i miejsca schronienia. Można to realizować np. poprzez niewykonywanie w odległości do 30 m od zbiornika wodnego lub bagienka, w których lęgną się płazy działań przekształcających znacząco powierzchnię ziemi, które mogłyby stanowić barierę w przemieszczaniu się płazów lub powodować śmierć osobników (np. głębokie rowy), oraz pozostawianie (w sąsiadujących pododdziałach) leżących kłód, karpiny, stert głązów itp. jako miejsc zimowania płazów i gadów. W przypadku wykonywania cięć rębnych należy pozostawiać strefę buforową w postaci pasa starodrzewu o szerokości 30-50 m od zbiorników i cieków wodnych (nie dotyczy urządzeń wpisanych do ewidencji melioracji wodnych w rozumieniu ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne). Przed pozostawieniem buforu należy usunąć ewentualnie występujące w nim gatunki obce drzew i krzewów.
Uszczuplenie potencjalnie dogodnych siedlisk lęgowych ptaków szponiastych i bociana czarnego	Należy, w fazie zabiegów pielęgnacyjnych, pozostawiać w wydzieleniu kilka sztuk drzew określanych jako przestoje lub rozpieracze, aby mogły one w przyszłości stanowić potencjalne miejsca lęgowe ptaków. Potężnych rozmiarowo drzew nie należy także usuwać podczas wykonywania trzebieży czy rębni, a po kilka sztuk, na ile to możliwe, pozostawiać jako przestoje na uprawach.
Uszczuplenie potencjalnie dogodnych siedlisk lęgowych ptaków zasiedlających dziuple i nietoperzy	Pozostawianie w lesie drzew dziuplastych, możliwie jak największej liczby gatunków, a w przypadku ich niedostatku - wywieszanie odpowiednich budek lęgowych. Należy także pozostawiać w lesie drzewa o miękkim drewnie (np. rodzime topole, olsze, lipy), które mogą posłużyć jako dogodne miejsca wykucia gniazd w przyszłości. Również w uprawach i młodnikach w trakcie zabiegów pielęgnacyjnych nie należy usuwać wszystkich występujących gatunków o miękkim drewnie, tak aby w przyszłości mogły one stanowić cenną domieszkę drzewostanów.
Ryzyko płoszenia w okresie lęgowym rzadkich i cennych gatunków ptaków	W przypadku stwierdzenia, przed przystąpieniem do wykonania zabiegu, lęgów rzadkich gatunków ptaków jak np.: szponiaste, sowy, dzięcioł czarny, żuraw, należy prace leśne odłożyć w czasie do momentu zakończenia okresu lęgowego.
Ubytek odpowiednich siedlisk dla gatunków ptaków związanych ze środowiskiem strefy styku lasu z terenami otwartymi	Pozostawianie na skrajach lasu, na styku z terenami rolnymi (nie dotyczy dróg i terenów zabudowanych) drzew dziuplastych, drzew z bujnie rozwiniętą koroną lub wysokich, wierzb, rodzimych gatunków topól, a także występującego okrajka krzewów. Drzewa takie należy pozostawiać podczas wykonywania cięć pielęgnacyjnych. Zaleca się także takie postępowanie w przypadku wykonywania rębni na styku z terenami rolnymi w zwartych, rozległych kompleksach leśnych.

8. TURYSTYKA, EDUKACJA I PROMOCJA

Popularyzowanie turystyki i rekreacji na terenach leśnych, a zwłaszcza działania edukacyjne stanowią kluczowy element i mechanizm wzmacniający system ochrony przyrody i środowiska leśnego. Oferta Nadleśnictwa Ostrolęka w tym zakresie jest stale rozwijana stosownie do zapotrzebowania i oczekiwań społeczeństwa. Realizowana jest na wielu płaszczyznach, w różnych formach i dotyczy nie tylko działań z zakresu ochrony przyrody i gospodarki leśnej ale także kultury i historii, ze szczególnym uwzględnieniem walorów i bogatej tradycji regionu kurpiowszczyzny.

Realizacja zadań z zakresu edukacji przez jednostki Lasów Państwowych opiera się na zarządzeniu nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 maja 2003 r. w sprawie „Kierunków rozwoju edukacji leśnej w Lasach Państwowych” oraz „Wytycznych do tworzenia programu edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie”. Nadleśnictwo posiada zatwierdzony „Program edukacji leśnej społeczeństwa” na lata 2022-2031. Oprócz kontynuacji dotychczas prowadzonych działań Nadleśnictwo planuje m.in. zorganizowanie izby edukacji leśnej, wzbogacenie oferty o nowe urządzenia i pomoce dydaktyczne a wśród zadań nie inwestycyjnych – podnoszenie kompetencji pracowników Nadleśnictwa w zakresie edukacji, wsparcie merytoryczne nauczycieli i lokalnych podmiotów współpracujących w obszarze edukacji przyrodniczo-leśnej oraz rozszerzenie oferty edukacyjnej o możliwość prowadzenia zajęć w formie on-line.

Na terenie Nadleśnictwa funkcjonuje ścieżka dydaktyczna, ogród dydaktyczny im. Towarzystwa Przyjaciół Lasu, trasa nordicwalking, szlak konny, trzy ścieżki pieszo-rowerowe oraz trzy obszary wyznaczone w ramach programu „zanocuj w lesie”. Korzystanie z tych obiektów oraz przemieszczanie i uprawianie turystyki i rekreacji na terenach leśnych umożliwia sieć wyznaczonych 14 miejsc postoju pojazdów wyposażonych w niezbędną infrastrukturę jak ławki, ogrodzenia, kosze na śmieci i tablice informacyjne. Elementy te zapewniają bezpieczne parkowanie aut i właściwe korzystanie z miejsc postojowych z poszanowaniem środowiska.

Fot. 11. Infrastruktura w miejscu postojowym w leśnictwie Płoszyce (fot. T. Baldyga).

Tab. 37. Lokalizacja miejsc postojowych na terenie Nadleśnictwa.

Leśnictwo	Oddział
1. Płoszyce	13c
2. Dąbrówka	117f
3. Dąbrówka	73d
4. Dąbrówka	98m
5. Lelis	179b
6. Łodziska	216d
7. Borawe	632a
8. Borawe	642h
9. Borawe	644c
10. Borawe	663b
11. Kruszewo	734b
12. Przystań	454i
13. Przystań	204g
14. Rżaniec	385a

Wszystkie obiekty turystyczne, rekreacyjne, walory zarówno przyrodnicze jak też historyczne i kulturowe prezentowane są w atrakcyjnej formie internetowego portalu informacyjnego Lasów Państwowych - czaswlas.pl. Serwis stanowi bogatą bazę informacyjną dotyczącą atrakcji turystycznych wraz z mapami, bazy noclegowej, propozycje tras i wycieczek, co ułatwia zaplanowanie spędzania wolnego czasu w sposób dostosowany do indywidualnych potrzeb.

Ścieżka dydaktyczna w Leśnictwie Lelis.

Zlokalizowana jest ok. 10 km od Ostrołęki w kierunku północno-wschodnim, na terenie Leśnictwa Lelis. Ścieżka o długości ok. 6 km przebiega przez kompleks leśny pomiędzy miejscowościami Lęg Starościński, Szafarczyska i Kurpiewskie. Trasa wyposażona jest w urządzenia dydaktyczne, kilkanaście tablic edukacyjnych i wiatę turystyczną z miejscem na ognisko, co sprawia, że obiekt ten jest często wybierany na miejsce zajęć realizowanych przez szkoły i stowarzyszenia, ale także do wypoczynku przez turystów indywidualnych.

Fot. 12. Tablica informacyjna przy miejscu parkingowym (fot. T. Baldyga).

Fot. 13. Tablica edukacyjna na trasie ścieżki (fot. T. Baldyga).

Fot. 14. Wiata umożliwiająca realizację zajęć edukacyjnych oraz wypoczynek na trasie ścieżki (fot. archiwum Nadleśnictwa Ostrołęka)

Ogród dydaktyczny.

Od 2014 roku przy siedzibie Nadleśnictwa Ostrołęka funkcjonuje Ogród Dydaktyczny im. Towarzystwa Przyjaciół Lasu. Jakkolwiek sztucznie utworzony, dzięki bogactwu nagromadzonych okazów roślin (ponad 700 drzew i krzewów oraz ok. 4000 pozostałych roślin), obiekt stanowi wyjątkową ofertę edukacyjną w granicach administracyjnych miasta. Oprócz starannie zaprojektowanych nasadzeń, głównie rodzimych gatunków utworzono także miejsce zimowania płazów. Ekspozycję uzupełniają tablice edukacyjne oraz opisujące gatunki zgromadzonych w ogrodzie roślin. Prowadzenie zajęć i lekcji terenowych oraz odpoczynek zapewnia posadowiona w ogrodzie altana.

Fot. 15. Ogród dydaktyczny im. Towarzystwa Przyjaciół Lasu (fot. D. Piekarski)

Oferta edukacyjna Nadleśnictwa realizowana jest również poza wymienionymi obiektami, w formie lekcji i wycieczek terenowych, spotkań w szkołach, domach kultury, poprzez udział w akcjach i imprezach okolicznościowych oraz organizację konkursów i wystaw. Działalnością edukacyjną w latach 2012-2021 objętych zostało ponad 40 tys. osób, w głównej mierze dzieci i młodzieży szkolnej.

Nadleśnictwo samodzielnie lub we współpracy z innymi podmiotami realizuje szereg zajęć, akcji i imprez, z których wiele ma charakter cykliczny i ogólnokrajowy zasięg jak np.:

- #sadziMy - akcja propagująca sadzenie drzew poprzez nieodpłatne udostępnianie sadzonek różnych gatunków drzew,
- #sprzątaMY – wspólne sprzątanie i propagowanie ochrony terenów leśnych,
- „Noc sów” – popularyzacja i szerzenie wiedzy przyrodniczej w oparciu o tę specyficzną grupę ptaków,
- „Las pełen energii” – akcja wspólnego sadzenia lasu z udziałem dzieci i młodzieży we współpracy z PGE Polska Grupa Energetyczna,
- „Spacer z leśnikiem” – edukacyjno-rekreacyjna wycieczka z udziałem leśników w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Lasów,
- „Ratujemy kasztanowce” – akcja ochrony kasztanowców przed szrotówkiem kasztanowcowiaczkiem realizowana wspólnie z uczniami szkoły podstawowej w Rzekuniu,
- Konkursy szkolne: „Eko-zwierzaki z naszych lasów”, „Las bliżej nas”, „Rośliny leśne”,
- „Kryptonim Szare Szeregi” – bieg upamiętniający bohaterów - harcerzy Szarych Szeregów, na terenie lasów i pod patronatem Nadleśnictwa Ostrołęka,
- „Łąka kwietna, pszczoły i inni zapylacze” - warsztaty ekologiczne dla uczniów szkoły podstawowej,
- Dzień Dziecka z Nadleśnictwem Ostrołęka – gry, zabawy i konkursy dla dzieci i młodzieży szkolnej,
- Rajd Przyrodniczy „Pomniki Przyrody naszej Małej Ojczyzny” – cykliczna impreza współorganizowana ze szkolnym kołem Towarzystwa Przyjaciół Lasu przy SP w Rzekuniu,
- Kurpiowskie Targi Rolnicze – prezentacja funkcjonowania ekosystemu leśnego oraz uwarunkowań gospodarki leśnej i pracy leśnika,
- „BiegamBoLubię Lasy” – bezpłatne treningi biegowe na terenie lasów w ramach akcji ogólnopolskiej,
- „Leśny Bieg” – cykliczne imprezy sportowe organizowane wspólnie z Klubem Kolarskim 24h.

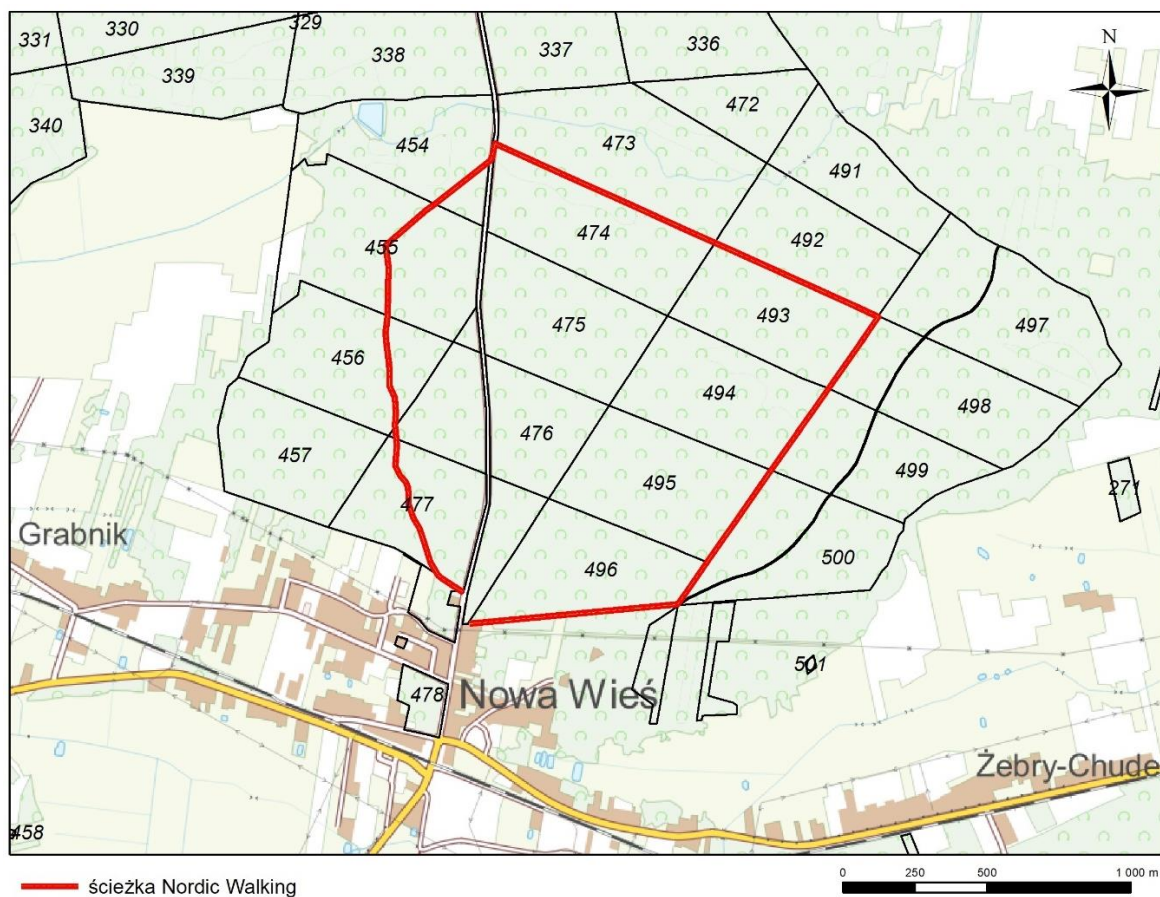
Ważnym elementem edukacji leśnej jest propagowanie wiedzy o walorach przyrodniczych i działalności Nadleśnictwa za pomocą wydawnictw zarówno tradycyjnych, w formie papierowej, jak też multimedialnych. W minionym dziesięcioleciu Nadleśnictwo wydało:

- folder i broszurę „Nadleśnictwo Ostrołęka” z charakterystyką przyrodniczą i historyczną regionu oraz prowadzonej gospodarce leśnej,
- fotocast pt. „Nadleśnictwo Ostrołęka - Historia zapisana w drewnie”,
- współtworzyło wydawnictwo „Puszcza Zielona. Przyroda, folklor, historia” w dużej części poświęcone przyrodzie oraz historii regionu oraz prowadzonej dawniej i dziś gospodarki leśnej.

W programie edukacji leśnej na lata 2022-2031 uwzględniono kontynuowanie działalności wydawniczej, m.in. zaplanowano wydanie zestawu materiałów informacyjnych o Nadleśnictwie Ostrołęka.

Ścieżka Nordic Walking

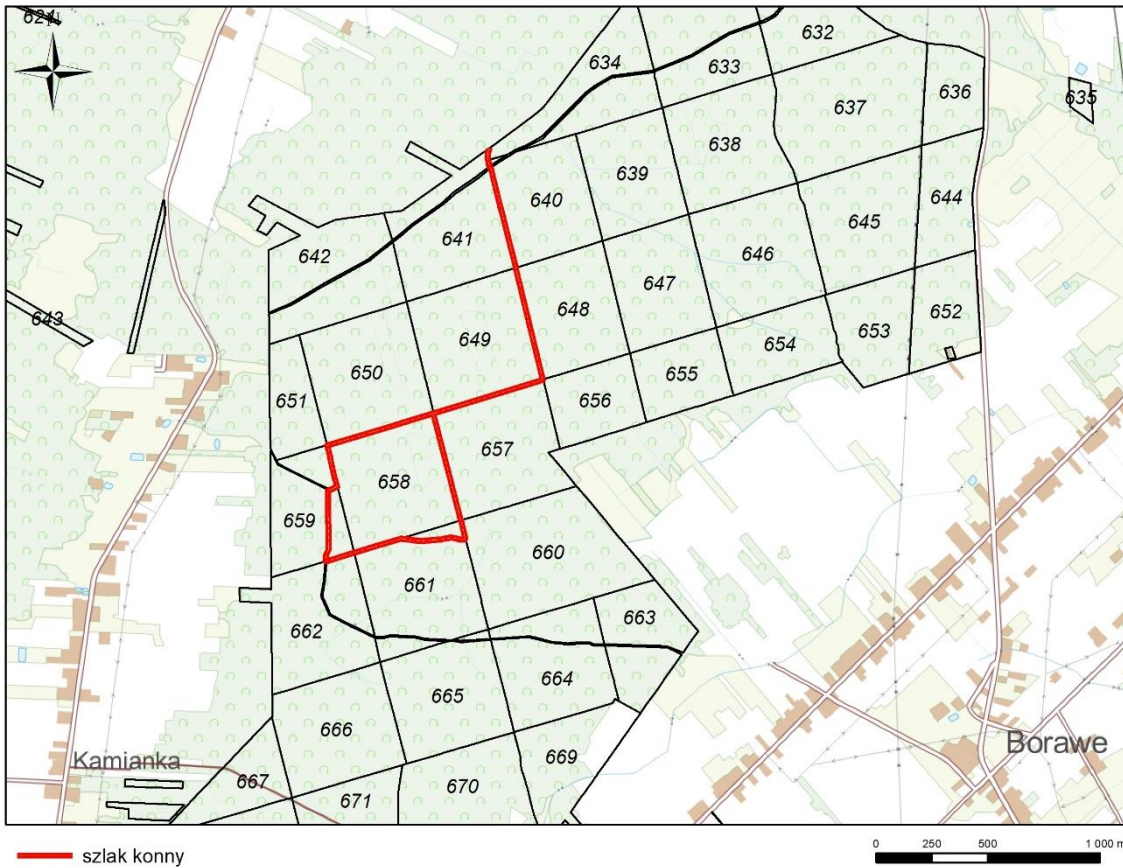
Na terenie Leśnictwa Przystań wytyczono trasę do uprawiania tej stosunkowo młodej i jednocześnie niezwykle popularnej aktywności fizycznej. Ścieżka o długości ok. 5,2 km ma formę pętli, która rozpoczyna się i kończy koło miejscowości Nowa Wieś.

Ryc. 21. Przebieg ścieżki nordic walking w Leśnictwie Przystań.

Szlak konny

Wychodząc naprzeciw zróżnicowanym oczekiwaniom społeczeństwa Nadleśnictwo Ostrołęka poszerzyło ofertę turystyczno-rekreacyjną wyznaczając szlak konny na terenie Leśnictwa Borawe. Trasa o długości ok. 4 km przebiega po drogach leśnych.

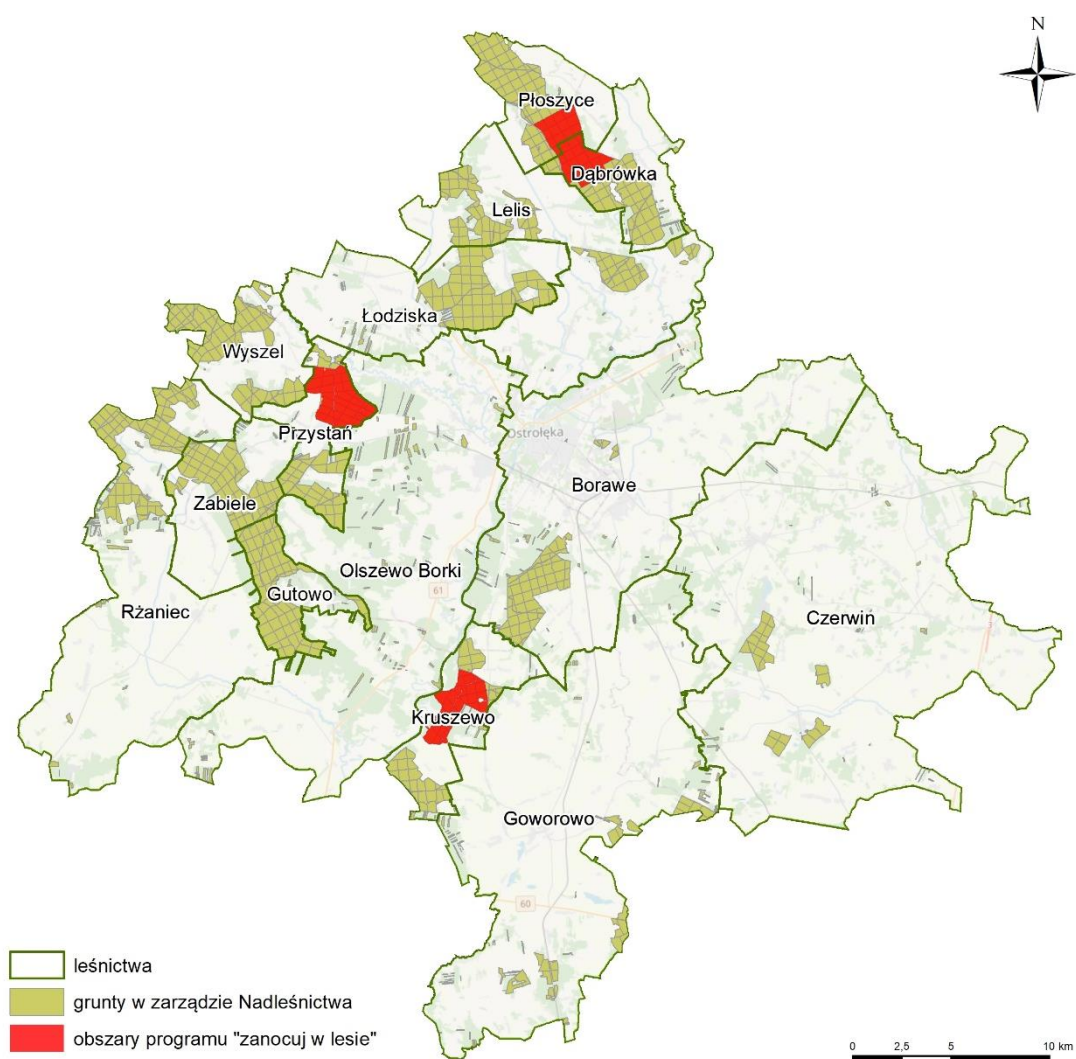

Ryc. 22. Przebieg szlaku konnego w Leśnictwie Borawe.

Program „Zanocuj w lesie”

Od 2021 roku Lasy Państwowe udostępniają obszary leśne, na których dopuszcza się uprawianie wykwalifikowanej turystyki z możliwością biwakowania. W ramach programu Nadleśnictwo Ostrołęka wyznaczyło 3 obszary o łącznej powierzchni 1974 ha:

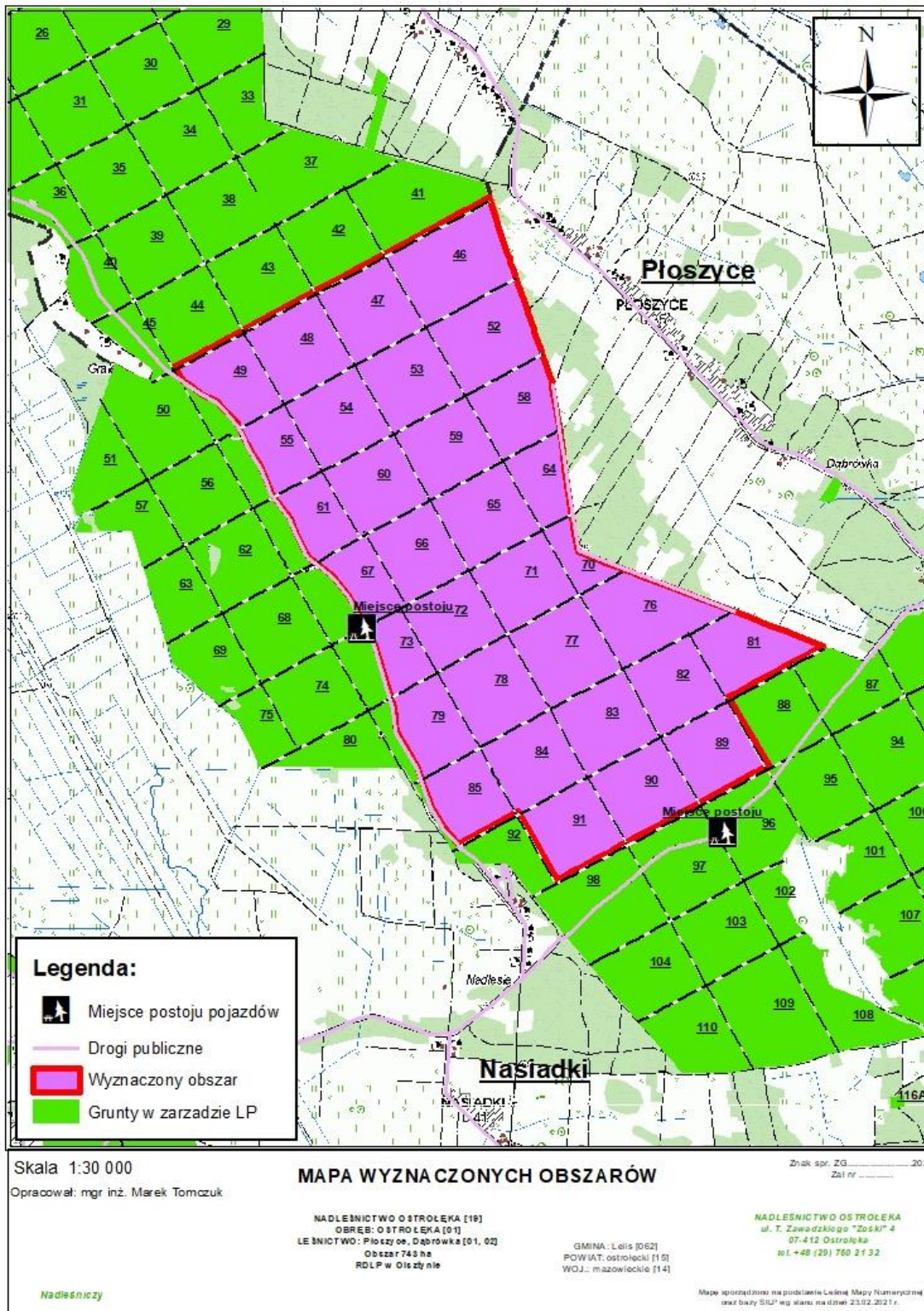
1. na terenie leśnictwa Płoszyce i Dąbrówka – 743,21 ha,
2. na terenie leśnictwa Kruszewo – 538,25 ha
3. na terenie leśnictwa Przystań – 692,42 ha.

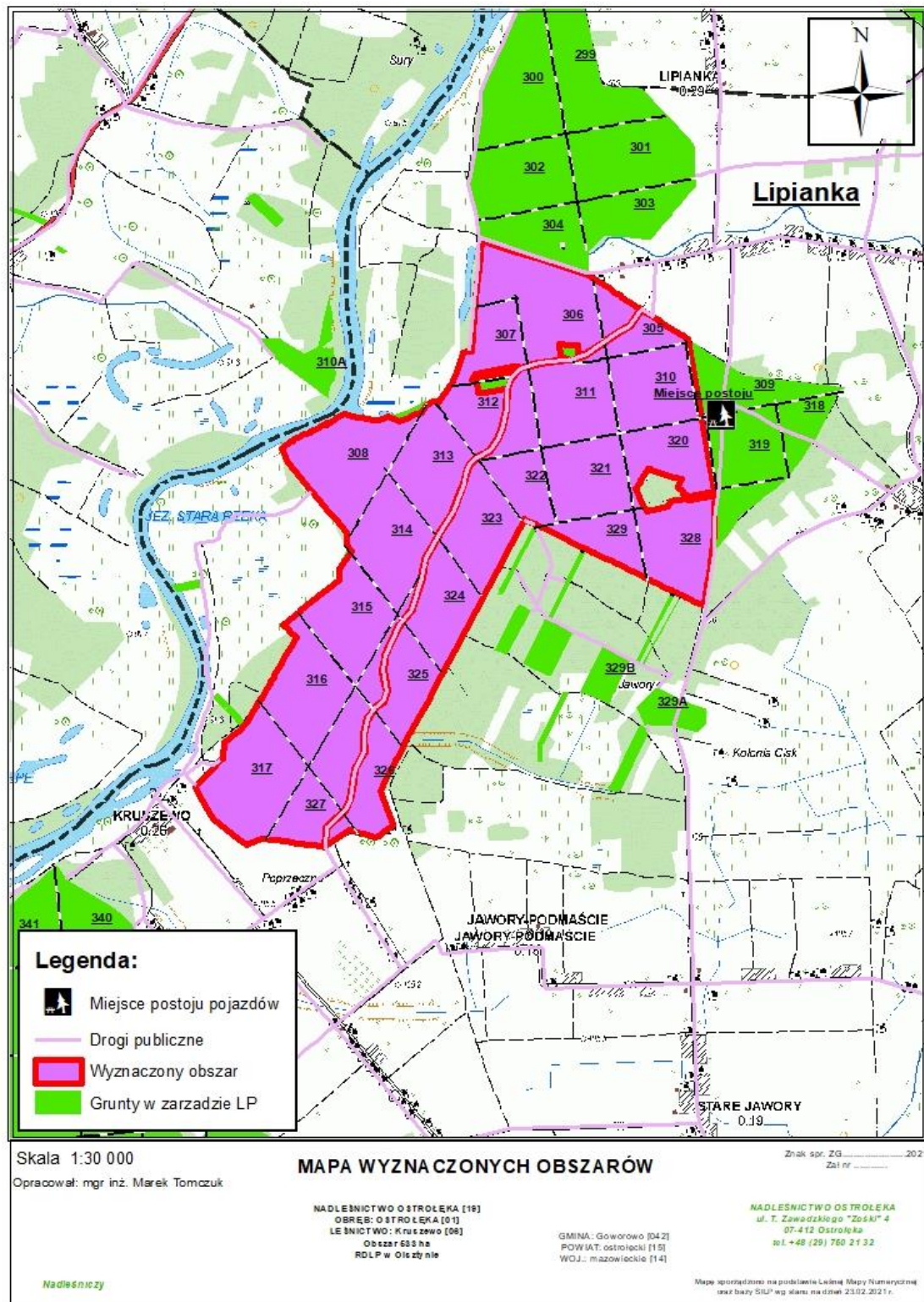
Ryc. 23. Obszary udostępnione do biwakowania w ramach programu „Zanocuj w lesie”.

Program jest nadzorowany przez koordynatora z Nadleśnictwa, a szczegółowe zasady korzystania z tej formy spędzania czasu w lesie określa regulamin. Bez potrzeby informowania zarządcy terenu w jednym miejscu może nocować maksymalnie dziewięć osób, nie dłużej niż dwie noce z rzędu. Powyżej tego limitu osób i czasu pobytu wymaga zgłoszenia i potwierdzenia

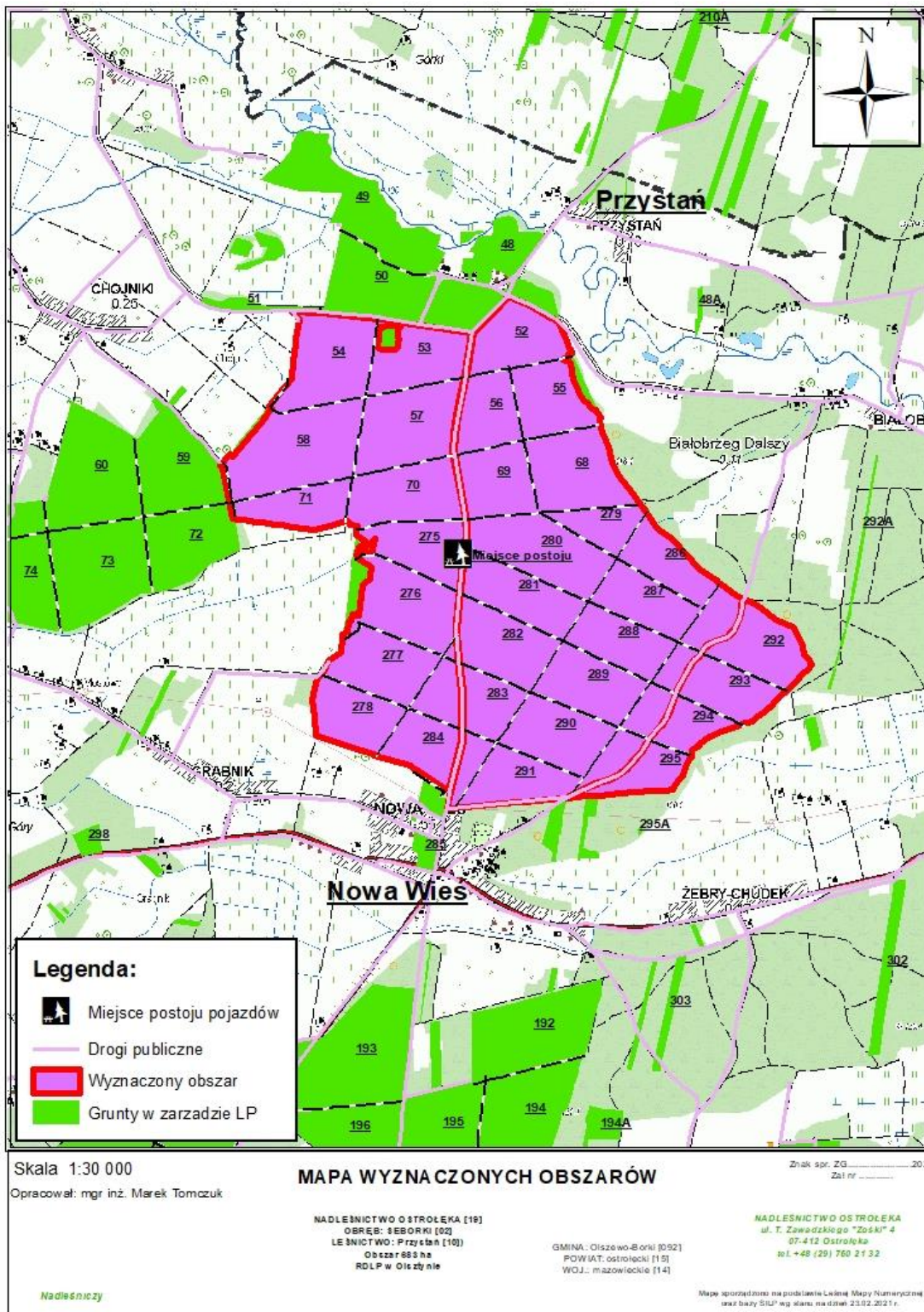
przez Nadleśnictwo. Szczegółowe lokalizacje i przebieg granic wyznaczonych obszarów przedstawione są na poniższych mapach (źródło: ostroleka.olsztyn.lasy.gov.pl).

Ryc. 24. Obszar 1 na terenie leśnictwa Płoszyce i Dąbrówka.

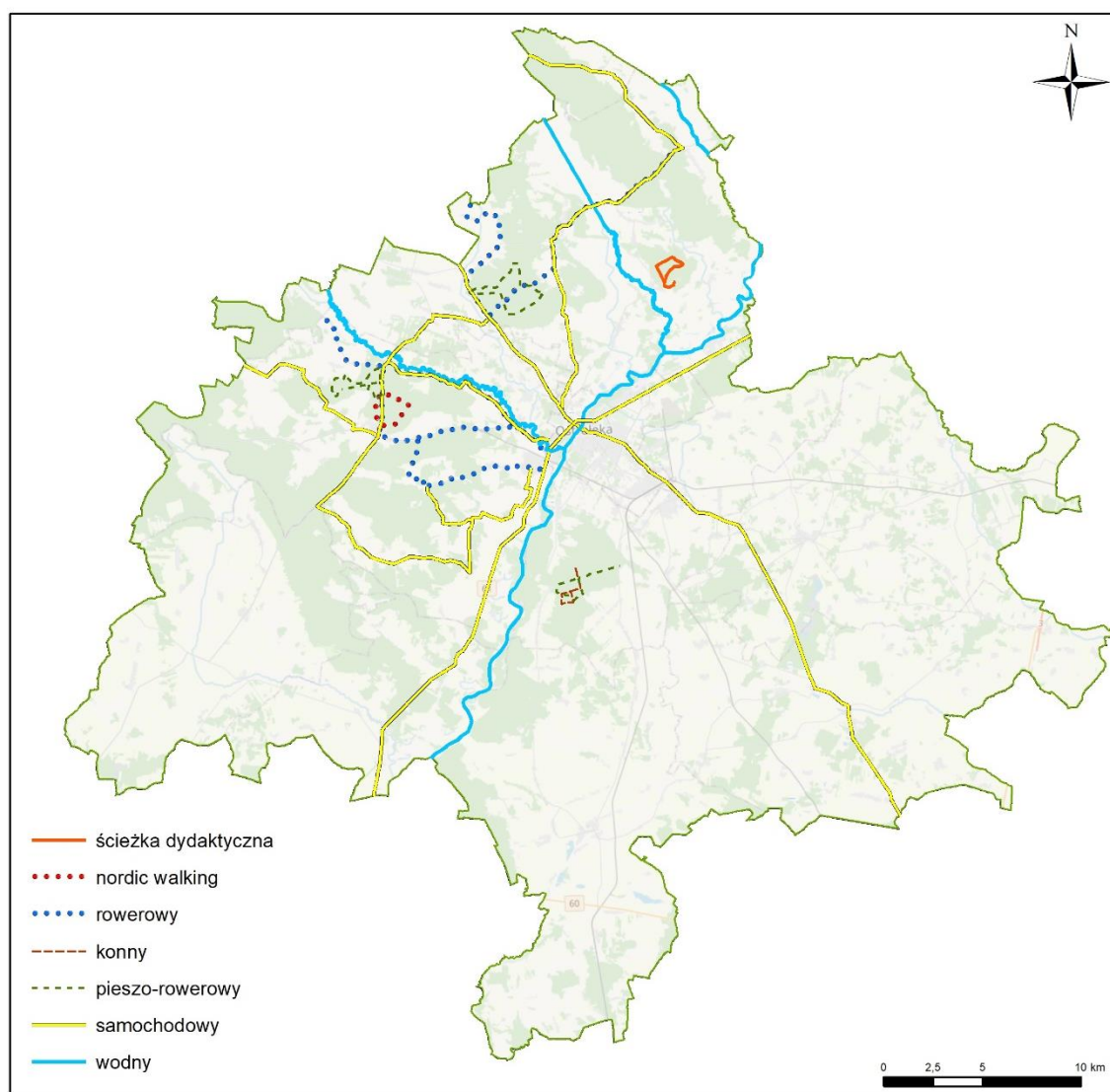

Ryc. 25. Obszar 2 na terenie leśnictwa Kruszewo.

Ryc. 26. Obszar 3 na terenie leśnictwa Przystań.

Ruch turystyczny na terenach leśnych w dużym stopniu jest generowany także przez szlaki turystyczne położone poza gruntami w zarządzie Nadleśnictwa. Obok tras samochodowych, pieszych i rowerowych istotną rolę pełnią szlaki wodne Narwi, Omulwi, Rozogi i Szkwy. Dzięki rozwijającej się infrastrukturze (pomosty, pola biwakowe) kajakarze coraz chętniej korzystają z tych szlaków, których łączna długość na terenie Nadleśnictwa wynosi ok. 90 km.

Ryc. 27. Sieć szlaków turystycznych na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka.

9. LITERATURA

- Chylarecki P., Chodkiewicz T., Neubauer G., Sikora A., Meissner W., Woźniak B., Wylegała P., Ławicki Ł., Marchowski D., Betleja J., Bzoma S., Cenian Z., Górski A., Korniluk M., Moczarska J., Ochocińska D., Rubacha S., Wieloch M., Zielińska M., Zieliński P., Kuczyński L. 2018. Trendy liczebności ptaków w Polsce. GIOŚ, Warszawa.
- Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z., Chodkiewicz T. (red.) 2015. Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny. Wydanie 2. GIOŚ, Warszawa.
- Czerepko J. Współczesne kierunki ochrony fitocenoz leśnych. Studia i Materiały CEPL w Rogowie. R. 17. Zeszyt 1, 42: 38-48.
- Głowaciński Z. 2001. Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce. Tom I. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszaw.
- Głowaciński Z., Nowacki J. 2004. Polska czerwona księga zwierząt. Bezkręgowce. Tom II, Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie & Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu.
- Górski A. 2013. Kraska *Coracias garrulus* W: Zawadzka D., Ciach M., Figarski T., Kajtoch Ł., Rejt Ł. Materiały do wyznaczania i określania stanu zachowania siedlisk ptasich w obszarach specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. GDOŚ, Warszawa, ss. 142–146.
- Herbich J. (red.) 2004. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa. T. 2,3,5.
- Kaźmierczakowa R., Bloch-Orłowska J., Celka Z., Cwener A., Dajdok Z., Michalska-Hejduk D., Pawlikowski P., Szczeniak E., Ziarnek K. 2016. Polska czerwona lista paprotników i roślin kwiatowych. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- Kondracki J. 2002. Geografia regionalna Polski. PWN, Warszawa.
- Kuczyński L., Chylarecki P. 2012. Atlas pospolitych ptaków lęgowych Polski. Rozmieszczenie, wybiórczość siedliskowa, trendy. GIOŚ, Warszawa.
- Lolo R. 2013. Zarys dziejów Puszczy Zielonej, w: Puszcza Zielona przyroda, folklor, historia. Wydawnictwo Aleksander, Pułtusk.
- Matuszkiewicz J.M. 2001. Zespoły leśne Polski, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
- Matuszkiewicz J.M. 2008. Potencjalna roślinność naturalna Polski, IGiPZ PAN, Warszawa.
- Matuszkiewicz J.M. 2008. Regionalizacja geobotaniczna Polski, IGiPZ PAN, Warszawa.
- Matuszkiewicz W., Faliński J.B., Kostrowicki A.S., Matuszkiewicz J.M., Olaczek R., Wojterski T. 1995. Potencjalna roślinność naturalna Polski. Mapa przeglądowa 1:300 000. Arkusze 1-12, IGiPZ PAN, Warszawa.

- Matuszkiewicz. W. 2008. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa.
- Mikusiński G., Gromadzki M., Chylarecki P. 2001. Woodpeckers as indicators of Forest Bird Diversity. *Conserv. Biol.* 15: 208-217.
- Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H., Zając A., Zając M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland. A checklist. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków.
- Mróz W. (red.). 2010. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa.
- Mróz W. (red.). 2012a. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa.
- Mróz W. (red.). 2012b. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa.
- Mróz W. (red.). 2015. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część IV. GIOŚ, Warszawa.
- Neubauer G., Chylarecki P., Chodkiewicz T., Sikora A., Wilk T., Borowski Z. 2018. Wpływ prowadzonej gospodarki leśnej na populacje wybranych gatunków ptaków interioru leśnego w lasach nizinnych Polski. Etap VIII. Zadanie 12. Ocena wpływu gospodarki leśnej na ptaki. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych.
- Niedziałkowska Z. 1988. Kurpie. Bory Ostrołęckie. Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa.
- Niewiadomski M. 2018. Od lokacji miasta do upadku Rzeczypospolitej (1373-1795) w: Gołota J., Kijowski J., Mironczuk J. 2018. Dzieje powiatu ostrołęckiego. Ostrołęckie Towarzystwo Naukowe im. Adama Chętnika, Starostwo Powiatowe w Ostrołęce.
- Ostasiewicz M., Chodkiewicz T., Chylarecki P., Neubauer G., Woźniak B. 2011. Wskaźnik liczebności pospolitych ptaków leśnych - co możemy zrobić w oparciu o dane Monitoringu Pospolitych Ptaków Lęgowych w Państwowym Monitoringu Środowiska? *Studia i Materiały CEPL w Rogowie* 27, 2: 63-74.
- Pepłowska-Marczak D. 2011. Rębnia częściowa jako element kształtujący populacje drobnych ptaków leśnych. *Studia i Materiały CEPL w Rogowie*. R. 13. Zeszyt 2, 27: 207-218.
- Raport 2020. Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport wojewódzki za rok 2020. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, Departament Monitoringu Środowiska.
- Raport 2020. Stan środowiska w województwie mazowieckim. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, Departament Monitoringu Środowiska.

- Richling A., Solon J., Macias A., Balon J., Borzyszkowski J., Kistowski M. (red.) 2021. Regionalna geografia fizyczna Polski. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.
- Starostwo Powiatowe w Ostrołęce Wydział Promocji i Rozwoju. 2018. Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Ostrołęckiego na lata 2018 - 2021
- Starzyk A. 2021. Kurpiowszczyzna - charakterystyka krajobrazu osadniczego. Cykl: Kurpiowszczyzna. Przekształcenia krajobrazu osadniczego do czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. MAZOWSZE Studia Regionalne. Wyd.: 38, 71-91.
- Tokarska-Guzik B., Dajdok Z., Zając M., Zając A., Urbisz A., Danielewicz W., Hołdyński Cz. 2012. Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.). 2010. Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. OTOP, Marki, s. 231-232.
- WISL 2015. Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasów w Polsce. Wyniki II cyklu (lata 2010-2014). Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej na zamówienie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych, Sękocin Stary.
- Zarządzenie 2011a. Zarządzenie nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie Instrukcji urządzania lasu (ZU-7019-72/2011).
- Zarządzenie 2011b. Zarządzenie nr 53 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r. w sprawie wprowadzenia „Zasad hodowli lasu” w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe (ZH-710-56/11).
- Zarządzenie 2011c. Zarządzenie nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 22 listopada 2011 r. w sprawie wprowadzenia „Instrukcji ochrony lasu” w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych (ZO-727-4-34/11).
- Zarzycki K., Kaźmierczakowa R., Mirek Z. 2014. Polska Czerwona Księga Roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. Wyd. III. uaktualnione i rozszerzone. Instytut Ochrony Przyrody, PAN.
- Zawadzka D., Ciach M., Figarski T., Kajtoch Ł., Rejt Ł. 2013 Materiały do wyznaczania i określania stanu zachowania siedlisk ptasich w obszarach specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. GDOŚ, Warszawa.
- Zielony R., Kliczkowska A. 2012. Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski 2010. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa.

10. ZAŁĄCZNIKI

10.1. Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Ostrołęka

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Olsztynie

Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Ostrołęka na lata 2022-2031

Akceptuję:

NADLEŚNICZY
Nadleśnictwa Ostrołęka
Zdzisław Górnalski

Zatwierdzam:

Zastępca Dyrektora
ds. Gospodarki Leśnej
mgr inż. Wojciech Matuszak

Ostrołęka, 30.11.2021 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Podsumowanie działalności edukacyjnej w Nadleśnictwie Ostrołęka w latach 2012-2021.....	3
3. Charakterystyka walorów edukacyjnych Nadleśnictwa Ostrołęka	5
4. Obiekty edukacji leśnej Nadleśnictwa Ostrołęka.....	10
5. Obiekty edukacji przyrodniczej innych podmiotów znajdujące się na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka	11
6. Potencjalni partnerzy w edukacji leśnej społeczeństwa	11
7. Wydawnictwa edukacyjne w Nadleśnictwie Ostrołęka	13
8. Plan działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Ostrołęka na lata 2022-2031 .	13
9. Kronika działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Ostrołęka	15
10. Załączniki	16

1. Wprowadzenie

Edukacja leśna społeczeństwa jest jednym z podstawowych zadań realizowanych przez Lasy Państwowe, wynikającym z założeń Ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. 1991 Nr 101 poz. 444) oraz Zarządzenia Nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 maja 2003 r. w sprawie wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych.

Stała i powszechna edukacja leśna ma na celu:

- upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym oraz o wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarce leśnej,
- podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z wszystkich funkcji lasu,
- budowanie zaufania społecznego dla działalności zawodowej leśników.

Cele edukacji leśnej należy realizować w oparciu o następujące treści:

- budowa i funkcjonowanie ekosystemów leśnych,
- znaczenie lasu: ekologiczne, produkcyjne i społeczne,
- zagrożenia i ochrona lasów,
- ochrona przyrody,
- zadania leśników i leśnictwa.

Program edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie sporządza się w oparciu o Zarządzenie Nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 maja 2003 r. w sprawie wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych wprowadzające do stosowania „Kierunki rozwoju edukacji leśnej w Lasach Państwowych” oraz „Wytyczne do tworzenia programu edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie”.

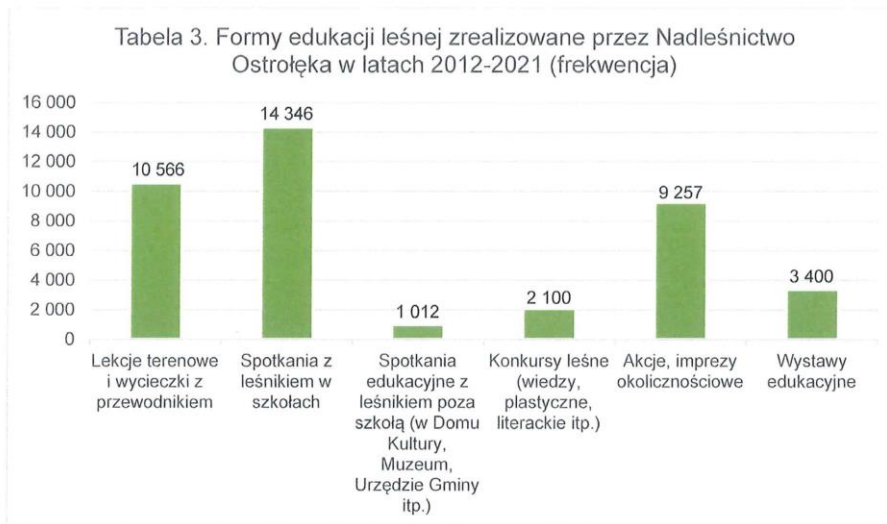
Program edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie określa zakres i zadania edukacji leśnej społeczeństwa realizowane na poziomie nadleśnictwa.

2. Podsumowanie działalności edukacyjnej w Nadleśnictwie Ostrołęka w latach 2012-2021

Działalnością edukacyjną w Nadleśnictwie Ostrołęka w latach 2012-2021 zostało objętych ponad 40 tys. osób (tab. 1), z czego w zdecydowanej większości były to dzieci przedszkolne oraz młodzież szkolna (tab. 2).

Największym zainteresowaniem (tab. 3) cieszyły się spotkania z leśnikiem w placówkach oświatowych oraz lekcje terenowe (m.in. ogród dydaktyczny im. Towarzystwa Przyjaciół Lasu przy siedzibie Nadleśnictwa Ostrołęka oraz ścieżka dydaktyczna w Leśnictwie Łęg). Pracownicy Nadleśnictwa Ostrołęka brali czynny udział w licznych akcjach i imprezach okolicznościowych (np. festyny, dożynki, targi itp.). Nadleśnictwo Ostrołęka nie posiada sali edukacyjnej, stąd potencjalni uczestnicy nie mogli korzystać z tej formy zajęć.

W zakresie zadań inwestycyjnych zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

- 2014 r. – otwarcie ogrodu dydaktycznego im. Towarzystwa Przyjaciół Lasu zlokalizowanego przy siedzibie Nadleśnictwa Ostrołęka. Ogród pełni namiastkę prawdziwego lasu w sercu blisko sześćdziesięciotysięcznego miasta. Znajduje się tu około 4 tys. sztuk pnączy, krzewinek, bylin i paproci oraz 700 sztuk drzew i krzewów. Ogród wyposażony jest ponadto w sztuczne zimowisko dla płazów i gadów. Dopełnieniem obiektu są tematyczne tablice edukacyjne oraz tabliczki z opisem znajdujących się w ogrodzie roślin.

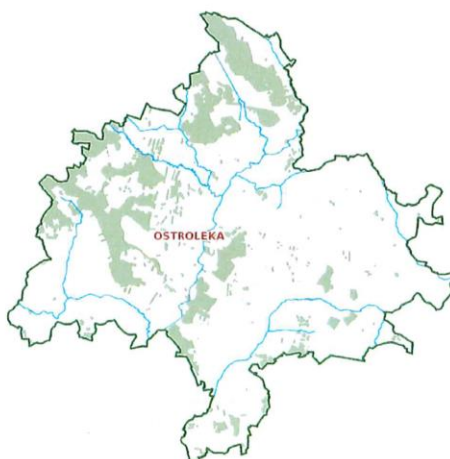
Wybrane zajęcia z zakresu edukacji leśnej zrealizowane lub współrealizowane przez Nadleśnictwo Ostrołęka:

- Rajd Przyrodniczy „Pomniki Przyrody naszej Małej Ojczyzny” (Szkolne Koło Towarzystwa Przyjaciół Lasu przy Szkole Podstawowej w Rzekuniu),
- Kurpiowskie Targi Rolnicze (MODR Warszawa),
- Akcja #sadziMY,
- Międzypowiatowy Konkurs Ekologiczny „Zielono Mi” (Zespół Szkół Powiatowych w Kadzidle),
- „Las pełen energii” (PGE Polska Grupa Energetyczna),
- Spotkania z leśnikami w szkołach,
- Zimowe dokarmianie zwierząt,

- „Noc sów” (Szkolne Koło Towarzystwa Przyjaciół Lasu przy Szkole Podstawowej w Rzekuniu),
- „Dni przedsiębiorczości” (II Społeczne Liceum Ogólnokształcące im. T. Halika w Ostrołęce),
- „Dzień Służb Mundurowych” (Komenda Miejska Policji w Ostrołęce),
- Konkurs „Eko-zwierzaki z naszych lasów” (Przedszkole Miejskie nr 17 w Ostrołęce),
- Konkurs „Las bliżej nas” (Szkola Podstawowa w Rzekuniu),
- Konkurs „Rośliny leśne” (Szkola Podstawowa w Nasiadkach),
- Akcja „Ratujmy kasztanowce” (Szkola Podstawowa w Rzekuniu).

3. Charakterystyka walorów edukacyjnych Nadleśnictwa Ostrołęka

Pod zarządem Nadleśnictwa Ostrołęka (fot. 1) znajduje się niemal 17 tys. ha lasów państwowych oraz ponad 21 tys. lasów prywatnych.

Fot. 1. Mapa zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Ostrołęka
(źródło: <https://web.silp.lasy.gov.pl/LMN/viewer/index.html>).

Nadleśnictwo Ostrołęka leży w zasięgu zlodowacenia środkowopolskiego. W rzeźbie opisywanego obszaru wyraźnie zaznaczyły się procesy eoliczne tworząc krajobraz wydmy Równiny Kurpiowskiej.

Cały teren Nadleśnictwa Ostrołęka położony jest w dorzeczu Wisły. Największą rzeką omawianego obszaru jest rzeka Narew, będąca prawym dopływem Wisły. Narew jest typową rzeką niziną, nazywaną warkoczową, gdyż płynie siecią rozgałęziających

się i łączących się koryt. Największymi dopływami Narwi na terenie nadleśnictwa są: Rozoga, Omulew i Orz. Przez teren nadleśnictwa przepływa wiele mniejszych rzek. Brak jest natomiast większych naturalnych akwenów wodnych.

Głównym gatunkiem lasotwórczym Nadleśnictwa Ostrołęka jest sosna, występuje na 93% powierzchni Nadleśnictwa, następnym w kolejności gatunkiem jest olsza (3%) i brzoza (2%), spośród innych gatunków można wymienić dąb i świerk.

Przeważającym siedliskowym typem lasu jest bór świeży i bór mieszany świeży. Siedliska lasowe zajmują nieznaczną część powierzchni Nadleśnictwa.

W Nadleśnictwie Ostrołęka znajduje się rezerwat przyrody „Olsy Płoszyckie” (fot. 2) utworzony w 1997 r. Jest to rezerwat częściowy, leśny. Powierzchnia rezerwatu wynosi 140,86 ha. Celem przyświecającym utworzenie rezerwatu była ochrona dobrze zachowanego kompleksu olsów położonych w dolinie rzeki Rozogi. Stanowi on swoistą „ostoję” olszy wśród panujących tu borów sosnowych. Jego obszar jest miejscem występowania wielu gatunków roślin i zwierząt, w tym 49 gatunków ptaków.

Fot. 2. Rezerwat „Olsy Płoszyckie”
fot. H. Pawelec

W zasięgu Nadleśnictwa znajdują się trzy obszary objęte ochroną w ramach Dyrektywy Ptasiej (OSO) ochrona rzadkich gatunków ptaków:

- PLB140005 Dolina Omulwi i Płodownicy,
- PLB140014 Dolina Dolnej Narwi,
- PLB140007 Puszcza Biała.

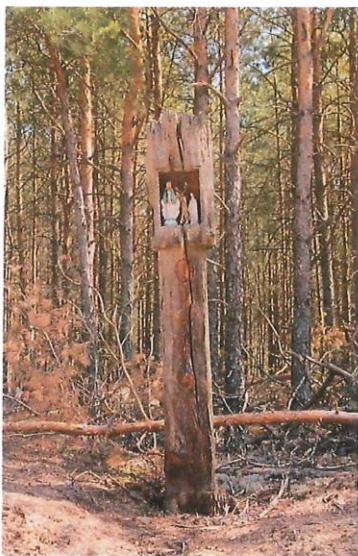
Na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Ostrołęka znajduje się 6 pomników przyrody (fot. 3):

- "ALTANA" grupa lip drobnolistnych zrosniętych pniami - pomnik znajduje się na terenie Leśnictwa Borawe w miejscowości Czarnowiec,
- modrzew polski - pomnik znajduje się na terenie Leśnictwa Borawe w miejscowości Czarnowiec,
- brzoza brodawkowata – będąca cennym składnikiem pomimo przewrócenia przez wiatr. Pomnik znajduje się na terenie Leśnictwa Łodziska,
- dąb szypułkowy - pomnik znajduje się na terenie Leśnictwa Przyszań,
- sosna zwyczajna - pomnik znajduje się na terenie leśnictwa Wyszel,
- sosna zwyczajna - pomnik znajduje się na terenie Leśnictwa Wyszel.

Fot. 3. Pomnik przyrody modrzew europejski
fot. J. Stefko.

Nadleśnictwo Ostrołęka znajduje się w etnograficznych granicach Kurpiowszczyzny. Na gruntach nadleśnictwa istnieje 58 miejsc mających szczególne znaczenie historyczne, kulturowe i religijne dla regionu (fot. 4). Na terenie czternastu leśnictw znajdują się 25 przydrożnych krzyży, 15 kapliczek, 10 mogił/cmentarzy, 6 pomników, 1 park podworski ze strefą ochrony konserwatorskiej oraz 2 osady z epoki żelaza.

Fot. 4. Kapliczka w leśnictwie Płoszyce
fot. D. Piekarski.

Nadleśnictwo Ostrołęka leży w etnograficznych granicach rejonu zwanego Kurpiowszczyzną. Historia Kurpi i regionu zwanego Kurpiowszczyzną wraz z Puszcą Zieloną, nie sięga odległych czasów. Trudne warunki życia i izolacja puszczy wykształciły ludność o charakterystycznej odrębności etnicznej i pełnej patriotyzmu. Dowodzi temu fakt, iż Kurpie nigdy nie podlegali państwu, a także licznie i czynnie brali udział w zrywach narodowyzwoleńczych.

Tradycyjnymi zajęciami Kurpi było rolnictwo, myślistwo, rybołówstwo, smolarstwo, a przede wszystkim bartnictwo. Powstało wówczas specjalne, dość surowe, prawo bartne. Zajęciem tym pały się całe rodziny, pieczętując się specjalnymi znamionami bartnymi. Bartnicy byli uprzywilejowaną grupą mającą prawo również do rybołówstwa, wyrobu drewna opałowego, użytkowania śródleśnych łąk oraz polowań. Surowiec drzewny z Puszczy Zielonej umożliwiał również funkcjonowanie na tych terenach takich zawodów jak smolarz i węglarz. Specyfika życia tutejszej ludności wykształciła odrębną kulturę, pielęgnowaną do dziś. Kultura kurpiowska posiada oryginalną sztukę ludową, wyrażaną w budownictwie, rzeźbiarstwie, tkactwie, hafcie czy wycinankach. Zwyczajem miejscowej ludności były stawiane na skrzyżowaniach kapliczki i krzyże stanowiące, wobec dużej odległości od kościołów, ważne miejsca życia religijnego.

Cechy przyrodnicze, krajobrazowe, kulturowe i historyczne szczególnie wyróżniające omawiany obszar wpływają istotnie na charakter walorów edukacyjnych

Nadleśnictwa Ostrołęka. Specyfika obszaru leżącego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Ostrołęka stanowi potencjalną bazę dla tworzenia scenariuszy zajęć z zakresu edukacji leśnej społeczeństwa.

4. Obiekty edukacji leśnej Nadleśnictwa Ostrołęka

Nadleśnictwo Ostrołęka posiada w swojej ofercie dwa obiekty edukacyjne, które zamierza utrzymać, regularnie remontować oraz względnie rozbudowywać. Na ofertę edukacyjną składają się:

- Otwarty w 2014 r. Ogród dydaktyczny im. Towarzystwa Przyjaciół Lasu (fot. 5) jest namiastką prawdziwego lasu w sercu ponad 50-cio tysięcznego miasta. Ogród znajduje się przy siedzibie Nadleśnictwa Ostrołęka i został stworzony w celu prowadzenia zajęć edukacyjnych bezpośrednio w mieście. Wiele szkół i ośrodków nie ma możliwości transportu poza miasto, dlatego też obiekt ten umożliwia przeprowadzenie zajęć z zakresu edukacji przyrodniczo-leśnej w mieście. Ogród dydaktyczny to bogactwo gatunków roślin. Tworzy go blisko 4000 szt. pnączy, krzewinek, bylin i paproci. W doborze roślin dużą uwagę przywiązywano do tworzenia nasadzeń składających się z rodzimych gatunków drzew i krzewów. Łącznie jest ich tu ponad 700 szt. Na terenie ogrodu zaprojektowano także modelowe sztuczne zimowisko dla płazów i gadów. W zieleni umiejętnie wkomponowano tematyczne tablice edukacyjne oraz tabliczki z opisami roślin. Znajduje się tu także altana, gdzie uczestnicy mają możliwość zorganizowania pikniku i krótkiego odpoczynku.

Fot. 5. Ogród dydaktyczny im. Towarzystwa Przyjaciół Lasu
fot. D. Piekarski.

- Ścieżka dydaktyczna w leśnictwie Łęg (fot. 6). Dzięki znajdującej się tu dużej wiacie turystycznej z miejscem na ognisko jest ona często wybieranym miejscem do spędzania wolnego czasu przez indywidualnych uczestników oraz grupy zorganizowane. Na wyposażonej ze środków zewnętrznych w 2011 r. ścieżce znajdują się tablice i urządzenia edukacyjne ułatwiające prowadzenie zajęć.

Fot. 6. Ścieżka dydaktyczna w Leśnictwie Łęg
fot. H. Pawelec.

5. Obiekty edukacji przyrodniczej innych podmiotów znajdujące się na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka

W latach 2012-2021 Nadleśnictwo Ostrołęka nie korzystało z obiektów edukacji przyrodniczej innych podmiotów znajdujących się na terenie Nadleśnictwa.

6. Potencjalni partnerzy w edukacji leśnej społeczeństwa

Do wiodących partnerów Nadleśnictwa Ostrołęka w realizacji zadań i projektów edukacyjnych zaliczyć należy:

- Szkolne Koło Towarzystwa Przyjaciół Lasu przy Szkole Podstawowej w Rzekuniu,
- Stowarzyszenie Ekomena.

Do pozostałych partnerów należą:

- Klub Kolarski KK24h,
- Biegam Bo Lubię Ostrołęka,
- przedszkola, szkoły podstawowe i średnie z zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Ostrołęka:

- Szkoła Podstawowa im. gen. J. Bema w Rzekuniu,
- Szkoła Podstawowa nr 10 im. Jana Pawła II w Ostrołęce,
- Szkoła Podstawowa nr 1 w Laskowcu,
- Zespół Szkół Zawodowych Nr 2 im. 5 Pułku Ułanów Zastawskich w Ostrołęce,
- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Stanisława Jachowicza w Ostrołęce,
- Szkoła Podstawowa nr 5 im. Zofii Niedziałkowskiej w Ostrołęce,
- Szkoła Podstawowa w Białobielu,
- II Społeczne Liceum Ogólnokształcące im. Toniego Halika w Ostrołęce,
- Przedszkole Miejskie Nr 7 "Tęczowa Kraina" w Ostrołęce,
- samorządy regionalne:
 - Starostwo Powiatowe w Ostrołęce,
 - Miasto Ostrołęka,
 - Gmina Olszewo-Borki,
 - Gmina Rzekuń,
 - Gmina Lelis,
- służby mundurowe:
 - Komenda Miejska Policji w Ostrołęce,
 - Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Ostrołęce,
 - Służba Więzienna Zakładu Karnego w Przytułach Starych,
- lokalne ośrodki kulturalne:
 - Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Goworowie,
 - Centrum Kultury - Biblioteki i Sportu w Lelisie,
 - Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce,
 - Ostrołęckie Centrum Kultury,
 - Kultownia Ostrołęka,
 - Ośrodek Edukacji Regionalnej w Lipiance,
- spółdzielnie mieszkaniowe:
 - Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa w Ostrołęce.
- Zarząd Okręgowy Polskiego Związku Łowieckiego w Ostrołęce,
- Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Ostrołęce,
- organizacje harcerskie:
 - ZHP Hufiec Ostrołęka "Szare Wilczki".

- Zespół Placówek Wsparcia Dziennego w Ostrołęce,
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Ostrołęce,
- Ochotnicze Hufce Pracy w Ostrołęce.

7. Wydawnictwa edukacyjne w Nadleśnictwie Ostrołęka

Nadleśnictwo Ostrołęka wydało następujące publikacje:

- ilustrowana broszurka „Nadleśnictwo Ostrołęka”, w której zawarto krótką charakterystykę jednostki i ścieżki edukacyjnej w Leśnictwie Łęg oraz mapę, realizacja: AGA PRESS,
- ilustrowany folder „Nadleśnictwo Ostrołęka” z opisem ostrołęckich lasów, historii Nadleśnictwa, regionu kurpiowskiego, położenia i zasięgu Nadleśnictwa, ochrony przyrody walorów edukacyjnych i turystycznych oraz prowadzonej gospodarki leśnej, realizacja: AGA PRESS,
- fotocast „Nadleśnictwo Ostrołęka Historia zapisana w drewnie” (prezentacja video na płycie CD).

Publikacje obce:

- „Puszcza Zielona. Przyroda, folklor, historia”, Wydawnictwo Aleksander, Pułtusk, 2013.

8. Plan działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Ostrołęka na lata 2022-2031

Na lata 2022-2031 Nadleśnictwo Ostrołęka planuje następujące zadania:

- inwestycyjne:
 - zorganizowanie izby edukacji leśnej (przy potencjalnym wsparciu ze środków zewnętrznych),
 - wzbogacenie oferty edukacyjnej o nowe urządzenia edukacyjne (tablice informacyjno-edukacyjne, plansze itp.) i pomoce dydaktyczne,
- nieinwestycyjne:
 - kontynuacja działalności edukacyjnej, a zwłaszcza:
 - prowadzenie zajęć edukacyjnych wśród wszystkich grup społecznych i wiekowych społeczeństwa mających na celu upowszechnienie wiedzy o środowisku leśnym, wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarce leśnej oraz o zrównoważonym rozwoju,
 - współorganizacja akcji, wydarzeń sportowych, konkursów, targów, festynów,

- uczestnictwo we wspólnych projektach ekologicznych i przyrodniczych z lokalnymi partnerami w zakresie edukacji leśnej,
- rozszerzenie oferty edukacyjnej o możliwość prowadzenia zajęć w formie zdalnej (on-line),
- uczestnictwo w wydarzeniach ogólnopolskich zgodnie z wytycznymi DGLP oraz RDLP w Olsztynie,
- wydanie zestawu materiałów informacyjnych o walorach Nadleśnictwa Ostrołęka,
- przeprowadzenie szkoleń dla pracowników Nadleśnictwa Ostrołęka podnoszących kompetencje z zakresu prowadzenia działań edukacyjnych,
- organizacja warsztatów i wsparcie merytoryczne z zakresu edukacji leśnej dla nauczycieli i lokalnych partnerów z instytucji promujących edukację ekologiczną,
- remonty, utrzymanie oraz bieżące naprawy istniejących obiektów edukacyjnych,

9. Kronika działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Ostrołęka

10. Załączniki

Protokół z I Posiedzenia Komisji „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Ostrołęka na lata 2022-2031”

W dniu 20 maja 2021 r. odbyło się I Posiedzenie Komisji „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Ostrołęka na lata 2022-2031”. Ze względu na sytuację epidemiczną, Posiedzenie miało charakter spotkania zdalnego (on-line) z wykorzystaniem aplikacji Webex.

W Posiedzeniu udział wzięli:

- Hubert Pawelec – przewodniczący, Zastępca Nadleśniczego Nadleśnictwa Ostrołęka,
- Justyna Haładaj – członek, Starszy Specjalista Służby Leśnej w Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie,
- Damian Piekarski – członek, Specjalista Służby Leśnej w Nadleśnictwie Ostrołęka,
- Ewa Borkowska-Sawicka – członek, Dyrektor Szkoły Podstawowej w Rzekuniu, Koordynator Szkolnego Koła Towarzystwa Przyjaciół Lasu,
- Wojciech Jarząbek – członek, Prezes Zarządu Stowarzyszenia EKOMENA,
- Aneta Cichocka – członek, Nauczyciel w Przedszkolu Miejskim Nr 7 „Tęczowa Kraina” w Ostrołęce,
- Marek Karczewski – członek, Prezes Klubu Kolarskiego KK24h,
- Zdzisław Gadomski – Nadleśniczy Nadleśnictwa Ostrołęka.

Posiedzenie rozpoczęło się od przedstawienia zakresu i zadań edukacji leśnej społeczeństwa oraz określenia wytycznych do tworzenia programu edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie. Podsumowano również realizację zadań z zakresu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Ostrołęka w latach 2012-2021.

Komisja „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Ostrołęka na lata 2022-2031” przyjęła poniższe założenia:

I. Edukacja leśna społeczeństwa w Nadleśnictwie Ostrołęka będzie opierać się na istniejących obiektach, tj.:

- Ogród dydaktyczny im. Towarzystwa Przyjaciół Lasu zlokalizowany przy siedzibie Nadleśnictwa Ostrołęka,
- Ścieżka dydaktyczna w leśnictwie Łęg.

II. Potencjalni partnerzy w edukacji leśnej społeczeństwa:

- Szkolne Koło Towarzystwa Przyjaciół Lasu przy Szkole Podstawowej w Rzekuniu,
- Stowarzyszenie Ekomena,
- Klub Kolarski KK24h,
- Biegam Bo Lubię Ostrołęka,
- przedszkola, szkoły podstawowe i średnie z zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Ostrołęka:
 - Szkoła Podstawowa im. gen. J. Bema w Rzekuniu,
 - Szkoła Podstawowa nr 10 im. Jana Pawła II w Ostrołęce,
 - Szkoła Podstawowa nr 1 w Laskowcu,
 - Zespół Szkół Zawodowych Nr 2 im. 5 Pułku Ułanów Zastawskich w Ostrołęce,
 - Szkoła Podstawowa nr 1 im. Stanisława Jachowicza w Ostrołęce,
 - Szkoła Podstawowa nr 5 im. Zofii Niedziałkowskiej w Ostrołęce,
 - Szkoła Podstawowa w Białobielu,
 - II Społeczne Liceum Ogólnokształcące im. Toniego Halika w Ostrołęce,
 - Przedszkole Miejskie Nr 7 "Tęczowa Kraina" w Ostrołęce,
- samorzady regionalne:
 - Starostwo Powiatowe w Ostrołęce,
 - Miasto Ostrołęka,
 - Gmina Olszewo-Borki,
 - Gmina Rzekuń,
 - Gmina Lelis,
- służby mundurowe:
 - Komenda Miejska Policji w Ostrołęce,
 - Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Ostrołęce,
 - Służba Więzienna Zakładu Karnego w Przytułach Starych,
- lokalne ośrodki kulturalne:

- Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Goworowie,
- Centrum Kultury - Biblioteki i Sportu w Lelisie,
- Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce,
- Ostrołęckie Centrum Kultury,
- Kultownia Ostrołęka,
- Ośrodek Edukacji Regionalnej w Lipiance,
- spółdzielnie mieszkaniowe:
 - Ostrołęcka Spółdzielnia Mieszkaniowa w Ostrołęce.
- Zarząd Okręgowy Polskiego Związku Łowieckiego w Ostrołęce,
- Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Ostrołęce,
- organizacje harcerskie:
 - ZHP Hufiec Ostrołęka "Szare Wilczki".
- Zespół Placówek Wsparcia Dziennego w Ostrołęce,
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Ostrołęce,
- Ochotnicze Hufce Pracy w Ostrołęce.

III. Plan działalności edukacyjnej w Nadleśnictwie Ostrołęka na lata 2022-2031:

- inwestycyjne:
 - zorganizowanie izby edukacji leśnej (przy wsparciu ze środków zewnętrznych),
 - wzbogacenie oferty edukacyjnej o nowe urządzenia edukacyjne (tablice informacyjno-edukacyjne, plansze itp.),
- nieinwestycyjne:
 - kontynuacja działalności edukacyjnej, a zwłaszcza:
 - prowadzenie zajęć edukacyjnych wśród wszystkich grup społecznych i wiekowych społeczeństwa mających na celu upowszechnienie wiedzy o środowisku leśnym, wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarce leśnej oraz o zrównoważonym rozwoju,
 - współorganizacja akcji, wydarzeń sportowych, konkursów, targów, festynów,
 - uczestnictwo we wspólnych projektach ekologicznych z lokalnymi partnerami w zakresie edukacji przyrodniczej,

- rozszerzenie oferty edukacyjnej o możliwość prowadzenia zajęć w formie zdalnej (on-line),
- uczestnictwo w wydarzeniach ogólnopolskich zgodnie z wytycznymi DGLP oraz RDLP w Olsztynie,
- wydanie zestawu materiałów informacyjnych o walorach Nadleśnictwa Ostrołęka,
- przeprowadzenie szkoleń dla pracowników Nadleśnictwa Ostrołęka podnoszących kompetencje z zakresu prowadzenia działań edukacyjnych,
- organizacja warsztatów i wsparcie merytoryczne z zakresu edukacji leśnej dla nauczycieli i lokalnych partnerów z instytucji promujących edukację ekologiczną,
- remonty, utrzymanie oraz bieżące naprawy istniejących obiektów edukacyjnych.

Zdzisław Jodowski
Hubert Pawecki
Wojciech Jędrzej
Justyna Hosińska
Jakub Kowalski
Ewa Bernasowska - Sowa
Damian Piekarski
Aneta Cichoń

Protokół z II Posiedzenia Komisji „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Ostrołęka na lata 2022-2031”

W dniu 17 września 2021 r. w siedzibie Nadleśnictwa Ostrołęka odbyło się II Posiedzenie Komisji „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Ostrołęka na lata 2022-2031”.

W Posiedzeniu udział wzięli:

- Hubert Pawelec – przewodniczący, Zastępca Nadleśniczego Nadleśnictwa Ostrołęka,
- Justyna Haładaj – członek, Starszy Specjalista Służby Leśnej w Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie,
- Damian Piekarski – członek, Specjalista Służby Leśnej w Nadleśnictwie Ostrołęka,
- Ewa Borkowska-Sawicka – członek, Dyrektor Szkoły Podstawowej w Rzekuniu, Koordynator Szkolnego Koła Towarzystwa Przyjaciół Lasu,
- Wojciech Jarząbek – członek, Prezes Zarządu Stowarzyszenia EKOMENA,
- Aneta Cichocka – członek, Nauczyciel w Przedszkolu Miejskim Nr 7 „Tęczowa Kraina” w Ostrołęce,
- Marek Karczewski – członek, Prezes Klubu Kolarskiego KK24h,
- Zdzisław Gadomski – Nadleśniczy Nadleśnictwa Ostrołęka.

Na Posiedzeniu zreferowano projekt „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Ostrołęka na lata 2022-2031”, który opracowano zgodnie z założeniami przyjętymi na I Posiedzeniu Komisji. Projekt Programu przyjęto według poniższego układu tematycznego:

1. Wprowadzenie.
2. Podsumowanie działalności edukacyjnej w Nadleśnictwie Ostrołęka w latach 2012-2021.
3. Charakterystyka walorów edukacyjnych Nadleśnictwa Ostrołęka.
4. Obiekty edukacji leśnej Nadleśnictwa Ostrołęka.
5. Obiekty edukacji przyrodniczej innych podmiotów znajdujące się na terenie Nadleśnictwa Ostrołęka.

6. Potencjalni partnerzy w edukacji leśnej społeczeństwa.
7. Wydawnictwa edukacyjne w Nadleśnictwie Ostrołęka.
8. Plan działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Ostrołęka na lata 2022-2031.
9. Kronika działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Ostrołęka.
10. Załączniki.

Komisja ustaliła, że Program zawiera główne kierunki działalności edukacyjnej i promocyjnej Nadleśnictwa Ostrołęka. Szczegółowy plan oraz sposoby i wielkość finansowania projektów będą zawierały coroczne Programy działalności edukacyjnej wchodzące w skład Kroniki działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Ostrołęka.

Zdzisław Gademski
Hubert Bawdek
Wojciech Jędrzej
Justyna Harańczyk
Janek Karceński
Ewa Bonczarko - Sądowska
Dariusz Pieliński
Aneta Chwojka

11. KRONIKA

